

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС

1/2015 www.slovovchitelyu.org

Слово ВЧИТЕЛЮ

• ВІДЧАЛИ НА ГЛИБІНЬ!

• НА ПЕРЕХРЕСТІ КУЛЬТУР

• БІБЛІЯ І ХАБАРНИЦТВО

• ШКОЛА СТОСУНКІВ

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ

Наше кредо:

«Нести Слово Боже — ось наша мета,
щоб кожний учитель був учнем Христа!»

Головний редактор Тарас Приступа
Науковий редактор Василь Жуковський
Літературний редактор Світлана Филипчук
Дизайн і верстка Віктор Дегтярьов
Відповідальна за випуск Надія Доля

Редакційна колегія: Тетяна Артерчук, Олена Бесараб, Олег Блощук, Адріан Буковинський, Василь Вепрук, Світлана Власова, Олександр Вознюк, Сергій Головін, Валерій Гребенюк, Валерій Громов, Сергій Гула, Тарас Дятлик, Наталія Жигайло, Станіслав Каспров, Руслана Ковальчук, Оксана Матласевич, Василь Махлюк, Людмила Москальова, Олег Огірко, Оксана Ревінкель, Оксана Рудь, Ганна Самолюк, Тетяна Саннікова, Ірина Сіданіч, Андрій Смирнов, Любомир Турчак, Галина Шевченко.

**Засновник і видавець —
Міжнародна громадська організація
«Надія — людям»**

Адреса: а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна.
Телефон/факс: (0362) 63-79-76
e-mail: slovo@hopetopeople.org

Видається за сприяння:

— Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»;
— Громадської організації «Культурно-просвітницький Центр сприяння розвитку християнської культури та освіти»;
— Науково-дослідницької Лабораторії християнської етики, християнської психології та християнської педагогіки НаУ «Острозька академія».

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідцтво про державну реєстрацію: серія КВ
№ 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Передплатний індекс — 99864.

Поштові на видання часопису просимо надсилати поштовою переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Поштові на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26007054714168, ПАТ КБ «Приватбанк», МФО 333391, ЄДРПОУ 21081735 з позначкою: «Поштові на часопис „Слово вчителю“».

За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад: Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24. Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;). Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці <http://ru.123rf.com>

Надруковано: ТОВ фірма «Принт Хауз», 33024, вул. Старицького, 50а, м. Рівне, тел. (0362) 62-34-68. Наклад 1500 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»

Дорогі друзі, шановні колеги!

Ми раді вітати вас на сторінках нового випуску часопису «Слово вчителю». З милості Божої та завдяки вашій активній підтримці часопис продовжує жити й виконувати покладені на нього функції в інформаційному просторі України.

Ми відчуваємо особливу відповідальність перед Богом, читачами й усім нашим суспільством у тому, щоб у цей нелегкий для України час поширювати християнські цінності й сприяти вихованню підростаючого покоління на засадах християнства.

Нині наші діти піддаються безпрецедентному тиску різноманітних проблем і спокус. І хоча нам необхідно боротися з тим, що загрожує їх фізичному, душевному й духовному здоров'ю, найважливіше турбуватися про те, у що наші діти вірять. Адже в основі життя людини лежать її вірування, ці вірування формують цінності, а цінності визначають поведінку. Люди можуть мати глибокі переконання й водночас трагічно помилятися, якщо речі, у яких вони впевнені, є помилковими.

Якщо ж у світоглядний фундамент людини буде закладено правильне уявлення про Бога, усвідомлення Його святості й безмежної любові до людини, а також беззаперечний авторитет Його Слова, сприйняття кожного індивіда як образу й подоби Божої, прийняття й виконання Божих заповідей, розуміння викупної жертви Сина Божого Ісуса Христа, то й надбудова буде прекрасною: мир із Богом і людьми, уміння будувати стосунки, приймати відповідальні рішення, чинити справи милосердя, виявляти християнські чесноти, любити свою батьківщину, свій народ тощо.

Ми переконані, що лише пізнання єдиного істинного Бога допоможе нашій молоді відшукати розуміння своєї індивідуальності, мету життя й свою щасливу долю. Тоді вона матиме міцний дух, моральні й емоційні якості й зможе твердо протистояти всім негативним впливам.

Матеріали цього випуску часопису присвячені програмній темі з предмета «Основи християнської етики» — «Морально-етичні цінності молоді». Цього разу ви побачите в часописі нові обличчя, нові стилі та форми подання матеріалів, як результат того, що тепер ми тісно співпрацюємо з Національним університетом «Острозька академія» і до редколегії журналу залучено чимало нових людей з усіх куточків нашої держави, фахівців з питань християнської етики, психології і педагогіки.

Запрошуємо і вас до співпраці як дописувачів, радників, спонсорів.

З повагою — редакційна колегія

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

- 4 Пора нам, українцям, дорослішати...
Надія Доля

АКТУАЛЬНА ТЕМА

- 6 Уроки духовності дітям
Алла Богуш
- 9 Відчали на глибінь!
Герард Марія Юрій Ждяньський

СТУДІЇ БІБЛІЇ

- 10 Уподобнюватися Творцю.
Чому важливо бути організованим?
Любомир Турчак

НА ЖИТТЄВИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ

- 13 Донецький учителю, де ти?
Оксана Топольницька

ПОДІЇ

- 16 Духовно-моральне виховання
на Рівненщині
Василь Жуковський, Василь Махлюк
- 18 Всеукраїнські заходи — 2015
Світлана Власова
- 20 І знову в конкурсі — найкращі
Світлана Назарук
- 21 Біблія в громадському місці —
практика молоді з-за кордону
Олег Блощук

с. 24

с. 56

НАУКА І ХРИСТІЯНСТВО

- 22 У світлім сяйві церкви
Ірина Сіданіч

МЕТОДИКА І ДОСВІД

- 24 Портрет українського підлітка мовою цифр
Тетяна Артерчук
- 28 Урок релігії в австрійській школі
Валентина Мішак
- 30 За Україну помолимося разом
Микола Мичак
- 31 Дорога добра — дорога любові
Олена Прадійчук
- 36 Уміння прощати
Зоя Говорунець
- 39 Віра і сучасні виклики цивілізації
Віра Гребень
- 41 Поняття молитви як спілкування
християнина з Богом
Ганна Самолюк
- 46 Мамина втіха і розрада
Світлана Филипчук
- 48 Щасливий випадок
Людмила Коваль
- 49 Біблія і хабарництво
Сергій Гула, Ганна Самолюк

ХРИСТІЯНСТВО І МИСТЕЦТВО

- 51 На перехресті культур
Олег Блощук

СПРАВИ СІМЕЙНІ

- 53 Школа стосунків
Адріан Буковинський

МОЛОДЬ У ПОШУКУ

- 56 Чи моя хата не скраю?
Наталія Педченко

ВАРТО ПРОЧИТАТИ

- 58 Біблія в кожному школі!

ТВОРЧА СТОРІНКА

- 59 Квіти для мами
Сніжана Дужук

Пора нам, українцям, дорослішати...

**Жуковський Василь Миколайович,
доктор педагогічних наук, професор, декан гуманітарного
факультету Національного університету «Острозька
академія», заслужений працівник освіти України**

Ми живемо в дуже динамічному світі. Усе змінюється з шаленою швидкістю. Навіть діти помічають стрімкий плін часу, що вже казати про дорослих. Однак, за останній рік для багатьох українців світ не те що змінився, він «перевернувся». Нас «накрило» хвилю обману, насилля, жорстокості, смерті... І водночас спалахнув вогонь віри, надії, жертвовної любові, героїзму...

— Василю Миколайовичу, якщо говорити про сучасний світ — яким він є для Вас?

— Погоджусь, що сьогоднішній світ дуже швидкоплинний. Колись за день можна було зробити набагато більше роботи, ніж сьогодні. Декілька років тому мені пощастило побувати в Єрусалимі. Розповідали, що в одному з храмів упродовж багатьох років горить світильник. Раніше масло в ньому вигорало рівно за рік, тепер — набагато швидше. Це є свідченням того, що час іде швидше й усі природні процеси пришвидшилися. Очевидно, це є ще одним свідченням, що наша нинішня цивілізація підходить до завершення, а отже — кожному потрібно готуватися до зустрічі з Творцем. Коли це відбудеться, знає лише Він.

Щодо хвилі аморальності, яка накрила українське суспільство — то це видно неозброєним оком. Найгірші з цих проявів — корупція, неправдомовність, захланність, відсутність патріотизму. Сьогодні, щоб змусити людину — суддю, лікаря, педагога, інших посадовців — виконати належним чином свій професійний обов'язок, потрібно дати хабара. Як кажуть, за країну соромно. І тут виникає два вічні й важливі запитання: «хто винний?» і «що робити?». Провина лягає на кожного в нашій країні. Але є дві категорії людей, які, на мій погляд, мають найбільшу провину. Згадаймо євангельське: «Кому багато дано, від того багато спитається». Ідеться про священнослужителів і державних очільників. Перші мали б стати світлом для світу, другі — слугами народу. Але дуже слабким є світло перших, а другі служать переважно собі та своєму найближчому оточенню.

Думалось, що режим Януковича буде тривати нескінченно довго. Але доля колишнього президента стала як доля зажерливого євангельського багатія, у якого добре зародила нива. Здавалося йому, що на довгі роки забезпечений. «Їж, пий, веселись», — казав він собі. Але Бог планував інакше. Слова Ісуса Христа про те, що душу багатія незабаром заберуть і кому все залишиться, — серйозна пересторога сучасним олігархам, які здобули багатства неправедним шляхом і думають, що проживуть два життя.

Майдан і Небесна сотня запалили нам вогник надії. Але скільки ще має загинути патріотів, щоб у нашій державі нарешті зрозуміли, що так далі жити не можна?..

У час змін і потрясінь, які ми маємо сьогодні, дуже добре видно як окремих людей, так і державних лідерів і позиції зарубіжних держав. Гаснуть ілюзії, розвінчуються міфи про так звану «братню державу» і «доброго старшого брата», про те, що Захід нам допоможе, про колективну безпеку.

Пора нам, українцям, долати інфантилізм, дорослішати й ставати твердішими та мудрішими, каятися перед Богом і, засукавши рукави, самим будувати власну державу, не чекаючи особливої допомоги ззовні.

— Є поборники національних цінностей: віри батьків, Батьківщини, сім'ї тощо, тобто того, за що не страшно й померти, а є космополіти, яким байдуже, де працювати, якою мовою розмовляти, що, власне, робити, аби добре платили, аби було тепло й сито. Яких людей більше зустрічалося на Вашому життєвому шляху? Яке Ваше ставлення до одних та інших?

— У мене є добрі передумови, щоб жити й працювати в іншій, матеріально заможнішій країні. Знаю мови, маю диплом американського університету. Але я народився в Україні, а не деінде, значить, моє місце тут. Саме в Україні я можу найкраще себе реалізувати й принести найбільше користі. Я відвідував інші країни й спостерігав там за розміреном і ситим життям їх громадян. Мені там нудно. Уже все зроблено, побудовано, організовано. Моє місце в Україні, де маса проблем і роботи непочатий край.

З початку 1990-х рр. і до сьогоднішнього дня практично щоденно й переважно на волонтерських засадах займаюся питаннями духовно-морального виховання молодого покоління, часто забираючи час у власної сім'ї. Мені нерідко закидають: для чого це тобі, тобі ж за це нічого не платять? усе одно нічого не зміниш, світ котиться в прірву.

Але є й багато інших людей, які зі мною вже майже чверть століття займаються духовно-моральним вихованням дітей та молоді. Позаду десятки наукових конференцій, об'їжджено пів-України, підготовлено низку програм, підручників та посібників, підготовлено сотні вчителів християнської етики. Приємно, що після себе залишаєш слід. Це головне.

Звичайно, більше зустрічається прагматиків, матеріалістів, які кроку не ступлять без зиску для себе. Але мені вдається зустрічатися з багатьма іншими людьми — ідеалістами, жертвовними, патріотично налаштованими, які працюють і не ганяються за прибутками. За ці роки сформувалася потужна команда професіоналів, християн, жертвовних людей, патріотів, з якими разом розбудовуємо нову Україну.

— **Розкажіть, будь ласка, як формувався Ваш світогляд і які морально-етичні цінності сповідуєте?**

— З дитинства був релігійною дитиною. У юності цікавився різними релігіями. Зрештою зрозумів, що християнство — то богонатхненна релігія і саме в цій релігії зміг задовольнити свої бажання.

Ознайомився з різними конфесіями. Маю знайомих повсюди, у різних конфесіях.

— **Чи погодитесь з думкою, що головне питання людини — це питання сенсу її життя? Яке Ваше життєве кредо?**

— Звичайно, відповідь на запитання, з якою метою живе людина, визначає сенс її життя. Я намагаюся жити скромно, не збирати цінностей на землі, а на небі. Тому моїм життєвим кредо є слова Ісуса Христа: «Шукайте перш за все Царства Божого, а все інше додасться вам».

— **Від початку праця вчителя була не лише професією, але покликанням. Саме слово «покликання» вказує на Того, Хто покликав. Учитель був — від Бога. Це було місіонерство, поприще, хрест, духовний подвиг. А якою, на Вашу думку, є сучасна освіта і яка роль сучасного вчителя?**

— У Євангелії знаходимо слова про те, що не всі мають ставати учителями. Бути вчителем дуже нелегко. Це життя під склом, під пильним оком інших людей. На жаль, окремі люди стають учителями, бо не змогли здобути інших професій. Такі вчителі є мукою для учнів і самих себе.

Сучасна школа ще сьак так навчає, але дуже слабо виховує. Здавалося б, стільки написано книг, захищено дисертацій про секрети виховання, але результат дуже низький.

Школа ще залишається значною мірою атеїстичною і предмети духовно-морального спрямування нерідко є єдиними предметами, які дають учням альтернативні знання з моралі, пояснюють світоглядні проблеми.

На моє глибоке переконання, сучасна вітчизняна школа, як найбільш масова виховна інституція, має велику історичну місію в Україні, якої, можливо, не мають державні школи в інших країнах: виховувати шкільну молодь на християнських цінностях, які становлять основу виховної ідеології. Ми можемо таким чином радикально за одне покоління змінити наше суспільство.

— **Про ставлення НаУ «Острозька академія» до впровадження в навчальний процес предметів духовно-морального спрямування наші читачі добре обізнані. Відоме й Ваше особисте подвижництво в питанні поширення християнської етики. І все-таки в кількох словах: навіщо потрібний такий предмет? Адже суперечки навколо нього не стихають.**

— Окремі наші критики, які не бажають глибоко зануритися в проблему духовно-морального виховання, вважають, що проблемами духовності має займатися сім'я і церква. Це правда. Але лише її частина. Курси духовно-морального спрямування повинні бути в Україні обов'язково. Добре знаємо зарубіжний досвід з цього питання. Показовим є досвід США. З початку американської історії і до початку 1990-х рр. у школах США використовувався потенціал християнської релігії: тут звучала молитва й читали Слово Боже. З 1992-1993 рр. християнські цінності з відомих причин були вилучені з американських шкіл. Через короткий час школи США захлеснула хвиля аморальності. США стали світовим лідером з наркоманії, позашлюбного сексу, дитячої злочинності тощо.

Людина — духовно-фізіологічна істота, що складається з духа, душі і тіла. Своєму тілу людина присвячує дуже багато

часу, а ось на духовну складову свого єства часу виділяє вкрай мало. І це абсолютно ненормально.

Звичайно, як уже було сказано, духовно-моральним вихованням має займатися перш за все сім'я і церква. Але ці інституції в Україні ще досить слабо виконують свої функції в цьому питанні. Тому велика надія на школу як найбільш масову суспільну інституцію. Шкода, що цього не розуміє багато людей, зокрема тих, хто займає високі посади й має наукові ступені.

Актуально сьогодні звучать слова першого американського президента Джорджа Вашингтона, якого вважають одним із батьків американської держави й нації: «Релігія і мораль є найважливіші підвалини держави, і не може називатися патріотом той, хто їх руйнує».

— **Проголошувати й насаджувати християнські цінності в наш постмодерністський час непросто. Як Вам це вдається? Що стоїть на перешкоді і що допомагає?**

— Ми сіємо, як той євангельський сівач. І наше зерно падає і при дорозі, і на кам'янистий ґрунт, і в чагарник, і на добру землю. Ми намагаємося сіяти багато й щедро. Ми готуємо програми й підручники, проводимо конференції та круглі столи, навчаємо вчителів і студентів. За останні роки об'їздили більшу частину України з курсами, семінарами. Це — Донецьк, Харків, Суми, Миколаїв, Одеса, Херсон, АР Крим, Львів, Тернопіль, Рівне. У різних областях різний рівень духовності, різний досвід.

Заважає нам пасивність, нерозуміння чиновниками різних рівнів значення духовно-морального виховання.

— **Що Ви хотіли б побажати читачам «Слова вчителю»?**

— Ми багато працюємо над тим, щоб предмет «Основи християнської етики» став таким же повноцінним, як і інші предмети в школі. Ми багато чого зробили. Цей курс увійшов до інваріантної частини навчального плану. Підготовлені підручники й посібники для різних класів. Для вчителів організовується Всеукраїнський конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування», а для школярів — Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії». Але в нас до недавнього часу не було науково-педагогічного журналу. Журнал «Слово вчителю» компенсував цю прогалину.

Цей журнал має жити й виконувати свою місію: інформувати, допомагати, надихати, підтримувати вчителів, батьків, учнів, які вивчають предмети духовно-морального спрямування.

Прохання до читачів підтримати цей журнал. Підтримайте цей журнал фінансово: передплатіть його.

Допоможіть порадою. Надсилайте свої матеріали, дайте почитати журнал іншим людям. Разом ми зробимо цей журнал корисним і потрібним. Прохання до читачів — бути зацікавленими, вимогливими, ініціативними. 📣

Розмовляла **Надія Доля**

УРОКИ ДУХОВНОСТІ дітям

Дитинство як категорія християнської педагогіки

Дитинство — це період народження і становлення особистості з її майбутніми духовними, етичними, моральними і релігійними цінностями, період пізнання соціуму та її величності Людини; відкриття дитиною Бога, царини Життя на планеті Земля в усьому його розмаїтті, з усіма його позитивними (вічними цінностями) і негативними проявами; це перші кроки навчання; це жадоба знань, це перші радощі, перші розчарування і перші сльози... Це, нарешті, фундамент становлення громадянина і патріота своєї країни.

У період раннього і дошкільного дитинства дитяча душа надзвичайно ніжна, чутлива, тендітна, слабка. Іноді, на перший погляд, незначні події залишають у дитячій душі глибокий слід на все життя. І тільки через значний проміжок часу, коли із зернини, що потрапила в душу дитини в ранньому дитинстві, дозріли плоди, ми, дорослі, починаємо пригадувати, де корені того негативного зілля, з яким ми зустрілися в поведінці підлітка, юнака чи навіть дорослої людини [9, с. 415].

Християнська педагогіка пояснює ці труднощі неповним розумінням дорослими складу людини, а відтак, і дитини. Святі отці Православної церкви, на основі Священного Писання, відзначають, що людина є трискладовою істотою, вона складається з духа, душі та тіла. Відповідно й усе життя

людини (і дитини) проходить за трьома напрямками: духовним, душевним і плотським (тілесним).

Перший напрям людського життя — тілесний (плотський). Це функціонування нашого тіла, внутрішніх і зовнішніх органів, які забезпечують біологічне життя, фізичний розвиток і здоров'я людини (дитини).

Другий напрям — це душевне життя — психічні процеси (мислення, мовлення, увага, уява, здібності, почуття, темперамент, характер, воля), знання, вміння, розум, наука.

Третій напрям людського життя — духовне життя. Бог удихнув Свій дух у людину, завершуючи її творіння. Це страх Божий, совість і поривання до Бога, це гідність людини [2, с. 9].

Отже, дорослі (батьки і вихователі), які опікуються вихованням дитини, не повинні забувати про третій бік життя дитини — духовне життя, яке вимагає виховання, оскільки дитина не народжується християнином, вона стає ним, якщо духовність виховують як особливу цінність для дитини.

Які ж цінності потрібно виховувати в дитинстві?

Духовність і моральність у аспекті національного виховання в Україні

Українська родина споконвіку го-тувала дитину до добра, милосердя і любові. Український народ, за словами С. Русової, здебільшого релігійний,

віруючий, тому і в родинному колі дітей учили дотримуватися Заповідей Божих, які визначали норми моралі та їхню поведінку.

Практика народного виховання передбачає формування в кожній людині моральних оцінок із позицій добра, справедливості, що впливає з народного поняття моралі: моральний той, хто добросовісний, цнотливий, шляхетний, доброчесний, праведний, людяний, доброзичливий.

На превеликий жаль, значна частина сучасних сімей далека від традиційної національної родини з її сімейними традиціями, нормами поведінки та співжиття, з її народною етикою, мораллю, правосвідомістю. Сьогодні ми виголошуємо необхідність морального виховання наших дітей на національних традиціях, прищеплення у майбутніх громадян України ідеалів добра і краси, гідності та милосердя, справедливості, співчуття і ненасильства, що є підґрунтям зростання духовності.

Що ж таке духовність? Зазначимо, що у світській літературі не існує однозначного тлумачення поняття «духовність». Філософи, психологи, педагоги трактують цей феномен по-різному.

Звернемося до визначення мети виховання і трактування духовності християнською педагогікою. За визначенням протопресвітера В. В. Зеньковського, кінцевою метою виховання дітей є «розкриття образа Божого, ставлення внутрішньої

людини» [3, с. 40]. Означена мета конкретизується у двох завданнях: підготувати дитину до вічного життя в Бозі та з Богом, щоб земні дні не були витрачені даремно і щоб смерть не була духовною катастрофою, тобто розвиток внутрішнього життя дитини; виховання свободи від дрібниць життя, від усього несуттєвого, «важливо не згасити Духа».

На відміну від світської, християнська педагогіка провідною метою виховання й освіти визнає не розвиток фізичної та навіть не психічної сторін життя дитини, а духовну сторону, залежно від її віку. «Не моральний, — наголошує В. В. Зеньковський, — а релігійно-духовний процес зростання утворюють істинну й кінцеву мету виховного впливу на дітей» [3, с. 151].

Духовність — це не якась окрема якість характеру, а своєрідний інтелектуально-чуттєвий, емоційний стан особистості, що протікає на позитивному тлі поведінки й діяльності людини і характеризує її як цілісну особу. Духовність, як і щастя, є тоді, коли людина сама відчуває її наявність у своєму власному «Я» та й всі оточуючі, що спілкуються з таким психофізичним «Я», відчують, що це справді людина високої духовності в усіх проявах її життєдіяльності та життєтворчості.

Духовність, як і моральність, потрібно виховувати з раннього дитинства. Дитяче серце надзвичайно сприйнятливим до всього. Воно м'яке, наче віск, на якому відображається відбиток притиснутої до нього печатки.

Духовне виховання дітей у християнській педагогіці

Витоками існування людини на землі є всеохоплююча любов, до якої слід залучати дитину з раннього дитинства: любов до Бога, любов до ближнього, любов до себе, любов до довкілля. Ця теза втілена в біблійній заповіді «Возлюби ближнього, як самого себе». Бог створив людину для любові, для «благоденства» в Ньому через живе спілкування з Ним [4]. Бог є кінцевою метою духовних прагнень людини. Бог дав людині в Дусі свідомість і свободу не задля того, щоби вона стала зарозумілою й свавільною, а задля того, щоб вона усвідомила, що все від Бога, щоб жити в Бозі, щоб вона свідомо і водночас у свободі прямувала до єдиної кінцевої мети. За таких умов людина перебуває у Бозі, а Бог перебуває у ній. Саме таким і був початковий стан людини.

Щоб люди були вірними Богу й змогли прожити життя за велінням Господа, Він дав їм велику заповідь, у якій уперше подано слово з негативним відтінком, а саме: «Не вкушати плоди від «древа пізнання добра і зла». Ця історія нам добре знайома. Дух зазнався й збунтувався, було знецінено й зневажено заповідь Божу. Людина стала на гріховний шлях, який спровокував усі негативні пристрасті: заздрість, ненависть, ревності, злість, гнів, гордощі, пихатість, пожадливість тощо.

Якомога раніше дитину потрібно навчити прагнути добра, творити добро, уникати й соромитися зла — радить християнська педагогіка.

Добро — це все позитивне в житті людей, що відповідає їхнім інтересам, бажанням, мріям; благо, позитив; протилежне злу, лиху; це добра корисна справа, учинок; це виховання на основі справедливості, милосердя [9].

У християнській літературі добро, як і любов, виступає у вигляді Бога, зло — сатани, Люцифера. У народній педагогіці поняття добра пов'язувалося з такими вживаними категоріями, як людина, рід, діло, розум, доля, душа, серце, мир. У стародавніх іменах Доброслав, Добромисл теж не випадково є перша частина. Називаючи так дітей, батьки вірили, що в їхньому житті буде панувати Добро.

Водночас дорослі (батьки, вихователі) повинні бути прикладом для дітей, робити добро й спрямовувати дітей на такі прояви добра, як чемність, милостиня, співчуття, милосердя, поступливість, терпіння. Добродіяння, зауважує священник Євген Шестун, потрібно вчитись як й іншим справам.

Позитивний приклад батьків, навчання добра та молитва закладуть у душі дитини позитивне й міцне підґрунтя для формування совісті, доброчесності в майбутній діяльності.

Біблія як засіб сенсibilізації духовного розвитку дитини

Біблія... Найголовніша книга для кожного християнина, це Свята Святих — книга життя, яка повинна бути в кожній оселі, а там, де є діти, обов'язково потрібно придбати ілюстровану дитячу Біблію.

Виховувати духовні цінності на засадах Біблії — Слова Божого потрібно з першого року життя дитини, використовуючи вроджений, за С. Русовою, «інстинкт релігії», духовно-релігійну

сенситивність дитини, яка з віком зникає, якщо її своєчасно не підтримати й не розвивати [6].

Християнські духовні цінності в Біблії подано у трьох іпостасях. Найперше, це християнські чесноти: покора, скромність, щедрість, чесність, наполегливість, доброзичливість, поміркованість, справедливість, лагідність, працьовитість, вірність, довір'я.

Апостол Павло в Посланні до галатів пише про «плід Духа» і «плід плоті». Плодом Духу є любов, радість, мир, довготерпіння, милосердя, віра, покірливість (лагідність), добрість, вірність» [4, Гал. 5:22].

У Біблії відзначено і три добродіяння людини: віра, надія, любов; сім святих таїнств: покаяння, хрещення, миропомазання, причастя, священство, шлюб, соборування. І десять заповідей Божих, перші чотири з яких указують на наші обов'язки стосовно Бога. Друга частина заповідей — це наші обов'язки стосовно ближнього:

- шануй батька свого і матір свою, і добре тобі буде, і довго будеш жити на землі;
- не вбивай;
- не чини перелюбу;
- не кради;
- не свідчи неправдиво проти ближнього твого;
- не пожадай нічого того, що є у ближнього твого.

У Біблії визначено і сім гріхів смертних, від яких потрібно застерігати дитину ще з маленьких років. Це — гордість, гнів, заздрість, жадібність, смуток, чревоугодництво, блуд.

Напрошується закономірне запитання: як це здійснити, як ознайомити дітей зі змістом Біблії реально, оскільки освіта в Україні носить світський характер.

На наш погляд, є кілька шляхів сенсibilізації духовно-релігійного виховання малюків і дітей дошкільного віку. З-поміж них: **сімейний осередок духовності**, насамперед, для дітей раннього та дошкільного віку. Задля цього духовне просвітительство повинно домогтися, щоб принаймні дитяча Біблія стала в Україні настільною книгою батьків. Яскраві та доступні ілюстрації біблійних текстів не можуть не привернути уваги дитини, не викликати низку нескінченних запитань, відповіді на які дитина знайде в Книзі Життя. Практика виховання дитини в сім'ї, спілкування з малюками засвідчують, що дитячий розум досить рано, уже у 3-4 роки, цікавить походження Землі, зоряного неба, Сонця, Місяця, усього того живого й неживого, що є на нашій планеті.

Дитячу допитливість батьки можуть задовольнити знову ж за допомогою дитячої Біблії.

Вважаємо за материнський обов'язок навчити дитину ще задовго до школи молитви Господньої «Отче наш».

Кожна дитина мусить знати, що молитва — це наша розмова з Богом, який є нашим Небесним Отцем, нашим Небесний Татом. Ми щиро любимо Його. А діти, котрі справді люблять свого Отця Небесного, люблять і розмовляти з Ним. Ось чому ми молимося. У молитвах ми Бога прославляємо як нашого Сотворителя, дякуємо за все, що Він нам дає, та просимо про те, чого нам треба.

Саме батьки зобов'язані пояснити дитині, що молитися потрібно часто, обов'язково вранці та ввечері, перед навчанням і після навчання, перед будь-яким заняттям, роботою, їжею. Ми повинні пам'ятати про Бога за кожної нагоди.

Святий отець Іоанн Златоуст розробив вимоги щодо обов'язків батьків у вихованні дітей і назвав їх «Уроками виховання дітей батьками». Наводимо деякі з них.

1. «Під обов'язком виховувати своїх дітей я розумію не тільки те, щоб не дати їм померти від голоду, чим люди, видається, і обмежують свої обов'язки стосовно дітей. Задля цього не потрібно ні книг, ні настанов: за це говорить сама природа. Я веду мову щодо обов'язку виховувати серця дітей в доброчинності і благочесті — це священний обов'язок, якого не можна переступити, щоб не зробитися винним у певного роду дітовбивстві».

2. Цей обов'язок є спільним, як для батька, так і для матері. Є батьки, які нічого не шкодують, щоб найняти своїм дітям учителів і задовольняти всі примхи і бажання своїх багатих спадкоємців, а щодо того, щоб діти були християнами, щоб вправлялись у благочесті, до цього їм мало потреби, злочинне засліплення!

Саме цій грубій неухважності ми завдячуємо всім безпорядкам, від яких стогне суспільство. Скажімо, ви придбали досить солідне майно й передали дітям у спадок, та якщо вони не будуть уміти благопристойно поводити себе, воно збережеться у них недовго, вони його розпустають, воно загине разом із його господарем. Отже, учить дітей бути благочестивими володарями своїх пристрастей, багатими в добродіяннях і не очікуйте від Бога ніякої милостині, якщо не виконаєте свого обов'язку.

3. Чи розважливо вчити дітей мистецтв, відправляти їх в інститути, нічого не жалкувати для такої їхньої освіти, — натомість про виховання їх у покорі та вченні Господньому не дбати?

Саме за це ми й пожинаємо плоди такого виховання своїх дітей, бачимо їх невихованими, нестриманими, нахабними, неслухняними, розбещеними. Тож давайте будемо дотримуватися заповідей Божих: почнемо виховувати дітей своїх в покорі й ученні Господньому, дамо їм приклад благочестя, заохотимо їх із раннього віку вправлятися в читанні Святого Писання.

Отже, не в зовнішніх благах шукайте порятунку для дітей своїх, а виховуйте їх за настановами апостолів: в цьому полягає багатство і слава» [3, с. 331-332]. Вважаємо, що в сьогоденній соціально-економічній скруті, що призвела до появи «сороківської категорії» безпритульних дошкільників, дітей-бомжів, дітей-злодіїв, дітей, яких об'єднує загальна назва «важкі діти», діти з девіантною поведінкою, і це діти, котрі ще тільки починають жити, — можна знайти порятунок лише у зверненні до Біблії, до Слова Божого. Це першочергове завдання сьогоднішньої, дошкільних закладів, і школи, і Церкви, і громадськості.

Другий шлях сенсибілізації духовного розвитку дошкільця — це **вивчення Біблії в недільних школах**, які працюють при дошкільних закладах, школах, духовних семінаріях тощо.

Позитивний досвід роботи таких недільних шкіл для малят склався на Одещині. До послуг дітей яскраві релігійні підручники й навчальні посібники, розраховані на 36 уроків, кожен із яких розкриває дітям у доступній для дитячого розуму формі сторінки Слова Божого. Ось лише деякі назви тем уроків: «Біблія — книга життя», «Бог — Творець світу», «Невидимий світ — ангели», «Любов Ісуса до дітей», «Живи за заповідями Бога», «Ісус — Добрий Пастир», «Ісус навчає, як треба молитися», «Добро і зло» тощо.

Розпочинається урок із розгляду ілюстрацій і читання дітям доступної та цікавої розповіді з конкретними висновками. Наприклад: запам'ятай християнські чесноти і гріхи, плоди Святого Духа та Заповіді Божі. На кожному уроці дітям пропонують завдання різного типу: запитання, вправи, бесіди, розігрування морально-етичних сцен, спів духовних пісень, розмальовки. Одержують діти й домашні завдання, як-от: вивчити напам'ять віршики, коротенькі дитячі молитви.

Заняття в недільних школах відбуваються один раз на тиждень у присутності або з дозволу батьків. У цьому ми вбачаємо можливість поєднати перший і другий шляхи духовного виховання дитини.

Третій шлях духовного виховання дітей за законами Біблії — це прилучення вихованців дошкільних закладів до **національно-релігійних свят**, таких як Пасха, Різдво, Преображення, Стрітення тощо. У процесі підготовки до свята вихователька зачитує оповідання з дитячої Біблії, із релігійних підручників, складених за змістом Книги Життя, показує ілюстрації. Діти виконують різні види практичних робіт, розмальовують писанки, ліплять жайворонків, готують костюми для християнських свят, іграшки для різдвяної ялинки, подарунки для рідних тощо. Та найбільший емоційний заряд малюки одержують від святкового дійства.

Усе це повинно проходити в дошкільному закладі вільно, природно, невимушено.

За загальним святковим столом діти стають добрішими, у них з'являється бажання поділитися ласощами, обмінюватися християнськими вітаннями.

У дошкільному закладі доцільно проводити узагальнюючі бесіди як групове заняття на морально-етичні теми (по суті, за заповідями Божими, християнськими чеснотами), використовуючи окремі вірші з християнської етики і педагогіки, вірші з Біблії. 📖

Алла Богуш,
дійсний член
НАПН України,
д-р пед. наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методик дошкільної освіти
Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського

Література

1. Богуш А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі: Практикум. — К.: Вища школа, 2003.
2. Затворник Ф. Что есть духовная жизнь и как на нее настроиться? — М.: Правило веры, 1997.
3. Зеньковский В. Проблемы воспитания в свете христианской антропологии. — М., 1993.
4. Новый Заповіт і Книга псалмів. — К., 1988.
5. Педагогічний словник. / Под ред М. Д. Ярмаченка — К., 2001.
6. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори. — К.: Освіта, 1996.
7. Сухомлинська О. В. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей.: Шлях освіти. — 2002. — № 4.
8. Шадріков В. Д. Духовность и творчество// Школа духовности. — 1997. — № 2.
9. Шестун Е. Православная педагогика. — Самара, 1998.

Відчали на глибін!

«Відчали на глибін!» — ці слова Ісуса Христа, сказані колись до апостола Петра, також є закликком для кожної людини на щодень. Ми живемо у світі. Переймаємося багатьма різними справами. Дивимося на все, що відбувається навколо нас. Замислюємося над різними аспектами людського життя: чи то політичного, чи економічного, чи культурного, — і це викликає в нас почуття тривоги. Потреби сучасної людини безмежно великі. Прагнення до гострих відчуттів заохочує подорожувати, шукати, завойовувати й перемагати. Але часто трапляється, що, попри чималі зусилля, закинуті сіті бажань виявляються майже порожніми.

Чому так трапляється? Чому навіть найкращі прагнення і багато відданої енергії не завжди дають очікуваного результату, а справжні цілі, радість і благодать десь губляться в гаморі інтенсивної, поверхової діяльності? Відповідь на ці життєво важливі питання дає нам Слово Боже. Апостол Петро з друзями ловив рибу впродовж усієї ночі, але нічого не впіймав. Він був професійним рибалкою, який добре розумів свою роботу, але він зазнав невдачі. Удосвіта, після риболовлі, Петро був дуже розчарованим і пригніченим. Саме тоді до нього підійшов Ісус і попросив позичити човен, щоб із нього навчати людей. Розчарованому Петрові нелегко було послухати Ісуса, але він погодився. Пізніше Ісус запросив Петра порибалити.

«Відчали на глибін!» — це була пропозиція, щоб Петро відчалив від берегу і незважаючи на знеохочення ще раз закинув сіті. Одночасно цей заклик мав ще й глибокий духовний сенс, бо був заохоченням до віри. Власне так зрозумів його Петро і повірив: «Господи... на Твоє слово закину сіті» (Лк. 5:5)¹. Довіряючи Христу, Петро відчалив і упіймав так багато риби, що було потрібно закликати на поміч рибалок з іншого човна, аби витягнути сіті на берег.

«Відчали на глибін!» — апелує Христос до нас, християн XXI ст. «Відчали на глибін!» Повір Ісусові, перемажи слабкість і знеохочення і знову відчали на глибін! Відкрий глибину

власного духа! Вникай у глибину світу! Прийми слово Христа, довірся Йому й візьмися за свою життєву місію.

Людина — істота біологічно-духовна. Здобуваємо знання і працюємо, щоб підтримати біологічне життя. Духовне життя — це наша дорога до Господа, це запрошення Бога увійти в наше життя, запрошення від моменту хрещення жити в Пресвятій Трійці. «Я виноградина, ви — гілки... Без Мене ж ви нічого чинити не можете» (Ів. 15:5).

Духовне життя — боротьба зі злом, яке рекламує себе у добрих речах. Прогрес у техніці та науці, який інколи хоче покращити наше матеріальне життя, часто виявляється смертоносною отрутою для душі та духа. Можемо сказати з апостолом: «Наставнику, ми трудилися довго, але нічого не здобули» (пор. Лк. 5:5). Можемо сказати: «Господи, ми знаємо Твої Заповіді, часто чуємо про них і знову продовжуємо їх порушувати. Господи, ми хочемо Тебе знайти, але часто стоїмо холодні та байдужі, повторюємо механічно молитви, але наші думки далеко» (пор. Іс. 29:13; Мк. 7:6). Кожного разу, закинувши сіті, ми витягуємо їх порожніми. Часто сповідаємося в одних і тих самих гріхах, немовби всі наші зусилля були марними.

«Відчали на глибін!» — слова Господа стали для Петра чимось найважливішим. Ці слова говорять нам встати з наших налогів, розпочати все по-новому. Багато людей розпочинають своє життя з чистого аркуша, свою молитву — заглиблюючись у неї, щоб ще тісніше з'єднатися з Христом. Не маємо сили й уміння бути справжніми християнами, не вміємо перемогти гріх, але на слово Господа закиньмо ще раз сіті. На словах Господа можна збудувати щастя, любов, сім'ю, життя в святості й чистоті. Достатньо тільки довіритися, але довіритися по-справжньому, як це робить мала дитина.

Сімнадцятирічна студентка Марія закохалася у хлопця; здавалося, що вона на «сьомому небі». З часом відчувала, що в її організмі відбуваються зміни, — вона завагітніла. Що ж робити? Сказати коханому, сказати найближчій подружці, сказати батькам? Кожне це «сказати» навіювало страх. Гарного весняного вечора під час обіймів і поцілунків коханого Миколи Марія

сказала, що вона вже не сама, очікує від нього дитину. Микола відразу ж випустив кохану з обіймів, наче пакет зі сміттям: «Одружуватися не буду, роби що хочеш!» Марія відчувала, який холодний вечір... Від кого почути щось добре? «Роби аборт, або ти не наша дочка!» — був вирок батьків. «Не бійся, доню! Господь тебе любить, навіть коли ти грішна. Бог не відвертається від хворої дитини. Не покривай гріха гріхом. Довірся Господу, а Він тебе не опустить, бо Він для тебе — остання надія», — почула слова священника під час сповіді.

Батьки вигнали Марію з дому, вона проживала в гуртожитку й працювала, молилася за себе, свою дитину, коханого. Породила донечку, назвала Надією. Докори сумління не давали спокою Миколі. Відважився й розпитав подруг про Марію. «У неї народилася донечка, вона не говорить, хто батько дитини, батьки вигнали її з дому, живе в гуртожитку. Почуває себе найщасливішою!» — почув від подруг. «Вона щаслива, а я ні? Чому?» — запитував себе Микола. Пригадав собі дні, коли був щасливий поруч із Марією. Набрався сміливості й прийшов до коханої. «Чи пробачиш мене? Я з тобою одружуся. Ми будемо гарною сім'єю!» Марія розповіла про добру пораду священника. Микола й сам вирішив піти до сповіді, визнав гріхи, покався. З часом одружилися й переїхали жити до його батьків. Порада священника, дана Марії, подивитися глибше на своє життя, відчалити на глибін мали сенс.

«Відчали на глибін!» — закликає нас Христос. Не дивимося, що інші грішать, є егоїстами, атеїстами. Ми ж, навпаки, радіймо, що «Еммануїл — з нами Бог», що можемо бути глибоко віруючими християнами, любимо свого ближнього, не біймося бути милосердними серед гордих і жорстоких.

Пригадаймо Діву Марію, яка у важких моментах завжди відпливала на глибін, слухала голосу Божого, годилася з Його волею: «Ось я Господня слугиня: нехай зо мною станеться по твоєму слову!» (Лк. 1:38).

«Не бійся! Відчали на глибін! Довірся Богові!» — хай ці слова будуть девізом нашого життя! 🌊

¹ Тут і далі в тексті автор використовує цитати з Біблії в перекладі І. Хоменка.

Уподібнюватися Творцю

**«І Бог на Свій образ людину створив,
на образ Божий її Він створив...»
Бут. 1:27**

Бог нічого не робить просто так. Усе, що Він чинить, передбачає певну ціль. Створивши людину, Бог сказав: «Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою». Бог створив людину, аби вона відображала й представляла Його на землі. Однак хитрий змії, диявол, обманув її, унаслідок чого вона пішла проти Творця й зробила заборонене Ним — гріх, який і розлучив її з Усевишнім. Гріх не просто розлучив людину з Богом, а й почав спотворювати Божу подобу в ній. Таким чином, людина почала більше уподібнюватися до диявола (убити, украсти й погубити), ніж до Бога (добро, приємність і досконалість). І чим більше людина живе в гріху, тим більше він спотворює Божу подобу в ній.

Небесний Батько вирішив цю проблему в Ісусі Христі, пославши Його на хрест Голгофи, щоб примирити людину з Собою. Коли ми схиляємося перед Ісусом у молитві покаяння (визнаємо свою гріховність, бунт проти Бога) і віддаємо в Його руки свої бажання і рішення, то натомість отримуємо прощення й примирення з Господом. Тоді Божий мир наповняє наші серця. У Біблії написано, що тоді ми стаємо на шлях святості, преображення, повернення у своє життя Божої подоби. Божа подоба в нас — це те, як жив Ісус Христос на землі, проявляючи Свій характер. Ми опишемо це в циклі статей, а також зазначимо, яким чином можна цього досягнути.

У третьому числі часопису «Слово вчителю» за 2014 р. було детально розглянуто кроки для наслідування Христової святості, а саме: очиститися від пожадливістей, щоденно молитися за набування чеснот святості, удосконалювати одну чесноту в місяць та проводити аналіз власних досягнень. Пожадливістей є три: пожадливість плоті, пожадливість очей і гордість життєва (1 Ів. 2:16). Сатана знає їхню силу, адже через гордість сам упав у гріх непокори Богові. Саме через ці три пожадливісті диявол, спокусивши, увів у гріх перших

людей. Цими трьома приманками він атакував Ісуса в пустелі, ними він спокушає і мене, і вас. Не здобувши перемоги над цими трьома спокусами, християнин не матиме успіху в преображенні, а в цілому, і в християнському житті. Саме тому щоранку необхідно просити Бога, щоб Він допомагав нам, даючи сил зробити те, що Він бажає, аби ми жили відповідно до наших чеснот святості. Ісус заклав цю ідею в молитву «Отче наш», якою вчив молитися учнів: «І не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого. Бо Твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь» (Мт. 6:13). Він — наш Небесний Батько, тому коли ми просимо Його те, що відповідає Його волі, Він обов'язково нам це дає: «Не просили ви досі нічого в Ім'я Моє. Просіть і отримаєте, щоб повна була ваша радість» (Ів. 16:24).

Ми не можемо змінюватися відразу і в усіх напрямках. Для того щоб розпочався процес набуття чеснот святості, необхідно розпочати з однієї. Потрібно працювати над цією чеснотою впродовж одного або двох місяців. Пізніше, над іншою, і так всі 45 чеснот підряд. (Іх автор цієї статті визначив у своїй книзі «Бути»¹). Про кожну з них окремо пропонуємо поговорити в наступних числах.

Коли Бог створив світ, то все проаналізував і поставив оцінку: «І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, вельми добре воно! І був вечір, і був ранок, день шостий» (Бут. 1:31). Через брак аналізу та оцінки ми часто чинимо неправильно або неякісно, тому що: ввечора, перед тим як лягти спати, проведіть аналіз і дайте оцінку прожитого дня, упродовж якого ви працювали над конкретною звичкою вибраної якості характеру. Буде дуже добре, якщо ви залучите людину, яка зможе разом із вами працювати над цією чеснотою й даватиме вам свою оцінку ваших результатів. 📌

¹ Турчак Л. Бути: преображення в образ Христа. — Луцьк: РТМКФ «Християнське життя», 2012. — 160 с.

Фото Вадима Сиротюка

Чому важливо бути ОРГАНІЗОВАНИМ?

«Ісус... промовив: “Звершилось!”» (Ів. 19:30)

Змалку ми чуємо звідусіль: клади свої речі на місце, плануй свій час, запізнюватися погано, будь зібраним, щоб більше встигати. Чому я маю докладати до цього зусилля? Чи є можливою досконала організованість і звідки взяти для цього силу? Щоб зрозуміти, що організованість — це якість, яка до вподоби Богові, подивимося, яким чином ця чеснота проявлялася в характері Ісуса Христа.

Організований — той, хто вміє підпорядкувати все, чим він володіє, завданням, які стоять перед ним. Протилежна риса — **неорганізований**, позбавлений організованості, належного порядку, недисциплінований, некерований, стихійний, незібраний. Це може бути спричинене відсутністю планування. Неорганізована людина постійно виявляє, що забула гаманець, коли потрібно розраховуватися з водієм за проїзд, їй прищепане запізнювання, характерний хаос, який приносить роздратування, як для самої людини, так і для оточуючих.

1. ІСУС ХРИСТОС — приклад організованості

Взірцем того життя, яким ми маємо жити, було життя Ісуса Христа. Ми носимо Його Ім'я, тому повинні мати і Його характер.

Ісус усе зробив, що просив Небесний Батько

«Я прославив Тебе на землі, довершив Я те діло, що Ти дав Мені виконати» (Ів. 17:4).

Виконання волі Небесного Батька було пріоритетом Його планування часу. Ісус, живучи на землі, нічого не робив Сам від Себе. Якщо ми у своєму житті керуватимемося Божим Словом, то ніколи не витратимо часу на пусте. Багато людей неорганізовані, бо вони витрачають час на справи, які взагалі робити не потрібно. Ісус усюди встигав, тому що робив лише те, що корисне й важливе для Неба.

Розпочинав день спілкуванням із Батьком Небесним

«А над ранком, як дуже ще темно було, уставши, Він вийшов і пішов у місце самотнє, і там молився» (Мк. 1:35).

Ісус розпочинав Свій день зі спілкування з Небесним Батьком. І це було ще однією ознакою Його організованості. Те, з яких думок і дій ми розпочинаємо свій день, говорить про наші пріоритети й захоплення. День необхідно розпочинати з читання Біблії та молитви, щоб дізнатися, що має бути пріоритетом нашого планування часу. Якщо ми будемо запитувати Бога, що нам робити, то Він обов'язково нам усе розкаже. Запитайте батьків, що робити, і вони обов'язково скажуть, то тим більше люблячий Бог, який створив нас для Своєї слави й хоче, щоб ми робили все на землі згідно з Його волею.

Ісус організований у побуті

«Бо було чоловіків десть тисяч із п'ять. І сказав Він до учнів Своїх: “Розсадить їх рядами по п'ятдесят”. І зробили

отак, і всіх їх розсадили. І Він узяв п'ять хлібів та дві риби, споглянув на небо, поблагословив їх, і поламав, і дав учням, щоб клали народам. І всі їли й наситились! А з кусків позосталих зібрали дванадцять кошів...» (Лк. 9:14-17).

Ісус досконало організовував робочий процес. Його праця ніколи не здійснювалась у хаосі. Він спочатку думав, а пізніше робив. Лише в нас, людей, іноді буває, що кругле носять, а квадратне котять. Якщо ми навчимося від Ісуса спочатку думати, а пізніше робити, то ми зможемо економити багато часу: свого та інших.

Ще один приклад. Господь дає Мойсееві чіткі постанови щодо будівництва скинії (Вих. 40): у конкретно визначений час (першого місяця і першого числа), з конкретною метою (місце поклоніння і присутності слави Господньої). Бог дає розміри кожної деталі, і кожна річ мала своє місце розташування. Для прикладу, жертвник мав стояти при вході в скинію, а умивальник — між скинією та жертвником. Господь діє не хаотично, а організовано.

2. Біблійні принципи

Працювати, дотримуючись Божих принципів

«І були скінчені небо й земля, і все воїнство їхнє. І скінчив Бог дня сьомого працю Свою, яку Він чинив. І Він відпочив у дні сьомім від усієї праці Своєї, яку був чинив. І поблагословив Бог день сьомий, і його освятив, бо в нім відпочив Він від усієї праці Своєї, яку, чинячи, Бог був створив» (Бут. 2:1-3).

Шість днів Бог творить, сьомий — відпочиває. Якщо ми працюватимемо сім днів у тиждень, то не зможемо бути організованими. У нас не буде часу на відпочинок і часу, щоб думати.

Усе робить у запланований на це час. Найбільше хаосу в наше життя приносять термінові справи. Нам необхідно планувати час наперед. Річні події — на початку року, місячні — на початку місяця, тижневі — на початку тижня, а наступний день — із вечора попереднього дня.

Організований в очах батьків

«Хто батька свого й свою матір грабує і каже: “Це не гріх”, — той розбійнику друг» (Пр. 28:24).

Дбайливо ставтеся до майна своїх батьків. Вони тяжко працювали, щоб заробити кошти на те все, чим ми користуємось. У Біблії написано, що тому, хто був вірним у малому, буде довірено велике. Будемо цінувати й шанувати спадщину, яку ми отримали від батьків, не докладаючи для цього жодних зусиль.

Дотримуйтеся порядку у своєму домі. Дітям хочеться хаосу, і не тому, що вони його люблять, а тому що лінуються прибирати. Коли ми прибираємо за собою, ми виявляємо велику повагу до батьків. Прибирайте за собою!

Використовуйте предмети виключно за призначенням. Не ріжте кухонним ножом предмети, які потрібно

різати пилкою. Ми образимось, якщо побачимо, що нашим мобільним телефоном забивають цвяхи. Сумка потрібна для того, щоб носити підручники, а не битися нею в школі.

Зібраність перед самим собою

«Пильнуй за ногою своєю, як до Божого дому йдеш, бо прийти, щоб послухати, це краще за жертву безглуздох, бо не знають нічого вони, окрім чинення зла!» (Екл. 4:17).

Щодня читайте розділ із Книги Приповістей Соломонових. Ця книга дає нам особливу мудрість для того, щоб правильно поводитися в будь-яких ситуаціях. Її написала наймудріша людина світу під керівництвом Духа Святого.

Постійно очищайте свою совість від провин за вчинені гріхи. Коли ми грішимо й не сповідуємось, тоді ці провини назбируються, як наслідок, ми стаємо черствими людьми. Почніть практикувати сповідь кожного вечора перед тим, як лягати спати. Бог пообіцяв нам простити, якщо ми визнаватимемо свої гріхи: *«Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний та праведний, щоб гріхи нам простити, та очистити нас від неправди всілякої» (1 Ів. 1:9).*

Повертайте знайдені речі їх власникам. Це ще один принцип блаженної людини в очах Бога. Ми ніколи не зможемо скористатися тим, до чого не доклали зусиль. У Біблії написано, що те, що дуже легко приходить, так само легко втрачається. Цінується лише те, для досягнення чого були докладені зусилля.

Якщо берете річ, то кладіть її на місце. Це дуже важливе правило для економії часу й забезпечення порядку навколо. Прийшовши з вулиці, покладіть ключі від автомобіля в спеціальне місце, щоб пізніше не витрачати часу на їх пошуки. До речі, для того щоб покласти річ на місце, спочатку потрібно знайти для неї це місце!

Організований в очах своїх учителів

«Слухайтеся ваших наставників та коріться їм, вони-бо пильнують душ ваших, як ті, хто має здати справу. Нехай вони роблять це з радістю, а не зі드хаючи, бо це для вас не корисне» (Євр. 13:17).

Приходьте завчасно — за 15 хв. до початку заходу. Ви зможете оцінити обстановку, налаштувати своє мислення, зайняти правильне місце й навіть допомогти, за потреби, організаторам. Приходьте охайно одягненими й чистими, щоб позитивно надихати вчителя до викладання.

Записуйте те, про що вам говорять. Це демонструє вашу вдячність вчителю за його старання. Не позіхайте, коли слухаєте, дивіться в очі з очікуванням. Уважний слухач надихає лектора до цікавого й динамічного викладання.

Організований перед владою

«Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо немає влади, як не від Бога, і влади існуючі встановлені від Бога» (Рим. 13:1).

Моліться за владу. Нам хочеться мати добру, розумну й турботливу владу, не доклавши для того жодних зусиль. Так не буває. Чим більше люди моляться за владу, тим вона буде корисніша для них.

Дотримуватись законів держави — це ще одна заповідь успіху людини. У нашій країні дуже багато людей травмуються й помирають у дорожньо-транспортних пригодах. І все через те, що не дотримуються правил дорожнього руху. Порушувати встановлені правила нас штовхає диявол. Це та звичка, яку в нас виробив гріх.

Підтримувати чистоту там, де ми живемо, допоможе нам усвідомлення порядку, який задумав Бог для нас і всього створеного Ним. Бог створив воду, щоб

очищати організм від шлаків і токсинів, а також утамувати спрагу. Коли ми забруднюємо воду, то вона нам шкодить і не приносить потрібної користі.

Завжди майте при собі необхідні документи. Це ще один важливий елемент організованості людини. Скількох конфліктів у громадському транспорті можна було б уникнути, якби пасажери певних категорій завжди мали при собі посвідчення.

Прояв організованості стосовно роботодавця

«Раби, слухайтеся в усьому тілесних панів, і не працюйте тільки про людське око, немов підлежущий, але в простоті серця, боячися Бога!» (Кол. 3:22).

Тримайте своє робоче місце в чистоті та порядку. Після роботи всі речі кладіть на свої місця, щоб у випадку вашої відсутності інший працівник міг легко вас замінити. Дійте згідно з розпорядком, встановленим роботодавцем. Не намагайтесь встановлювати свої порядки через вашу ліню чи неорганізованість.

Продумайте свою роботу, перш ніж розпочати.

Будьте надійним джерелом інформації.

Не виконуйте роботу механічно, а думайте про те, як зробити її краще. Один чоловік, влаштувався на фірму робітником. Через півроку він наважився зайти до начальника відділу й подати йому раціональну пропозицію, як покращити те, що він робить. Як наслідок, його підвищили в посаді. Згодом він і там проявив ініціативу, за що його призначили заступником директора фірми.

Щоб стати організованим, потрібно, перш за все, захотіти змінити своє життя. Тобто мати сильне бажання покінчити із запізненнями, лінню та безладом. Ви повинні прийняти тверде рішення позбутись усього, що вам заважає, і зосередитися на осмисленому житті.

Більшість справ займає в десятки разів менше часу, ніж роздуми про те, щоб почати ними займатися. Візьміть собі за правило використовувати принцип «просто почати робити». Це досить нескладно: щоб почати робити зарядку, потрібно встати зі стільця й підняти ногу. Усе, ви почали — далі треба тільки продовжувати! Щоб розв'язати задачу з математики, треба розгорнути зошит і написати перше слово. Іноді, саме щоб розпочати справу, нам необхідно докласти більше зусиль, ніж щоб її завершити.

Дорогі **вчителі християнської етики**, Бог покликав вас не лише викладати учням потрібний і корисний для них матеріал. Він хоче через вас змінювати долі дітей, а також ситуацію й політику в нашій державі. Пропоную кожного уроку давати дітям одне невеличке практичне завдання додому щодо їхнього преображення в образ Ісуса Христа. Ви можете взяти одну чесноту на два місяці. Кожного уроку приділіть цьому десять хвилин. Розкажіть про одну складову чесноти (наприклад, Ісус усе робив, що хотів Небесний Батько) і дайте практичне завдання додому (не робити того, що батьки не хочуть, щоб вони робили). Нехай батьки кожного дня ставлять у зошиті підпис про виконання їхньою дитиною завдання. А в кінці місяця нагородіть найстараннішого учня. Мудрості вам і натхнення в процесі зміни долі дітей! 🙏

Любомир Турчак,
директор Рівненського біблійного інституту,
пастор церкви ЄХБ «Благодать», м. Рівне

Донецький учителю, де ти?

**Розмова з Тетяною Чумаковою,
директором приватної християнської
школи «Глорія» м. Макіївка Донецької обл.**

Добігав кінця навчальний рік. Школярі дописували останні контрольні роботи, здавали нормативи, випускники ретельно готувалися до іспитів, але найбільше мріяли про довгоочікуване свято — випускний бал. Педагоги-організатори проводили репетиції Свята останнього дзвінка. І тільки періодично ми тривожно скасовували заняття, піклуючись про безпеку дітей — у місті ставало неспокійно. Акції протестів, мітинги, зростаюча загроза заколотів, перші блок-пости в місті спричинили загальний стан тривоги. Це те, до чого неможливо підготуватися, передбачити. Чому ще вчора ми спокійно відпускали дітей після уроків додому, водили на екскурсії в місто, а сьогодні — зачиняємо школу під час уроків і віддаємо дітей батькам особисто в руки, проводимо інструктажі й плануємо евакуацію?

2014–2015 навчальний рік повинен був стати для нас особливим, навіть історичним. Довгі роки наших молитов про нове приміщення от-от мали стати реальністю. Свято Першого дзвоника ми планували відзначати в стінах нової школи, парти й стільці перевозили в просторі світлі класи, кожний із співробітників уявляв роботу в комфортних кабінетах, кравці шили школярам форму, а засновник школи готував урочисту промову на відкриття школи. Уперше ми дозволили собі набрати два перших класи й відкрити III ступінь — у наших дев'ятикласників з'явився шанс одержати повну середню освіту в рідній школі.

Школа «Глорія» існує й сьогодні, але тільки в серцях тих, хто її любить, сумує за нею й вірить, що обов'язково в наших коридорах знову буде бігати щаслива дівтора, зазвенить дзвінок, у клас увійде вчитель і скаже: «Сідайте, діти, ми продовжуємо працювати». А поки що ми ставимо одне й те саме запитання: «Господи, а яким повинен бути мій наступний крок?» Так чи інакше ми всі знайомі з болем втрати й відчували гіркий осад образи, а також руйнацію надій або мрій. Нам усім знайомі думки, які з'являються при несподіваних і дуже небажаних поворотах долі. Ці думки можуть поглинути нас, якщо їх не відкидати й не дивитися в майбутнє з надією на Божу милість. Значить, нам потрібно прийняти минуле, жити в сьогоденні й з нетерпінням очікувати наступного повороту. Миру всім!

— Що було найстрашнішим або найскладнішим у той момент, коли стало зрозуміло, що школа далі працювати не зможе?

— Ми боялися, що якісь позаштатні ситуації відбудуться під час уроків, що діти будуть налякані, що до нас можуть увірватися люди зі зброєю, а ми відповідальні більш ніж за сто дітей. Уперше за всю свою історію школа «Глорія» залишилася без свята останнього дзвоника й випускного вечора. Але саме тоді, коли ми неспроможні що-небудь зробити, наш дух міцнішає: щоденні молитви й віра в те, що Бог збереже нас, були не даремні. Озброєні бійці переступили поріг нашої школи, коли всі школярі були на канікулах, а співробітники — у відпустках.

Офіційним листом влада так званої «Донецької народної республіки» забрала у своє користування всю

територію Донецького християнського університету й школи «Глорія». Нам дали одну добу на те, щоб вивезти все, що нам потрібно. На той момент на роботі була лише бухгалтер школи, ось їй і довелося вивозити найважливішу документацію, техніку. Це був останній день, коли хтось із нас стояв на порозі школи. Тепер по нашому шкільному подвір'ю ходять озброєні солдати ДНРівських батальйонів, а не щаслива, гомінка дівтора.

— Кажуть, що в такі моменти добре видно, хто є хто? Хто і як вам допоміг?

— Ще у квітні, коли ми самі не розуміли, як складатиметься ситуація, свою допомогу не словом, а ділом запропонували колеги з житомирської школи «Сяйво». Вони запросили наших дітей і вчителів на все літо в табір цілком безкоштовно. Для багатьох наших школярів і їхніх сімей це був єдиний реальний шанс виїхати з Донецька й пережити цей неспокійний період. Деякі з наших переселенців дотепер залишаються в Житомирі. Ми дуже вдячні нашим друзям, що вони не залишилися осторонь, а розділили нашу біду. Крім того, багато людей телефонували, молилися про нас, надавали тимчасове місце проживання, піклувалися про нас. Дуже хвилювалися про нас співробітники Міжнародної асоціації християнських шкіл (МАХШ). За всіх наших друзів ми дякуємо Богові.

Найстрашнішим для мене було повне незрозуміння того, чому і як ми опинилися у такому становищі¹.

Ми залишилися без роботи, дому, рідних, друзів... але не без Господа.

Досі є надія, що все буде, як колись.

Наші друзі допомагають, як тільки можуть.

Основна підтримка — це спілкування з колегами. Телефонували, заспокоювали одне одного, молилися. Батьки дітей переживали разом із нами.

Школа «Ріка життя» (м. Київ) надала всі можливі вакансії. Дуже тепло прийняли наш колектив. Цукерки, приємні сюрпризи, сало, квашена капуста, банка варення, просто усмішки... Усі стараються, щоб ми почували себе як удома.

Почала більше цінувати можливість працювати й розуміти, що це милість Божа.

Школа «Сяйво» (м. Житомир) прийняла на навчання мою дитину. Наша вчителька, Надія Олександрівна, з любов'ю й мудрістю поставилася до дітей у класі із зони АТО, допомогла адаптуватися. Мій син закохався в цю школу, він — єдиний у сім'ї, хто не мріє про повернення додому. :)

¹ Із розповідей учителів школи «Глорія»

— Де ви зараз? Чи вдалося влаштуватися на роботу вчителем? У чому відчуваєте потребу?

— Уявіть ситуацію: понад сто школярів і 30 співробітників в один день залишилися без школи, роботи й місця проживання. Практично всі виїхали з міста влітку, хоча сподівалися восени повернутися до звичного способу життя. Але закінчувався серпень і необхідно було приймати серйозні рішення, адже потрібно жити далі, навіть якщо за тобою тягнеться незвичний статус — переселенець із зони АТО. Із чим, найчастіше, зустрічаються такі люди? З тим, що на початок навчального року фахівці в усі школи вже набрані. Про нас думають, що ми ненадійні, сумніваються в наших професійних якостях; побоюються — яких політичних поглядів притримуємося. Адже донецькі — усі однакові (знайомий, але насправді помилковий стереотип).

Деякі учителі знайшли роботу в нових школах у різних містах України. «Це дуже важко й абсолютно не схоже на те, що було в нашій школі, зовсім інші стосунки в колективі. Я дуже сумую за «Глорією», — ділиться враженнями вчитель молодших класів Людмила Орлова. Олена Падалко, учитель англійської мови, розповідає, що старшокласники поділилися з нею, що для школярів звична річ — чути образи на свою адресу від учителів. Це те, із чим доводиться зустрічатися нашим учителям. Але водночас це унікальна можливість впливати на людей, показувати, як можна працювати по-іншому, подаючи хороший, високоморальний приклад. «Під час уроків відкрито говорити зі школярами про нашу віру в Бога ми не маємо права. Але бути для них прикладом справедливості, доброти, учити їх чесності й порядності — наш обов'язок», — упевнена Ольга Печенюк, учитель хімії та біології.

— Як діти сприймають усе, що відбувається в Україні?

— По-різному. Сприйняття дітьми проблем сьогодення, в основному, формується під впливом сім'ї, близького кола друзів, а вже пізніше свою лепту вносить школа. Тому ми докладали всі зусилля, щоб уникати конфліктних

Педагогічний колектив школи «Глорія»

ситуацій серед учнів і в колективі. Але ставлення україномовної школи до подій у країні було цілком очевидним. Ми пояснювали дітям, що в основі всього недоброго лежить гріх, і саме він стає головною причиною зла, ворожечі, воєн.

— Що дає сили жити й долати труднощі?

— Сказати, що цей період був важким для нас і що все вже налагоджується, — значить, сказати неправду. В один день ми опинилися в ситуації безвиході, невідомості. За лічені години потрібно було зібрати лише найнеобхідніше, а в липні так не вірилося, що вся ця плутанина протриває до осені, не те що до зими. Тому у твоїх валізах лежать тільки босоніжки й сарафани. Виїжджаючи з рідного дому, ти не знаєш, чи повернешся сюди ще коли-небудь, чи відчиниш ці двері... А рідні? Найдорожчі тобі люди все ще баряться, сподіваються на покращення ситуації. І думки нав'язливо свердлять твою голову: а раптом, не побачимося... ніколи? І ти відганяєш, відганяєш їх геть зі своєї голови. А далі довгий шлях у невідомість. Як це все можна витримати? Ти нікому особливо не скаржишся, думаєш: невеликих заощаджень повинно вистачити на якийсь час. Так і «розтанули», як цукор у чаї, мрії багатьох із нас про довгоочікуваний ремонт, про необхідну машину або іпотеку. Тільки зрідка, найближчим друзям відкриваєш гірку правду: про свою безвихідь. Усе частіше шепочеш Богові в молитві: «Господи, допоможи, не залиш; Господи, нічого не хочу — ні відпочинку, ні іпотеки, тільки був би мир в Україні й добробут у моїй сім'ї». І саме в цей момент починалися чудеса. Бог подбав про кожного: комусь допомогли друзі, християни з різних церков, а деякі отримали допомогу від незнайомих людей.

Цього року на Різдво Бог подарував нам дивовижну й несподівану зустріч у Донецьку. Учителі й співробітники «Глорії» після довгої розлуки знову побачилися. Ми раділи й ділилися благословеннями, які Бог дав у таку важку хвилину. Ось саме це й окриляє, дає сили жити далі й довіряти Богові повною мірою.

— Чи не похитнулася ваша віра в Боже милосердя через події в Україні?

— Думаю, що в кожного свої стосунки з Богом, одні стають сильнішими, інші — слабнуть. Але в моєму житті завжди складалося так: чим мені важче, тим більше я відчуваю присутність Бога. Це можна порівняти з тим, як ніби під час шторму ви опинились у відкритому морі, а на допомогу йдуть слабенькі плоти, рятувальний круг, човен без весел і корабель, за штурвалом якого стоїть досвідчений капітан. Який засіб порятунку ви виберете? Можливо, хтось через свою слабку віру й залізну логіку вхопиться за рятувальний круг, а хвили й далі заливатимуть його...

Що дає сили жити? Тільки Господь та віра в Його силу, захист і милосердя.

Зараз працюю вчителем англійської мови в Запорізькій обл., працевлаштуватися вдалося лише на початку 2015 р. Коли вперше прийшла до місцевого МВНО й сказала, що я з Донецької приватної школи, мені відповіли, що в них є свої першокласні спеціалісти й «інші» не потрібні.

Моя віра в Бога не похитнулася, але я зробила висновки, хто є справжній християнин із тих, кого я знаю, а хто просто слабка людина.

Попри все впевнена в тому, що всі мої рідні та я сама під міцним захистом та опікою Божою!

Після пережитого стали більше покладатися на Бога, навчилися жити одним днем.

Я дуже хочу, щоб цей страшний сон нарешті скінчився. Найбільше бажання — мир в Україні. Божих благословень вам, колеги!

Бажаю кожному бачити у своєму ближньому брата чи сестру, незважаючи на обставини та перепони, або заборону спілкування... Господь є Бог, і ми не знаємо Його шляхів, але Він знає мотиви нашого серця й може у будь-який момент зробити контрольну перевірку якості нашого християнства.

Мрію, щоб ми всі обов'язково зустрілися в новому приміщенні школи «Глорія», знову разом пили чай, ділилися цукерками, відзначали дні народження. Так хочеться побачити нашу ялинку, провести гру «Таємний друг» і поспівати улюблені пісні на ранковій лінійці!

Мій вибір — Капітан, що впевнено поведе мій корабель по будь-яких хвилях.

— Які запитання ви ставили Богові? Що змінилось у Вашому духовному житті?

— Мої запитання до Бога, напевно, такі ж, як і в мільйонів українців: коли ж настане мир? Що буде з нашою країною? Як мені жити? Що робити далі? Але запитання — це лише частина діалогу. Через Слово Боже, молитви й піст я одержую заспокоєння для своєї схвилюваної душі, я відчуваю, що Бог зі мною й мої проблеми Йому не байдужні.

— Ваше найбільше бажання й побажання колегам.

— Ще Соломон у Книзі Еклезіастовій писав: «Нитка потрійна не скоро порветься». Я бажаю всім нам об'єднатися в терпінні, у молитві до Бога, у взаємодопомозі й прощенні одне одного, тоді наша країна й люди стануть чистішими духовно, стійкішими морально й ріднішими одне одному, а цього вже ніхто не зможе забрати. Тільки Бог може навести лад в Україні, для цього потрібно просто Його попросити про це й віддати все в Його руки. І мир прийде, обов'язково прийде, я в це вірю! 🙏

Матеріал підготувала **Оксана Топольницька**, керівник громадської організації «Культурно-просвітницький Центр сприяння розвитку християнської культури та освіти», м. Житомир

Духовно-моральне ВИХОВАННЯ на Рівненщині

30 січня 2015 р. в Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти за участю Рівненської обласної ради, Рівненської облдержадміністрації, управління освіти і науки Рівненської облдержадміністрації та НаУ «Острозька академія», відбувся круглий стіл на тему «Роль предметів духовно-морального спрямування у вихованні особистості».

Метою круглого столу було:

- підсумувати досвід духовно-морального виховання в школах Рівненщини у 2013-2014 навч. р.;
- виявити проблеми в організації духовно-морального виховання;
- накреслити перспективи реалізації духовно-морального виховання в закладах освіти Рівненщини;
- порівняти досвід викладання предметів духовно-морального виховання на Рівненщині та в інших областях України.

Роботу круглого столу очолили заступник голови Рівненської облдержадміністрації Савчук О. І.; доктор економічних наук, професор, голова постійної комісії з питань науки, культури і духовності Рівненської обласної ради Левицька С. О.; начальник управління освіти і науки Рівненської облдержадміністрації Таргонський Г. М.; виконувач обов'язків ректора Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Лавренчук А. О.; доктор педагогічних наук, професор, декан гуманітарного факультету НаУ «Острозька академія» Жуковський В. М.

Для участі в обговоренні питань круглого столу та представлення досвіду духовно-морального виховання в області були запрошені начальники управлінь освіти райдержадміністрацій та міськвиконкомів, методисти методичних служб районів та міст області, учителі предметів духовно-морального спрямування Рівненської області. До Рівного прибули представники Київської, Сумської, Черкаської, Вінницької та Миколаївської областей. Свій досвід викладання предметів духовно-морального спрямування надали Тернопільська, Запорізька та Одеська області.

Начальник управління освіти і науки Рівненської облдержадміністрації зазначив, що педагоги, працівники освітньої галузі Рівненщини ще з 90-х рр. минулого століття гостро відчули потребу перебудови освіти й виховання молодого покоління на християнських засадах. У Рівненській області ці питання вирішуються двома шляхами: перший — це впровадження предметів духовно-морального спрямування, другий — через систему виховної роботи.

Викладання предметів духовно-морального спрямування в області здійснюється з 1998 р. З метою утвердження духовності та моральності молоді, відродження християнських цінностей і збереження вікових традицій нашого народу, для забезпечення системності у вивченні предмета, у 2000 р. сесією обласної ради другого скликання прийнято рішення про запровадження предмета «Християнська етика» у загальноосвітніх закладах області. Однак питання доцільності запровадження в школах курсу «Основи християнської етики» на загальнодержавному рівні було (і є) предметом гострих дискусій у релігійному, освітянському, науковому середовищах.

Міністр освіти і науки С. Ніколаєнко 26 липня 2005 р. підписав історичний наказ № 437 «Про вивчення у навчальних закладах факультативних курсів з етики віри та релігієзнавства».

На той час уже в 17 областях України, у тому числі Рівненській, вивчали предмети духовно-морального спрямування. Організація вивчення предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах області здійснюється з урахуванням побажань батьків, учнів, наявності належної кадрової та методичної бази. У рамках вивчення предмета духовно-морального спрямування вибір одного із курсів: «Етика», «Християнська етика», «Основи християнської етики», «Історія релігій», «Історія релігій світу і духовна культура», «Основи релігійної культури», «Християнська етика в українській культурі» — здійснюються на підставі письмової згоди батьків або осіб, що їх замінюють, з урахуванням думки учнів.

З огляду на важливість духовно-морального спрямування управлінням освіти і науки обласної державної адміністрації у період з 21 березня по 15 квітня 2014 р.

86 % мешканців Рівненської області висловили позитивне ставлення щодо запровадження предмета християнської етики в навчальний процес.

в області було здійснено письмове анкетне опитування та голосування на порталі «Освіта Рівненщини» щодо запровадження предметів духовно-морального спрямування. За результатами обговорення 19 957 осіб (86 %) із 23 232 опитаних висловили позитивне ставлення щодо запровадження додаткового курсу «Християнська етика», що підтверджує важливість предмета й необхідність його подальшої інтеграції у навчальний процес. Разом із тим, 3 275 осіб, що складає 14 % від загальної кількості респондентів, висловилися проти такого запровадження, що є результатом значної кількості релігійних конфесій на території області, або нерозуміння того, що вивчення курсів духовно-морального спрямування не є навчанням релігії, не включає практикування релігійних обрядів, не є залученням до певної конфесії, а спрямоване на впровадження в систему освіти традиційних для України християнських цінностей: істини, благочестя, добра, любові, краси, гідності, обов'язку, совісті, честі.

Результати опитування було проаналізовано на нараді начальників відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міськвиконкомів. За підсумками наради відділам, управлінням освіти доручено проаналізувати думку громадськості у розрізі населених пунктів та максимально забезпечити введення до варіативної складової навчальних планів закладів курсу «Основи християнської етики».

Як результат, у 2014-2015 навч. р. курси духовно-морального спрямування вивчають 24 566 учнів 1-11 класів у 342 (51 %) загальноосвітніх навчальних закладах області. Звичайно, приємно, що в цьому навчальному році відсоток закладів, у яких вивчають ці курси, зріс. Цьогоріч Міністерство освіти і науки України наказом про внесення змін до типових навчальних планів затвердило додаток 13, яким передбачено вивчення предметів духовно-морального спрямування через інваріантну складову. За оперативною інформацією відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій та міськвиконкомів курси духовно-морального спрямування практично в усіх школах області в цьому

Учасники круглого столу на тему «Роль предметів духовно-морального спрямування у вихованні особистості». 30 січня 2015 р., м. Рівне

навчальному році викладають за рахунок варіативної складової робочого навчального плану.

Іншим чинником, який забезпечує високий рівень викладання курсів духовно-морального спрямування — є кадровий потенціал. Згідно із Законом України про «Загальну середню освіту», предмет духовно-морального спрямування може викладатися вчителями загальноосвітніх навчальних закладів, які пройшли відповідну педагогічну підготовку у вищих навчальних закладах. У 2014-2015 навч. р. викладання курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах області забезпечує 371 вчитель, із них 215 мають відповідну фахову освіту, 156 вчителів пройшли відповідну курсову підготовку.

Роль одного з локомотивів християнізації світської освіти взяв на себе НаУ «Острозька академія». Тут на постійній основі запровадили підготовку вчителів християнської етики для Рівненщини та всієї України за кваліфікаційними рівнями бакалавр та магістр релігієзнавства. Щорічно університет готує близько 50 учителів християнської етики. Підготовку кадрів для читання курсів духовно-морального спрямування започатковано в Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Щорічно на базі цього закладу проходять підготовку та підвищення кваліфікації від 20 до 60 учителів християнської етики.

З метою надання методичної допомоги вчителям-початківцям НаУ «Острозька академія», Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти спільно з обласним управлінням освіти і науки було проведено низку навчально-методичних семінарів.

Упродовж останніх років проводили конференції, круглі столи, семінари за участю науковців-педагогів, педагогів-практиків, де розглядалися проблеми та досягнення у викладанні цього курсу. З часу започаткування вивчення курсів духовно-морального спрямування й дотепер уже накопичено значний досвід. Проте, досягаючи пройденого шляху, розуміємо, що потрібно рухатись уперед, не заспокоюючись на досягнутому.

Виховувати морально-етичні якості особистості означає терпеливо пояснювати й викладати багато правил та настанов, які сукупно вчать доброму. Стрижневим моментом виховання є сила особистого прикладу вчителя. Саме ми, освітяни, маємо завдання дати дітям, за словами філософа Генрі Сідгвіка, «моральний компас» у сучасному світі.

Досить ґрунтовно на круглому столі було представлено стан, проблеми та перспективи предметів духовно-морального спрямування в районах Рівненської області. Зокрема, начальник відділу освіти Млинівської райдержадміністрації Феха В. С. у своєму виступі зазначив, що Млинівський район один із перших в області, де в навчальну шкільну програму було введено предмети духовно-морального виховання: як у варіативну, так і в інваріантну складову. Валерій Степанович відзначив роль

НаУ «Острозька академія» у наданні навчально-методичної літератури з християнської етики, зокрема навчальних комплектів для 5 та 6 класів, які значно пришвидшили процес впровадження духовно-морального виховання в районі. Поміж іншим, Валерій Степанович зауважив, що навчальних комплектів з християнської етики для інших класів все ще не вистачає й потрібно працювати в цьому напрямку.

Також до обговорення проблеми духовно-морального виховання долучились директори шкіл, методисти районних управлінь освіти та вчителі християнської етики Рівненської області. Серед них Грищенко Г. О., директор Рівненського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ст.-дитячий садок» № 17 Рівненської міської ради; Огородник М. І., директор Полянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. Березнівської районної ради; Лахман Н. М., учитель Мізоцького навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІ ст.-ліцей»; Соболюк А. П., методист районного методичного кабінету управління освіти, молоді та спорту Острозької райдержадміністрації.

Було висловлено низку пропозицій для вдосконалення духовно-морального виховання в області:

- ввести курси з предметів духовно-морального спрямування в 1-11 класах не менше 1 год. на тиждень;
- здійснювати належну професійну підготовку кадрів — учителів духовно-морального виховання на курсах в Інституті післядипломної педагогічної освіти, використовуючи розроблену в НаУ «Острозька академія» навчальну програму;
- налагодити належну роботу методичних об'єднань учителів духовно-морального виховання;
- створити та використовувати куточки та кабінети з цих курсів;
- провести експериментальну апробацію підручників для 8-11 класів, розроблених у НаУ «Острозька академія»;
- взяти активну участь у Всеукраїнській олімпіаді для школярів та студентів «Юні знавці Біблії» та Всеукраїнському конкурсі для педагогів «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування»;
- розширити сферу викладання основ християнської етики на дошкільні заклади та ВНЗ;
- широко використовувати потенціал науково-педагогічного журналу «Слово вчителю».

Матеріал підготували:

Василь Жуковський,

д-р пед. наук, професор, д-н гуманітарного ф-ту

НаУ «Острозька академія»,

Василь Махлюк,

магістр релігієзнавства, аспірант кафедри псих.-пед. дисциплін

НаУ «Острозька академія»

Всеукраїнські заходи — 2015

Сьогодні яскраво показує необхідність подальшої роботи в справі виховання молоді, і особливо велике значення у цьому зв'язку мають християнські моральні цінності, які продемонстрували своє неперехідне значення у вітчизняній і світовій історії та культурі.

Упродовж останніх десяти років Національний університет «Острозька академія» здійснює широкомасштабну програму виховання молодого покоління на християнських моральних цінностях. Серед інших заходів важливе місце займають Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» та Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії».

26–27 березня 2015 р. Національний університет «Острозька академія» проводить **X Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування»**.

До участі запрошуються вихователі дошкільних закладів, учителі загальноосвітніх шкіл, викладачі професійно-технічних і вищих навчальних закладів України, які викладають предмети духовно-морального спрямування, а саме: «Етика», «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Етика: духовні засади», «Людина і світ», «Людина і суспільство» тощо.

Фестиваль-конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» має на меті привернути увагу

українського суспільства до вихователя, учителя, викладача, який викладає предмети духовно-морального спрямування, сприяти його професійному становленню, обміну досвідом, зростанню професійної майстерності.

Вперше учасникам запропоновано представити поєднання власної творчості — співу, живопису, музики, рукоділля тощо та уроку духовно-морального спрямування.

VIII Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії» буде проведена в три етапи:

- 24 квітня 2015 р. — для учнів 5-8 класів загальноосвітніх шкіл України;
- 15 травня 2015 р. — для учнів 9-11 класів загальноосвітніх шкіл, учнів професійно-технічних училищ та студентів ВНЗ України;
- 5 червня 2015 р. — для дітей дошкільного віку та учнів 1-4 класів загальноосвітніх шкіл України.

Метою олімпіади «Юні знавці Біблії» є підвищення інтересу школярів та студентів до Біблії, виховання духовно багатой, національно свідомої особистості, залучення учнів до вивчення курсів духовно-морального спрямування.

Конкурсні випробування, що запропоновані дітям, — це завдання різного рівня складності, залежно від віку учасників.

Наймолодшим учасникам, дошкільнятам та учням 1-4 класів запропоновано виконати вдома творчу роботу (малюнок, аплікація тощо) та презентувати її на

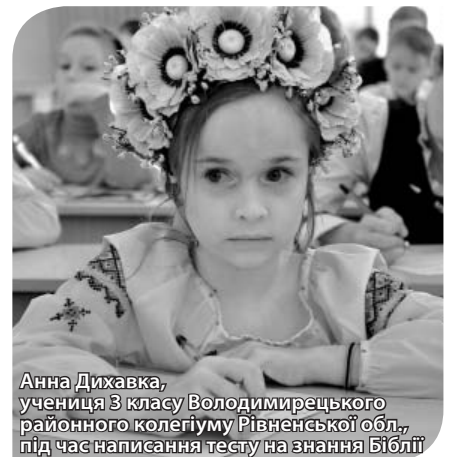
Допитливі учасники VI Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії»

Христина Шама, вихованка Володимирецького ДНЗ «Малютко» Рівненської обл., під час презентації творчої роботи

Презентація уроку з християнської етики — майстер-клас від Фесик Оксани Григорівни, учителя християнської етики СЗШ І-ІІІ ст. смт Залізці Зборівського р-ну Тернопільської обл. на VIII Всеукраїнському фестивалі-конкурсі «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування»

Анна Дихавка, учениця 3 класу Володимирецького районного колегіуму Рівненської обл., під час написання тесту на знання Біблії

Юні знавці Біблії — 2014

олімпіаді. Тема творчої роботи: «Рослинний і тваринний світ на сторінках Біблії». Також дошкільнята та учні 1-4 класів готують пісні, вірші, гру на музичному інструменті, що прославляють Бога.

Учні 5-6 класів готують презентацію творчої роботи (аплікація, малюнок тощо) на тему «Моя улюблена притча», а також розповідь про актуальність для сьогодення зображеної притчі, та будуть розв'язувати актуальні життєві ситуації на основі вчення Біблії.

Учні 7-8 та 9-10 класів готують проекти на тему «Апостоли та учні Ісуса Христа» та «Географія на сторінках Біблії» відповідно, а під час олімпіади будуть представляти їх та розповідати про значення біблійних подій для сьогодення. А також будуть розв'язувати актуальні життєві ситуації на основі вчення Біблії.

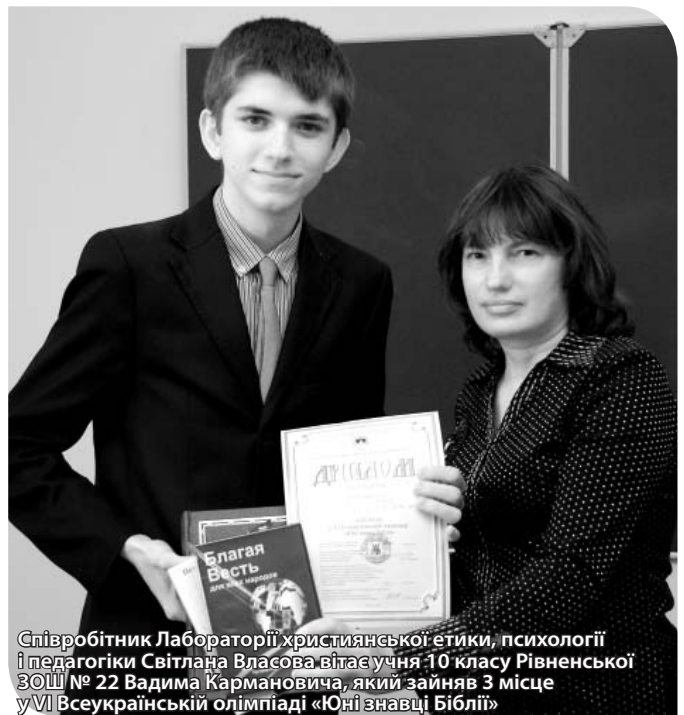
Учні 11 класів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ та студенти вищих навчальних закладів готують проект на тему «Біблійні образи та сюжети у творах світової літератури, музики, живопису, скульптури», використовуючи мистецькі доробки вітчизняних та зарубіжних митців, у творах яких звучали біблійні мотиви. Під час олімпіади представлятимуть проект та, за можливості, демонструватимуть свій власний доробок (вірш, пісню, картину тощо), на створення якого їх надихнуло Святе Письмо. А також будуть розв'язувати актуальні життєві ситуації на основі вчення Біблії.

Усім учням 3-11 класів та студентам буде запропоновано виконати тест на знання Біблії.

Запрошуємо конкурсантів до участі у зазначених заходах!

А також просимо усіх зацікавлених у викладанні предметів духовно-морального спрямування та подальшому проведенні Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» й Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії» підтримати молитовно, матеріально, фінансово та раді будемо бачити вас у Національному університеті «Острозька академія».

Світлана Власова,
науковий співробітник Лабораторії християнської етики,
психології та педагогіки НаУ «Острозька академія»

Співробітник Лабораторії християнської етики, психології і педагогіки Світлана Власова вітає учня 10 класу Рівненської ЗОШ № 22 Вадима Кармановича, який зайняв 3 місце у VI Всеукраїнській олімпіаді «Юні знавці Біблії»

Учні 1-4 класів загальноосвітніх шкіл України — учасники VI Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії»

Анастасія Самойлович,
учениця 3 класу Нетішинської ЗОШ I-III ст. № 1 Хмельницької обл.,
під час написання тесту на знання Святого Письма

І знову в конкурсі — найкращі

У Джерома Селінджера є такі рядки: «Маленькі дітлахи граються на величезному полі в житі... А я стою на самому краю скелі, над прірвою, розумієш? І моє діло — ловити дітлахів, щоб вони не зірвалися в прірву. Розумієш, вони граються й не бачать, куди біжать, а тут я підбігаю й ловлю їх, щоб вони не зірвалися. От і вся моя робота. Стерегти дітей над прірвою в житі».

Перефразовуючи ці рядки, можна визначити основний зміст діяльності сучасного вчителя християнської етики — «стерегти дітей над прірвою...»

Як же нелегко сьогодні педагогу торкнутися душі свого учня... І єдиний засіб, чудодійні ліки, які ми можемо використовувати в боротьбі за дитячі душі, — це любов, яка проявляється в педагогічному благородстві, терпінні, милості й суворості, привітності й вимогливості, в умінні досягати з дітьми бажаного результату.

Саме таких учителів зібрав обласний конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування — 2015», який відбувся 28 лютого — 1 березня 2015 р. на базі Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

У фінальному етапі конкурсу взяло участь 7 педагогів з Камінь-Каширського, Іваничівського, Турійського, Ратнівського, Маневецького, Любомльського, Шацького районів.

Першим випробуванням конкурсу став тест на знання Біблії. Адже усім відомий закон: ми не можемо передати нашим дітям більше, ніж самі володіємо.

Дуже цікаво проходили між учасниками конкурсу дебати — форма випробувань, яка дозволяє виявити уміння спілкуватися, знання основ християнства, основних засад

викладання курсів духовно-морального спрямування. На цьому етапі кожен учитель обирав собі певну проблемну педагогічну ситуацію, пов'язану з викладанням християнської етики. Протягом кількох хвилин конкурсант намагався довести свою позицію, а інші учасники виступали в ролі опонентів.

Найкомфортніше педагоги почували себе в майстер-класі «Я роблю це так», де представляли моделі уроків християнської етики й «родзинки» педагогічної майстерності. Хтось вражав авторськими казками, майстерно вплетеними в канву уроку, хтось методичною довершеністю, хтось власними віршами, а хтось актуальністю сьогоднішніх проблем, розглянутих через призму християнського віровчення. Усе це переконувало у великій подвижницькій праці освітян, покликаних нести Боже світло в цей затьмарений світ.

На етапі презентації виховної роботи з предмета ще більше зросло переконання у потрібності нашої місії. Світлини, розповіді вчителів про найцікавіші форми роботи — усе захоплювало, кликало у світ дитячої творчості, світ, у якому живе Господня любов.

Урочисто й водночас дуже щиро були підведені підсумки конкурсу, де для кожного вчителя знайшлися слова сердечних вітань від заступника голови Волинської обласної ради О. В. Пирожики та членів журі.

Серед 18 учасників конкурсу призові місця розподілилися таким чином:

I місце — Положевець Людмила Федорівна, учитель ЗОШ I-III ст. села Пульмо Шацького району.

II місце — Жовнір Олена Адамівна, ЗОШ I-II ст. села Підріччя Камінь-Каширського району; Пальчак Людмила Володимирівна, «НВК Колківська ЗОШ I-III ст.-ліцей».

III місце — Октисюк Тетяна Іванівна, «НВК-ЗОШ I-III ст.-дитячий садок села Самари-Оріхові Ратнівського району; Пархомук Ганна Петрівна, Згоранська ЗОШ I-III ст. Любомльського району; Мірчук Інна Іванівна, ЗОШ I-III ст. села Овлочин Турійського району; Корецька Майя Вікторівна, ЗОШ I-II ст. села Милятин Іваничівського району.

Щирі слова вдячності та підтримки організаторів конкурсу слугуватимуть добрим стимулом і надихатимуть педагогів до подальших напрацювань заради утвердження в дитячих душах добра та християнських цінностей.

Конкурсні випробування завершено. Є про що замислитися і над чим працювати... Та головне: є впевненість, що з такими педагогами в Україні є майбутнє. І один у полі воїн, якщо його справа потрібна і за ним — сам Бог! 🙏

Світлана Назарук,

голова Волинського обласного методичного об'єднання учителів курсів духовно-морального спрямування, член журі конкурсу

Біблія в громадському місці – практика молоді з-за кордону

Читання Слова Божого для кожної людини є чимось сакральним, чимось таким особистим, коли Господь каже тихим голосом Духа Святого лише до твого серця, чимось таким сокровенним, що може бути лише між люблячим Батьком і улюбленим дитям.

Проте така сакральність часто призводить до того, що ми... менше читаємо Біблію. Бо коли в людей немає можливості усамітнитись і побути наодинці з Богом, то вони часто просто не читають Писання, мотивуючи це тим, що не бажають поверхово ставитися до Слова Божого.

Ця проблема особливо часто виникає в молодих людей, які, у силу свого віку, ведуть аж надто активний спосіб життя. За своїми нагальними, а часто суєтними справами й стосунками з друзями вони часто забувають про те, що наше життя залежить від того, наскільки ми дозволяємо Богові формувати наші цінності. Окрім того, впливає ще й фактор суспільного ставлення — адже серед молоді не дуже люблять «заучок», а ще — страх того, що читання Біблії накладе на них штамп «сектантів».

Розуміючи цю проблему й бажаючи прищепити молодим людям любов до Слова Божого й розуміння того, що читання Писання залежить не від місця, а від нашого бажання більше пізнати Бога, у середовищі європейської молоді започаткували таке дійство як «байбелінг».

Цей термін походить від англійського *Bible-ing* і означає 15-хвилинне читання Слова Божого в людних місцях. Молоді люди збираються в якомусь громадському місці у визначений час і мовчки читають і роздумують над заданим уривком з Біблії. Пізніше вони діляться тим, що Бог відкрив їм протягом цього нетривалого часу. Такий захід є своєрідним флешмобом¹, мета якого — привернути увагу людей до Біблії й показати, що читати її можна в будь-якому місці.

Наразі, найбільш розповсюдженим байбелінг є в Польщі, звідки й бере свій початок. Ідея такого заходу належить студентам Варшави, що є учасниками спільноти святого Йоана, якою опікуються єзуїти. Як сказав організатор байбелінгу в Кракові отець Павел Беня: «Таким чином ми хочемо послиати сигнал суспільству, і це можливо — вийти зі Святим Письмом навіть на вулицю і там читати його і роздумувати над ним, при цьому нікому не заважаючи»².

Нині подібні акції проходять у багатьох містах Польщі, зокрема у таких мегаполісах, як Краків, Варшава, Люблін. І часто вони збирають одночасно до 25 осіб.

¹ Флешмоб (англ. flash mob — «спалахуючий натовп») — це заздалегідь спланована масова акція, зазвичай організована через Інтернет або інші сучасні засоби комунікації, у якій велика кількість людей оперативно збирається у громадському місці, протягом декількох хвилин виконує заздалегідь узгоджені дії (сценарій) і потім швидко розходиться.

² <http://www.credo-ua.org/2014/09/123514>

Поволі цей досвід перекочує й на терени України. Так, у Рівному в листопаді 2014 р. був проведений перший пробний байбелінг на Майдані Незалежності. Подібна практика — це важлива справа для нашої держави, адже в сьогоденні, коли ми переживаємо соціальні, політичні та духовні реформації, молодь має знати, де шукати відповіді на питання, що рояться в головах. Вона повинна навчитися читати Слово й розважати над ним у будь-яких ситуаціях і не боятись тих постсовєтських штампів, якими часто таврують людей із Біблією в руках.

І якщо в нас виросте покоління, яке буде навчене звертатись до Бога в усіх обставинах і на всякому місці, тоді Божі закони будуть дієвими в житті людей. І тоді наш край відчує те Боже благословення, котре Він обіцяв тим, які шукають Його волю для свого життя. 🙏

Олег Блощук,
магістр теології, викладач народних звичаїв,
свят та обрядів, пастор євангельської християнської церкви «Скеля», м. Рівне

У світлім сяйві ЦЕРКВИ

Ідеї духовно-морального виховання дітей у педагогічній спадщині В. Зеньковського

У виборі педагогічних умов забезпечення духовно-морального виховання дітей, впровадження прогресивних ідей до практики роботи вітчизняної школи важливо звернутися до теоретичної спадщини фундаторів освітньої справи в Україні ХХ ст.: Г. Ващенко, В. Зеньковського, В. Левицького, А. Макаренка, І. Огієнка, С. Сірополка, С. Русової, Г. Костюка, М. Ніжинського, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, В. Сухомлинського тощо.

З аналізу наукових досліджень, періодичних видань, архівних документів довідуємося, що видатні представники освіти й культури України з увагою ставилися до проблеми духовно-морального виховання дітей у вітчизняній школі.

Мета школи духовності — всебічно й гармонійно розвивати особистість, природні здібності й задатки, виховувати національну самосвідомість і загальнолюдську мораль, форму-

Що є Бог, діти усвідомлюють у світлі і сімейного досвіду, і традиції, але що є над світом Бог, як Творець і Вседержитель, від Якого сходить смислова гармонійність світу, — це дітям зрозуміло саме собою¹.

вати духовну, високоморальну, розумово розвинену, фізично загартовану, працелюбну, соціально зрілу й творчу людину.

За словами священика й педагога В. Зеньковського (1881–1962), школа має стати органом не тільки розумової освіти, а й соціального виховання, носієм вищих суспільних ідеалів і справжнім знаряддям соціального прогресу. У книзі «Соціальне виховання, його завдання і шляхи» (1918) В. Зеньковський зазначав, що школа, виховуючи дитину в штучному індивідуалізованому середовищі, розвиває безглузду соціальність: змагальність, заздрість, марнославство. Ці соціальні почуття «пригнічують» і «розбещують», а не розвивають учня. Провідним мотивом соціального виховання вчений вважав піднесення активності через звільнення і розвиток емоційного життя дитини. Основні надії покладав на сім'ю та самовиховання, створення дитячих самодіяльних організацій.

У праці «Проблема шкільного виховання в еміграції» (1929) В. Зеньковський наголошував на першочерговості загальнолюдських цінностей, «наднаціональних» духовних пріоритетів. Головне завдання духовно-морального виховання, на думку педагога-християнина, полягає в тому, щоб допомогти молоді знайти самих себе, оволодіти тими силами, які є в розпорядженні нашого часу, надихнути тим ідеалом, якому потрібно присвятити своє життя.

Питання національного виховання дітей, яке ґрунтовно вивчали українські емігранти, В. Зеньковський розглядав у контексті духовно-морального виховання національних цінностей. Водночас надавав великого значення вихованню в душі національної ідеї. Священик і педагог В. Зеньковський переймався розвитком православної педагогіки. Головним

у житті людини, на його думку, є не фізичне і не психічне, а духовний процес, який є запорукою цілісності. Духовний процес має в собі ключ до розуміння всього, що відбувається в людині. Духовний розвиток дитини підпорядкований певному ритмові відповідно до її віку. Усвідомлення духовного життя в його ритмі має бути покладено в основу педагогіки, проте не морального, а релігійного духовного процес зростання створює істинну й визначальну тему виховного впливу на дітей.

Проблеми педагогіки В. Зеньковський розглядав з позицій православ'я, тож великого значення надавав приходському життю дітей. Головною ідеєю вченого стало «воцерковлення» дитини, духовне прилучення її до цінностей християнства.

Свою педагогічну концепцію В. Зеньковський виклав у праці «Проблеми виховання в світлі християнської антропології» (1934). За основу автор узяв створення світу й людини Богом, спирався на тему Людини, сенсу її життя й долі, духовно-моральних цінностей, скерованих на досягнення Царства Божого. Учений поглиблено розвивав релігійну педагогіку, створював її нові методологічні засади. У праці «Принципи православної педагогіки» (1934) мету й завдання виховання дітей та молоді вбачав у допомозі дітям задля вивільнення їх від влади гріха через благодатне поповнення, що надходить від Церкви, допомозі в розкритті образу Божого... тобто розкриття шляху вічного життя як долучення до вічного життя в повсякденному земному житті.

Завдання християнського виховання В. Зеньковський намагався вирішувати через ієрархічний розвиток усіх аспектів внутрішнього життя особистості, їх взаємозв'язок та інструментальне визначення для повноцінного духовного життя. Складовими цього процесу, на думку вченого, є психічний розвиток, що охоплює «виховання здатності до свободи», та авторитет, який має стати «провідником духовного здоров'я», а не посилювати «трагічну роздвоєність у людині». До елементів психічного розвитку педагог залічував формування характеру, проблему дисципліни, емоційно-художнє та статеве виховання.

На відміну від матеріалістичної, сцієнтистської та позитивістської парадигм В. Зеньковський з'ясував свободу як надання особистості можливості «самовизначення зсередини», де є «таємниці», тобто можливість творчого розкриття лише за умови «життя у Бозі». Поза цим свобода є не творчою силою, а навпаки — джерелом хаосу та марної претензійності. У контексті духовно-морального виховання В. Зеньковський переймався буттям сім'ї, яка має виконувати провідну роль у формуванні моральності особистості, прилученні її до релігійного, церковного життя. Розглядав питання статевого й сексуального виховання дітей і молоді, яке, за його переконанням, має велике значення для «емпіричного і духовного здоров'я особистості». Зокрема, у статті «Проблеми шкільного виховання в еміграції» (1929) писав, що цим повинна турбуватися саме школа.

На переконання В. Зеньковського, мета школи — виховати дітей у душі національної ідеї, дати освіту й професійну підготовку для життя. Для вирішення цих завдань необхідні, вважав педагог, нові засоби виховання: якомога менше сентенцій,

¹ Зеньковський В. Проблемы воспитания в свете христианской антропологии. — Клин, 2002. — С. 171.

повчань, моралізувань, а більше задушевних, простих, щирих розмов із дітьми; створення особливих умов виховання для розвитку внутрішнього світу учнів (через організацію середовища подібно до літніх колоній); розвиток духовних сил дитини і її досвіду. Проте виховання без релігійних почуттів буде неповним й однобоким. Отже, дітям потрібні фізичне здоров'я, соціальна свобода, національна культура, передусім реальність духовного світу, добра і правди.

В. Зеньковський аналізував радянську педагогіку і виокремлював її ідеологічний догматизм, знеособлення, утилітаризм і примітивізм у постановці й розв'язанні як теоретичних, так і технологічних проблем виховання. Прикметною ознакою новоствореної педагогіки вчений вважав зв'язок з комуністичною ідеологією, яку ця педагогіка сприймає як подобу релігії. До відмінних рис радянської педагогіки залічував її утопізм, що

виявлявся у проголошеній меті школи — докорінно змінити життя й виховати покоління, здатне побудувати комунізм. На думку вченого, цей утопізм полягав у відірваності від реалій, від впливу середовища, у неможливості виховати ідеал без опертості на соціум. Водночас педагог позитивно оцінював організацію фізичного виховання в радянській школі, а недоліком її вважав поступове наближення до «мілітаризації».

Ірина Сіданіч,

д-р пед. наук, доцент кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи Інституту менеджменту і психології Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Життєпис Василя Зеньковського

Український та російський філософ Василь Васильович Зеньковський народився 4 липня 1881 р. у місті Проскуріві (нині Хмельницький) у православної вчительській родині. Батько — Василь Васильович з 1871 р. працював викладачем Проскурівського міського училища, мав чин колезького радника, а у вільний від вчителювання час виконував функції церковного старости.

Мати — Лідія Степанівна була вчителькою в жіночому відділенні того ж училища. Безперечним авторитетом у сім'ї користувався дід — Василь Матвійович, який був священнослужителем Подільської єпархії. Отож, не дивно, що майбутній вчений згодом згадував: «Усе дитинство моє було осяяне світлим сяйвом Церкви».

У 1882 р. родина Зеньковських переїхала із Проскурова до Ямполья Подільської губернії. Там батько отримав посаду штатного наглядача Ямпільського міського училища, а згодом і маленький Василь пішов навчатись до того ж училища. Коли хлопцю виповнилось одинадцять, батьки відвезли його до Києва, де він закінчив гімназію та історико-філологічний факультет університету Св. Володимира. Здібного до науки юнака залишили при університеті, після дворічного наукового відрядження до Німеччини та Італії він захистив дисертацію та став професором університету Св. Володимира. Одночасно В. Зеньковський став видним релігієзнавцем та громадським діячем православ'я, був засновником та головою Київського релігійно-філософського товариства.

У травні-жовтні 1918 р. В. Зеньковський увійшов до складу уряду УНР гетьмана Скоропадського, де обіймав посаду міністра віросповідань. З його ініціативи в цей буремний час було скликано Український Собор. Він же порушив важливе питання українізації богослужіння, зокрема перекладу Біблії та богослужбових книг українською мовою. На той час навіть багатьом церковним ієрархам це здавалося неприпустимим блюзнірством.

Революційні події змусили В. Зеньковського залишити Україну. Після захоплення Києва більшовиками у 1919 р. емігрував за кордон. Спочатку перебував у Югославії, ставши професором Белградського університету, згодом у Чехословаччині, де за його ініціативи було відкрито Вищий

педагогічний інститут у Празі, директором якого він став. У цей же час Зеньковський виступає як активний організатор і натхненник молодіжного християнського руху емігрантів з Росії. Руський Студентський Християнський Рух (РСХД) від того часу стає одним із найцікавіших рухів православної молоді в Європі. Протягом десятиліть свого життя Зеньковський доклав багато душі та серця до діяльності РСХД. Він особливо тепло ставився до молоді.

У 1927 р. В. Зеньковський опинився в Парижі, де розгорнув широку наукову та релігійну діяльність серед великої православної діаспори Франції. Одночасно з викладанням у Православному богословському інституті, він організував Вищі богословські курси, заснував релігійно-педагогічний кабінет, редагував «Релігійно-педагогічний бюлетень», працював у філософсько-релігійному журналі «Путь», що у 1925-1940 рр. видавали в Парижі під редакцією М. Бердяєва. У 1939 р. був заарештований французькою владою та ув'язнений в одиночну камеру; потім понад рік провів у таборі для інтернованих на півдні Франції.

Очевидно, той стан душі, коли життя було під загрозою, спонукав його до відповідальнішого служіння Богові. У 1942 р. В. Зеньковський прийняв сан священника, не залишаючи педагогічної та наукової роботи. У 1948 р. захистив докторську дисертацію на тему «Історія російської філософії». Цю працю, вперше видану в Парижі та перекладену на кілька європейських мов, вважають феноменальною енциклопедією історії філософських пошуків у Росії.

Серед інших праць В. Зеньковського — численні роботи, присвячені гносеології, космології, релігійній педагогіці. Зокрема такі праці Зеньковського, як «Соціальне виховання, його завдання і шляхи», «Психологія дитинства», «Російська педагогіка в 20 столітті», «Проблеми виховання в світлі християнської антропології» присвячені розкриттю методу й завдань педагогіки з позицій християнського світогляду.

Останні роки життя В. Зеньковський присвятив православній Церкві у Франції. Він був благочинним парафії Паризького округу, головою єпархіальної ради, деканом Свято-Сергіївського богословського інституту в Парижі, отримав чин протопресвітера.

5 серпня 1962 р. після тривалої хвороби отець Василь Зеньковський помер у Парижі. За рік до смерті він сказав: «Ось мені 80 років виповнилось, і в душі моїй, коли я думаю про своє життя, радощі: стільки світла було в моєму житті, стільки душ я пізнав і полюбив, а музика, світ ідей?.. Я дякую Богові за своє життя. Дай Вам Бог любити життя».

Портрет українського підлітка МОВОЮ цифр

Важливим підґрунтям для розвитку морального виховання та викладання християнської етики є вивчення педагогами відомостей про духовно-моральний рівень молодого покоління. Корисними для освітян можуть стати статистичні дані про насильство, травми й негативне ставлення в школі, вживання учнями шкідливих речовин (тютюну, алкоголю та наркотичних речовин), статеve життя та уявлення підлітків про культуру статеvих стосунків, способи проведення вільного часу та віртуальні залежності.

Який же вигляд має моральний стан сучасної української молоді мовою статистики? Розвиваємося ми чи деградуємо? Яке майбутнє зрештою чекає на українське суспільство? Та яким може бути вихід із ситуації, що склалася? У пошуках відповідей на ці запитання ми звернулися до результатів масштабних соціологічних опитувань, проведених інститутом соціології НАН України Українським інститутом соціологічних досліджень імені О. Яременка, а також результатів дослідження «Сучасна молодь України» 2013 р., під час якого було опитано 2000 респондентів віком від 15 до 21 року в усіх регіонах України, та щорічної доповіді Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молоді в Україні 2014 р.

Насильство та негативне ставлення. У монографії «Стан та чинники здоров'я українських підлітків» група дослідників Українського інституту соціологічних досліджень імені О. Яременка в 2011 р. навела відомості про ситуацію з насильством в українських школах. Так, 38 % учнівської молоді щонайменше раз на рік брали участь у бійках, 32 % — зверталися до медиків з травмами; майже 42 % не рідше одного разу на 2 місяці потерпали від образ і 47 % ображали інших учнів/студентів свого навчального закладу [4; с. 12].

30,1 % хлопців та 10,9 % дівчат повідомили, що впродовж останніх 12 місяців брали участь у бійках у школі або на роботі; у групових бійках зізналися 24,9 % хлопців та 8,5 % дівчат. 13,1 % хлопців та 4,6 % дівчат вказали, що завдавали іншим шкоди, яка спричинювала необхідність накладання пов'язки або звернення по допомогу до лікаря. 5,9 % опитаних повідомили, що самі ставали жертвою групового побиття, а 9,6 % — перебували в групі, що зазнавала групового нападу. Кожен десятий (10,2 %) указав на випадки навмисного завдання ким-небудь шкоди його власності. Про зумисний підпал чужої власності повідомили 2,2 % опитаних; про навмисне пошкодження шкільної власності — 9,4 % респондентів; про заволодіння чужою власністю (вартістю від 60 грн і більше) — 4,3 % підлітків. У 27,8 % опитаних виникали думки щодо заподіяння собі шкоди, а 9 % повідомили про суїцидні спроби. Серед тих, хто задумувався про самогубство й робив спроби реалізовувати подібні наміри, дві третини становили дівчата [2, с. 81].

Уживання шкідливих речовин. Значну увагу автори наукової праці приділили ступеню розповсюдження таких шкідливих звичок, як тютюнопаління, вживання учнівською молоддю алкоголю та наркотичних речовин. Вони виявили, що досвід курити цигарки мають від 20 % до майже 78 %

опитаних (залежно від їхнього віку і місця навчання); перші спроби курити найчастіше відбувалися в 11-річному віці, рідше — в молодшому віці. 11 % учнівської молоді курять щодня, а 4 % — хоча б раз на тиждень [4, с.10].

Не кращою виявилася ситуація з уживанням алкоголю та наркотичних речовин: 46 % респондентів уживали алкоголь протягом останнього перед опитуванням місяця; найчастіше перші спроби вживання алкогольних напоїв здійснюються в 13–15 років; для 15 % респондентів перше знайомство з алкоголем відбулося в 11 років і молодшому віці.

Найрозповсюдженішими алкогольними напоями, які вживають учні, є пиво, слабоалкогольні напої та вино: 3 % опитаних вживають пиво щодня. Досвід уживання марихуани або гашишу у своєму житті мали 16 % учнівської молоді віком 15–17 років.

Рис. 1.2. Місця, де учнівська молодість уживала алкогольні напої

Вік початку й поширеності тютюнокуріння та вживання алкоголю, особливо пива та слабоалкогольних напоїв, зростання кількості долучених до цього дівчат, рівень уживання наркотиків свідчать про нагальну необхідність посилити ефективність профілактичної роботи, а також охопити відповідною діяльністю всю систему закладів освіти [1, с.11].

Усвідомлення шкідливого впливу алкоголю є досить високим (75–85 %). Але більше половини підлітків очікують позитивних наслідків для себе після вживання алкогольних напоїв: 54 % відзначили, що відчувають розслабленість, 49,6 % — радість та 49,8 % — відчуватимуть себе більш товаришескими та дружелюбними. Більше 40 відсотків (43,3 %) вважають, що забудуть про свої проблеми. Ймовірність настання негативних наслідків після вживання алкоголю вважають можливим набагато менше учнів/студентів: ймовірність проблем з міліцією через уживання алкоголю зазначають 20,9 %, можливий стан похмілля зазначають 29 % та можливість відчувати нудоту — 28 % респондентів. Однак, загалом 53,3 % респондентів

уважають, що можливим наслідком уживання алкоголю є заподіяння шкоди своєму здоров'ю. Нemoжливiсть зупинитися пити зазначають 11,8 % учнів [1, с. 51].

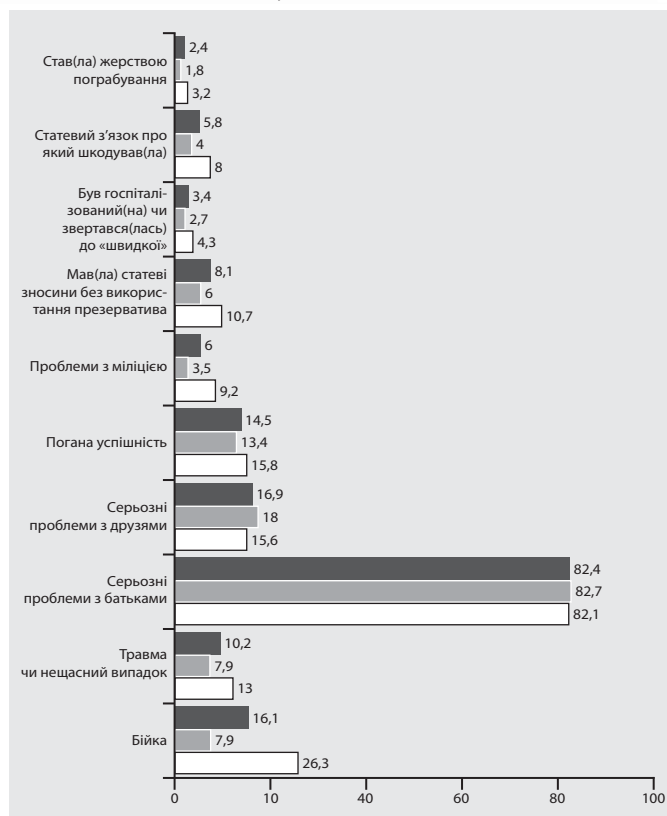

Рис. 1.3. Питому вагу учнівської молоді, з якою траплялися певні події внаслідок вживання алкоголю

25,4 % учнів мають досвід вживання заборонених наркотичних речовин. Основну питому вагу тих, хто вживає марихуану або гашиш, становлять «експериментатори», тобто ті, хто спробували вживати 1–2 рази. Перша спроба марихуани або гашишу відбулася для 2,1 % у 13 років і менше, для 4,7 % до 15 років. Хоча б раз у житті 3,1 % уживали екстазі, 2,6 % — «курільні» суміші. Основна причина першого вживання наркотиків — цікавість (5,3 %). Компанія друзів — найпоширеніше джерело отримання наркотичних речовин [1, с. 71].

Дослідники дійшли висновку, що тютюнокуріння та вживання алкоголю стали звичними в середовищі української молоді, яка навчається: тобто тією чи іншою мірою ці шкідливі звички характерні для абсолютної більшості (майже 90 %) найближчих друзів опитаних. 47,7 % респондентів повідомили, що в їхніх компаніях уживають алкоголь усі, аналогічну оцінку рівня поширення тютюнокуріння дали 37,4 % підлітків. 22 % опитаних вважають, що їхні друзі курять марихуану або гашиш; 7,2 % — що приймають без призначення лікаря транквілізатори, седативні препарати; 7 % — що вживають екстазі [1, с. 82].

Раннє статеве життя та культура стосунків. Аналізуючи культуру статевого життя, соціологи виявили, що 42 % опитаної учнівської молоді віком 15–17 років мають досвід статевого життя (55 % — серед хлопців, 31 % — серед дівчат); від 7 до 15 % підлітків (залежно від місця навчання) вступали в статеві стосунки до 15 років. Серед опитаних дівчат віком 15–17 років, які вже мали досвід статевого життя (всього таких 796 осіб), 47 осіб були вагітними, і в 17 випадках це закінчилося абортom. У житті 39 опитаних хлопців віком 15–17 років, які вже мали досвід статевого життя (всього таких 1092 осіб), траплялися ситуації, коли

Табл. 1. Вік молоді на момент першого статевого акту

Вік	Відсоток тих, хто мав статевий акт до настання віку:					Відсоток тих, що ніколи не мали статевого акту	Кількість	Медіанний вік на час першого контакту
	15	18	20	22	25			
Жінки								
15-19	0,2	нз	нз	нз	нз	76,8	733	в
20-24	0,5	35,8	70,4	нз	нз	15,2	1075	18
25-29	1,4	36,9	70,6	88,6	95,2	3,0	1402	18
30-34	1,5	38,9	72,5	89,5	96,1	1,4	1200	18
Чоловіки								
15-19	1,6	нз	нз	нз	нз	58,1	357	в
20-24	2,0	49,0	81,6	нз	нз	9,5	448	17
25-29	1,3	50,4	83,4	93,8	97,8	1,9	626	17
30-34	1,6	49,7	81,5	92,6	97,7	0,9	635	17

дівчина завагітніла, і в 23 випадках виходом став аборт. Найчастіше опитані отримували знання про методи контрацепції з телепрограм (41 %), наступними за популярністю джерелами виявились Інтернет і друзі/однокурсники (по 31 %), медичні працівники опинилися на четвертому місці (25 %). Отже, зменшення останніми роками віку початку статевого життя свідчить, на думку вчених, про нагальну потребу підвищення ефективності роботи з виховання культури статевих стосунків [2, с. 168].

Хоча за результатами іншого дослідження [3] сім'я та сімейні цінності у свідомості молоді й посідають провідне місце, проте простежується певна невідповідність між задекларованими молоддю сімейними цінностями та формою організації сім'ї. Однією з проблем у сучасному суспільстві є збільшення кількості незареєстрованих шлюбів. Спостерігається також різке зменшення кількості ранніх шлюбів: якщо у 2000 р. було зареєстровано 19 639 шлюбів з нареченою віком до 18 років (7,2 % від загальної кількості всіх шлюбів), то у 2013 р. — лише 2758 (0,9 %) [5, с. 64]. Крім того, зменшується частка тих, хто перебуває в офіційно зареєстрованому шлюбі (у 1996 р. таких було 61,3 %, у 2006 р. — 41,4 %, а у 2011 р. — 45,0 %), а також значно зростає частка неодружених: у 1996 р. — 29,6 %, у 2006 р. — 47,1 %, у 2011 р. — 40,0 % [3, с. 64].

Отже, за результатами цих досліджень приблизно кожна десята шлюбна пара проживає в незареєстрованому шлюбі. У більшості випадків незареєстрований шлюб є своєрідним випробувальним етапом перед можливою офіційною його реєстрацією. Певна група молоді (менше 5 %) має ще більш радикальні погляди на шлюб і взагалі не планує реєструвати свої подружні стосунки. На думку дослідників, найбільш гострою і складною соціально-демографічною проблемою українського суспільства в аспекті розвитку сім'ї є не плюралізація форм шлюбу, а нестабільність шлюбу, високий рівень розлучень, що має негативний вплив на рівень народжуваності в країні.

Безкультурне життя та медійні залежності. Результати, отримані соціологами у 2011 та 2013 рр. [5] свідчать про те, що молодь надає перевагу пасивним формам проведення дозвілля, зокрема перегляду телевізійних програм і користуванню електронно-інформаційними пристроями, опитаним бракує знань і практичних навичок щодо відповідних складових здорового способу життя. Як свідчать матеріали соціологічних досліджень, понад третина української молоді (36 %) не має можливості

достатньою мірою задовольнити свої культурні потреби, провести повноцінне дозвілля та відпочинок. При цьому з віком молодь дедалі гостріше відчуває таку нестачу: про це заявили 19 % молодих людей віком 14–17 років та 32 % віком 25–35 років. Як наслідок, молоді люди надають перевагу пасивним його формам, що не сприяє їхньому всебічному розвитку [1, с. 86].

Уже ні для кого не секрет усталена тенденція до зменшення кількості відвідувачів бібліотечних, клубних закладів і кінотеатрів. Водночас суттєво впливають на формування соціокультурних цінностей молоді засоби масової інформації. Насамперед це стосується телебачення і мережі Інтернет. Кожна п'ята молода людина (20,4 %) користується світовою мережею декілька разів на тиждень. Узагалі не користуються Інтернетом лише 2,8 % молодих людей [3, с. 88]. Досягнення інформаційної революції нерідко формують пасивного споживача-конформіста глобальної масової культури, не здатного диференційовано і критично сприймати інформаційну продукцію, розпізнавати технологічно замасковані соціально шкідливі та руйнівні з морального погляду впливи, спричиняють поширення низки нових психічних залежностей медійного походження, зокрема інтернет-залежності.

За результатами опитування молоді віком 15–21 рік, проведеного у 2013 р. Київським інститутом проблем управління ім. Горшеніна, з'ясувалося, що не могли б прожити без Інтернету 39,5 % молодих людей, скоріше, не могли б — 32,8 %. Без спілкування в соціальних мережах

не уявляють себе 25,4 % опитаних, скоріше, не уявляють — ще 24,2 % [4, с. 88]. Молоді люди часто використовують Інтернет для гри в електронні ігри. У таких випадках комп'ютерна та інтернет-залежність поєднуються з іншою проблемою — ігроманією, ігровою адикцією [4, с. 51]. Найчастіше під вплив комп'ютерних ігор підпадають підлітки, оскільки події в комп'ютерних іграх не повторюються і відбуваються достатньо динамічно, а сам процес гри безперервний. Повне занурення в гру створює ефект участі гравця у віртуальній реальності. Саме ця особливість комп'ютерних ігор ускладнює припинення гри, відволікає від виконання соціальних обов'язків у реальному житті.

Проаналізовані результати соціологічних досліджень свідчать про гостру необхідність поглиблення й розширення морального виховання української молоді, не останню роль у цьому відіграє також християнське моральне виховання, яке здатне запропонувати не лише теоретичний виховний ідеал, але й конкретні практичні моделі поведінки в тих чи інших ситуаціях. На нашу думку, потрібна серйозна робота педагогів над змістом профілактичних бесід: відмова від атеїстичного світогляду, який не забезпечує досягнення високого морального рівня в наступних поколіннях та звернення освітян до християнського розуміння мети виховання. Формування у молодих людей таких понять як Бог, гріх, моральна чистота, покарання, згубні наслідки аморальних учинків не лише для тіла, але й для душі. В основі християнської моделі виховання лежить передача з покоління в покоління усвідомлення необхідності «дотримуватися дороги Господньої, щоб чинити справедливість» (Бут. 18:19). Без розуміння існування Творця, Божого задуму благочестивого життя людей та відповідних наслідків особистого вибору кожної людини для вічності, молода людина перебуватиме у незнанні, безкарності, під прокляттям невгамовних пожадань, які руйнують особистість зсередини та перетворюють на пекло не лише життя окремих сімей, але й лихоманять усе суспільство. Біблія пропонує два основні способи, як оберігати дітей від зла: виховувати в них Божий страх («Страх Господній — початок премудрості, нерозумні погорджують мудрістю та напучуванням», Пр. 1:7), а також допомогти дітям розібратися в цінностях, а не очікувати, що вони якимось дивом навчатимуться відрізняти добро від зла самостійно. Погляньмо, як яскраво це змальовано на перших сторінках Біблії: «...люблю Господа, Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю! І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоєму. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли

ти вставатимеш. І прив'яжеш їх на ознаку на руку свою, і будуть вони пов'язкою між очима твоїми. І напишеш їх на бічних одвірках дому свого та на брамах своїх» (Повт. Зак. 6:4-9).

Відсутність Божого авторитету в житті молоді людини є основною причиною підміни божества. Найчастіше божеством стає сама ж людина, її почуття, пристрасті, потреби, егоїстичні бажання. Пияцтво, куріння, наркотики, сексуальний досвід, пристрасть до розваг, ігроманія — усе це залежності, які Біблія пояснює тим, що людину контролює не Бог і Його Слово, а щось інше (Еф. 5:18, Рим. 6:16), вона потрапляє під контроль фізичних бажань, відбувається руйнування храму Божого (1 Кор. 3:16-17, 6:19), людина бере на себе роль Бога, намагаючись задовольнити свої бажання, вона немовби «поклоняється» собі та своїм бажанням. Залежності є добровільним рабством, як пише апостол Павло: «Хіба ви не знаєте, що кому віддаєте себе за рабів на послух, то ви й раби того, кого слухаетесь, або гріха на смерть, або послуху на праведність?» (Рим. 6:16) та апостол Петро «... хто ким переможений, той тому й раб» (2 Петр. 2:19). Через недостатнє усвідомлення концепції Бога й необхідності підкорення Його законам людина починає бажати чогось до такої міри, що готова переступати Божі заборони й діяти всупереч Божій волі.

Брак виховної роботи з душами й розумом дітей згодом призводить до осквернення їхнього життя. «А що вони не вважали за потрібне мати Бога в пізнанні, видав їх Бог на розум перевернений, щоб чинили непристойне. Вони повні всякої неправди, лукавства, зажерливості, злоби, повні заздрості, убивства, суперечки, омани, лихих звичаїв, обмовники, наклепники, богоненавидники, напасники, чваньки, пишні, винахідники зла, неслухняні батькам, нерозумні, зрадники, нелюбовні, немилостиві» (Рим. 1:28-31).

Тому сьогодні як ніколи на часі рішення — працювати над зміною молоді зсередини, доносити істину до їхнього розуму і серця, як це сформульовано в поетичному вислові псаломсписця Давида: «Чим додержити юнак у чистоті свою стежку? Як держатиметься Твоїх слів! Цілим серцем своїм я шукаю Тебе, не дай же мені заблудитися від Твоїх заповідей! Я в серці своїм заховав Твоє слово, щоб мені не грішити проти Тебе» (Пс. 118:9-11).

Тетяна Артерчук,

канд. пед. наук, доц. кафедри гуманітарних дисциплін Рівненського інституту Київського університету права НАН України

Література

1. Рівень поширення і тенденції вживання тютюну, алкогольних напоїв, наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 2011 / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.); Т. В. Бондар, Ю. П. Галіч та ін. Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка. — К.: ТОВ ВПК «ОБНОВА», 2011. — 176 с. http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD/Report_ESPAD_2011_ua.pdf
2. Стан та чинники здоров'я українських підлітків : моногр. / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, О. Р. Артюх та ін.; наук. ред. О. М. Балакірева. — К.: ЮНІСЕФ, Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка. — К.: «К. І. С.», 2011. — 172 с.
3. Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло: щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Надтока Г. М., д. істор. н., гол. ред. колегії; Болтівець С. І., д. психол. н.; Рябенко В. О.; Митрофанський С. В., Білий А. І., Мироненко Р. А., Галайко Б. М.]. — К., 2014. — 359 с.
4. Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін: соціологічний моніторинг / за ред. д. екон. н. В. Ворони, д. соціол. н. М. Шульги. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2013. — 566 с.
5. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри: щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. — К., 2012. — С. 155.

Урок релігії в австрійській школі

як важлива складова духовно-морального виховання молоді

Українська школа наразі відчуває потребу в такій виховній ідеології, яка задовольнила б духовні запити підростаючого покоління й посприяла формуванню української національної ідеї, дала б перспективу для розвитку суспільства та розбудови держави. Отже, для України, яка прагне інтегруватися в європейську спільноту, а також для вітчизняної школи, яка на сучасному етапі становлення має дефіцит виховних цінностей, позитивним прикладом є австрійський досвід релігійної освіти, де систематично й успішно використовується потенціал релігії в освіті шкільної молоді.

Християнські традиції Австрії

Австрія — консервативна, демократична держава з домінуючою, але відокремленою від держави католицькою церквою. Рівень злочинності в цій країні — один із найнижчих у Європі, що зумовлено й таким чинником як тривалість неперервної християнської традиції. Упродовж десятиріч релігійні спільноти Австрії використовували потенціал релігії в навчальних курсах «Релігія» та «Основи релігієзнавства» в державних та приватних закладах освіти, який базувався на партнерській співпраці батьків, учнів та вчителів [3, с. 224].

Так, згідно з конкордатом Австрії та Ватикану, усі католицькі школи в Австрії прирівняні до публічних (державних) шкіл [1, с. 32–36]. Це положення поширюється на приватні школи, які визнані в Австрії публічними.

Австрія — багатоконфесійна європейська держава, у якій нараховується 13 офіційно визнаних релігійних громад. Визнаною вважається церква, яка існує на території країни не менше 20 років і послідовники якої складають не менше 2 % від загальної кількості населення. Найбільші з них — католики (78 %), протестанти (5 %), мусульмани (2 %), православні (1 %). Взаємини між кожною конфесією регулюються відповідними законами. Так, стосунки між державою й Римо-католицькою церквою ґрунтуються на Конкордаті (1933–1934 рр.); між державою та євангельськими (протестантськими) церквами — на Законі про протестантів (1961 р.); православ'я й держави — на Законі про православ'я (1967 р.); держави з мусульманами — відображені в Законі про іслам (1912 р.). Взаємовідношення з іншими визнаними державою релігійними організаціями та громадами регулюються Законом про визнання віри (1874 р.). Усі офіційно визнані релігії в Австрії розвиваються рівноправно та мають державну фінансову підтримку.

Законодавча база релігійної освіти

Релігійну освіту в Австрії регулює Закон «Про релігійне виховання дітей», прийнятий у 1949 р. Згідно з § 2 «Закону про шкільну організацію», урок релігії є невід'ємною частиною навчання й виховання австрійської школи [6, с. 111–129] і перебуває під державним наглядом за нормами шкільної освіти. Влаштовуючи дитину в школу,

батьки заповнюють анкету, в якій указують релігійну приналежність майбутнього учня. У цій графі може бути названа будь-яка офіційна конфесія або вказано «відсутність релігійної приналежності». В останньому випадку дитина звільняється від обов'язкового відвідування уроків релігії, а приходити на них може лише за власним бажанням. З 14-річного віку учень самостійно заповнює анкету, де вказує, уроки якої конфесії він хотів би відвідувати, або відмовляється від них, отримуючи таким чином вільну годину. Нововведенням, яке запровадила міністр освіти Австрії Елізабет Гейрер, є те, що учні, які відмовилися від уроків релігії заради вільної години, мусять відвідувати предмет «Етика».

За організацію уроку релігії у світській школі несе відповідальність держава (щодо дотримання освітніх норм) та церква (щодо змісту кожного уроку). Уроки релігії входять у навчальний план австрійської школи й відбуваються двічі на тиждень. Ці уроки є чітко фіксованими для всіх типів шкіл, за винятком професійних шкіл неповного дня в 7 із 9 федеральних земель, де вони є необов'язковими і входять у перелік предметів за вибором, якщо кількість учнів одного віросповідання перевищує 10 осіб. Понад 94 % учнів римо-католицького, протестантського, православного та ісламського віросповідання відвідують обов'язковий урок Закону Божого в державних школах. Згідно з абз. 2 § 7 Основного Закону про релігійне виховання в Австрії, організація та проведення уроків релігії в школі корелюється з кількістю слухачів певної конфесії. Коли кількість учнів менша за 10 осіб, і менша за половину класу, то програмне навантаження зменшується з двох до однієї години на тиждень. Уроки релігії не проводять у тих класах, які складаються з трьох або менше учнів, — їх переводять для вивчення курсу релігії в інший клас або навіть у іншу школу.

Згідно з п. 1 § 17 «Закону про шкільну організацію», навчальний план є результатом відповідальної, самостійної виховної та навчальної роботи вчителя впродовж року. Перед тим як здати план у навчальну частину, вчитель релігії надає можливість представникам спеціальної державної комісії ознайомитися з його змістом. Склад цієї комісії формує держава під керівництвом співробітників місцевого ВНЗ та узгоджує її з представниками церков. До складу комісії входять особи, які користуються довірою церкви [5, с. 224–229].

Мета, завдання і зміст уроків релігії

Релігійно-християнське виховання на уроках релігії має на меті зблизити дітей із Богом, використовуючи християнські символи як важливу форму духовного спілкування. До завдань уроку релігії належить передусім розкриття в учневі людських якостей: радості, співчуття, довіри та вдячності. Зміст уроків релігії базується на необхідності духовного вчення, релігійного досвіду для забезпечення єкуменічного та міжрелігійного порозуміння,

сприйняття підходів різних світоглядів до різних релігійних та світських аспектів життя. Урок релігії дає учням можливість отримати відповіді на основні релігійні, моральні, духовно-етичні питання, допомагає сформувати власні погляди на різні життєві ситуації та показує християнський спосіб подолання труднощів, непорозумінь із батьками, однолітками тощо.

У суспільстві, де переважає релігійна байдужість, культурна нетерпимість і швидкоплинні норми й цінності, релігійна освіта та виховання мусять мати простір, у якому молоді люди довідаються, як боротися з проблемами самостійно, врегульовувати конфлікти й толерантно ставитися до інших [7, с. 10-11]. Процес релігійної освіти в середній школі Австрії базується на принципах соціального характеру навчання, концентрації освіти, активізації та мотивації навчальної діяльності учнів.

У початковій освіті на уроках релігії широко використовується гра, відкрите, особистісно-орієнтоване та розвиваюче навчання. Методи навчальної діяльності на уроках релігії чітко відображені в навчальному плані. Велике значення під час уроку релігії має опрацювання учнями біблійних текстів, із яких вони дізнаються про Бога, святих людей та набувають базових богословських знань. Разом із тим школярів навчають звертатися до Бога в молитві, яка має різні форми (хвала, прохання, подяка). Хоча зміст молитов учням може бути не повністю зрозумілим, але такі основні молитви, як «Отче наш», «Молитва до Богородиці», «Вірую» вони повинні знати напам'ять [2, с. 92-94].

Законом урегульовано, що держава та церква несуть відповідальність за засоби навчання, підручники та фахову літературу. Представники релігійних організацій та церков не потребують державної згоди на видавництво та використання в шкільному навчальному процесі підручників, зміст яких не суперечить загальногромадянським виховним принципам країни та її Конституції.

Успішність засвоєння школярами матеріалу на заняттях релігії оцінюється. Усі оцінки додаються до середнього балу учня, але вони лише відносно впливають на загальну успішність. У дітей, які не належать до певної конфесії, оцінки з релігії в атестаті відсутні.

Вимоги до викладацьких кадрів

Релігію в школах Австрії, як правило, викладають учителі з вищою релігійною освітою. Підготовка відповідних кадрів відбувається у ВНЗ і триває 3 роки для початкової та 4 для інших типів шкіл. Це навчання завершується першим державним іспитом, після якого випускники проходять дворічну практику в спеціальному навчальному закладі. Практика завершується другим державним іспитом. Окрім того, викладач повинен одержати схвалення церкви «*Misus Canonica*» для майбутньої педагогічної діяльності, оскільки для успішної роботи в школі потрібні кваліфіковані й мотивовані викладачі.

Якщо особисте життя викладача не відповідає церковним принципам або церква не впевнена в тому, що освітній процес буде здійснюватися за її віровченням, вона має право відхилити кандидатуру такого вчителя. За нестачі викладацьких кадрів церква може з державної згоди направити для роботи в школі священників або спеціально підготованих людей, які займаються не релігійною пропагандою, а виховно-освітньою діяльністю. Оплату праці священників за викладання в школі бере на себе держава. За необхідності держава організовує, а також фінансує підготовчі курси для викладачів, які бажають отримати право викладання релігії. До 2007 р. навчання та підвищення кваліфікації учителів відбувалося

у відповідних релігійно-педагогічних академіях, а з початку жовтня 2007 р. — у спеціальних педінститутах. Згідно з умовами, які узгоджені на основі Конкордату з Ватиканом у 1933 р., церква несе відповідальність за прийом кваліфікованих, відповідальних та високоморальних викладачів, тому церкви мають і власні інститути підвищення кваліфікації [4, с. 154].

Австрійський досвід в умовах української дійсності

Отже, досвід релігійної освіти Австрії є важливим для реформування системи навчання та виховання в Україні, особливо в плані залучення потенціалу церкви для відродження суспільної моралі через викладання релігійних дисциплін у школі. Прикладом для української системи освіти є й методи організації австрійської школи, оцінювання уроків та професійної підготовки вчителів для забезпечення ефективного викладання предметів духовно-морального спрямування. Але це не означає, що з австрійського досвіду можна сліпо використати готовий зразок для здійснення прав національних меншин на здобуття якісної релігійної освіти у школі. Передусім повинні бути враховані конкретні умови української дійсності, особливості національної освіти й виховання та менталітет українського народу. З одного боку, кожен із батьків має право зробити свій вибір на користь релігійної освіти своєї дитини або відмовитися від такої освіти. З іншого боку, держава не може — й не має права — відмовити значній частині населення в релігійній освіті лише на підставі протестів окремих громадян проти введення таких предметів. Демократія в тому й полягає, що влада враховує потреби й запити всього населення. Якщо релігійна освіта в цілому не суперечить Конституції України, міжнародним правовим документам і зарубіжній практиці, що склалася, і якщо є відповідне бажання батьків учнів конкретної освітньої установи, то введення релігійної освіти як навчального предмета виправдане, доцільне й законне за умови добровільності вибору. Остання забезпечується можливістю відмовитися від уроків релігії.

На сучасному етапі розвитку суспільства виховні методи повинні бути зорієнтовані на становлення та розвиток такої особистості, яка б оптимально могла вирішувати складні проблеми, успішно досягати індивідуальних та суспільних цілей, керуючись при цьому як етичними, так і моральними нормами. Цьому й сприяє курс «Християнської етики» в українських школах. 🙏

Валентина Мішак,

канд. пед. наук, доц. кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов Мукачівського державного педагогічного університету

Література

1. Єленський В. Релігійне навчання і виховання в законодавствах та освітніх системах західноєвропейських країн. // Людина і світ. — 2001. — Грудень. — С. 32–36.
2. Chabermas J. Glaube Und Wissen. Ansprache an Presentation des Friedens Preis des deutschen Buchesgeschäfts der Assoziation. Oktober 2001. — 156 s.
3. Geiger G. Widerkehr der Religion. // Pädagogische Hochschule. — Wien, 2004. — 401 s.
4. Schelander R. Der Mensch in Theologie und Pädagogik. // Quellen und Kommentare. — Wien, 2001. — 144 s.
5. Schilmöller R. Ethische Erziehung in Religionsunterricht und im Ethikunterricht. Gemeinsamkeiten und Differenz. — Münster, 1999. — S. 224–241.
6. Österreichs Bundesverfassungsgesetz von 9 Juni für die Republik Österreich. — BGBl, №36.
7. Weltanraten der Kirchender Konzeptionen des Unterrichts und Unterricht in Religionen, №6/2000. — S.10–11.

ЗА УКРАЇНУ ПОМОЛИМОСЬ РАЗОМ

Загальношкільна акція

Автор Микола Мичак, учитель історії
та основ християнської етики Тучинської спеціальної
ЗОШ-інтернату І–ІІ ст. Рівненської обл.

Мета акції: об'єднатися у спільній шкільній родині для виголошення молитви до Бога за збереження Соборності України, за мир, спокій у державі, за живих і загинувших на Сході України (АТО); поглибити знання учнів і працівників школи про важливість і силу колективного молитовного звернення до Бога.

Біблійна основа: Ів. 16:23-24; 1 Сол. 5:17; Кол. 4:2; Пс. 16:1; Як. 4:8.

Обладнання: Біблія, Закон Божий, державна символіка, хліб, запалена свічка, комп'ютер, проектор.

ХІД АКЦІЇ

Святково прибрано зала. На столі вишитий рушник, на ньому хліб, обрамлений синьо-жовтою стрічкою, Біблія, Закон Божий, запалена свічка. Поряд на тумбі — державна символіка.

За допомогою проектора на екрані на тлі Державного прапора висвітлюються слова: «Безперестанку молисься» (1 Сол. 5:17). Виходять учитель та учениця.

Учениця (звертається з християнським вітанням до учасників акції). Слава Ісусу Христу! (Відповідь: «Слава навіки Ісусу Христу Богу нашому».)

Учитель (звертається до Бога за Його благословенням на проведення акції). Святий Боже! Творець всього видимого і невидимого, благослови нашу акцію. Дякую Тобі, Великий Боже.

Вступне слово вчителя

Дорогі діти! Шановні дорослі! Сьогодні всі присутні в цій залі є учасниками загальношкільної акції «За Україну помолимося разом».

Любов до Батьківщини — це християнська чеснота. Не може людина любити Бога, не навчившись шанувати батьків і ближніх, свою Батьківщину — Україну. Добра, слухняна, любляча дитина не кидає матір у стражданнях і не долає та не перестає любити. Такою ж має бути любов до рідної землі. Благоговійно шанувати

Богом дану нам Вітчизну, пізнавати серцем її страдницький шлях, її святих і святині, уболівати й молитися за неї, охороняти від знищення рідну мову та культуру — це наш святий обов'язок!

Акція проходить з метою недопущення подальшого розбрату між громадянами України, який уже призвів до загибелі тисяч людей, руйнування економіки, руйнації її державності та соборності.

Ми усвідомлюємо, що лише єднаючись в молитві до Бога, у покаєнні та взаємному прощенні, ми зможемо зберегти нашу державу Україну, створити передумови для закінчення АТО (гібридної війни Росії з Україною), для її економічного розквіту в подальшому.

Незалежно від віросповідання, національності, статі, віку, статусу, партійності чи політичних уподобань ми проводимо єдину спільну акцію «За Україну помолимося разом».

Під час виступу учителя на екрані з'являються слайди презентації.

Діти! Ви вже брали й берете участь у багатьох акціях милосердя, волонтерських заходах, які відбуваються в нашій школі для зміцнення морально-матеріального становища наших військових. Сьогодні ж ми здійснюємо молитовну акцію. Адже надзвичайно велику силу має спільна молитва, і така молитва, я переконаний, буде почута Богом. Він її вислухає й пошле нашій милій Україні мир, спокій і благоденство.

Учениця. У Біблії є дуже багато текстів, які говорять про важливість молитви. (Зачитує їх.)

«По правді, по правді кажу вам: "Чого тільки попросите ви від Отця в Моє ім'я, Він дасть вам". Не просили ви досі в Ім'я Моє. Просіть — і отримаєте, щоб повна була ваша радість» (Ів. 16:23-24).

«Безперестанку молисься» (1 Сол. 5:17).

«Наблизьтесь до Бога, то й Бог наблизиться до вас» (Як. 4:8).

«Щит Він для всіх, хто вдається до Нього» (Пс. 18:31).

«Вислухай, Господи, правду мою, послухай благання! Почуй молитву мою...» (Пс. 16:1).

Учитель. А зараз пропоную вам молитовно послухати духовний гімн України «Боже Великий, Єдиний» на слова О. Коныського, муз. М. Лисенка. (Учасники акції підіймаються і слухають гімн.)

Учитель закликає всіх тілесно й духовно приготуватися до виголошення молитви «За Україну, за мир і спокій», наголошує, щоб усі повторювали за ним.

Молитва

Отче наш! Молимося до Тебе за мир і спокій для нашої великої єдиної родини. Дай нам, Боже, жити в любові до ближнього, у повазі прав і свобод кожного, не розпалюючи непримиренності. Царю Небесний! Вірю в нашу єдність, бо це велика сила Твоя! Вірю в силу духа нашого, бо це є чудо творіння Твого! Вірю, що ці слова зупинять темні сили, Нехай ця битва на небі буде на перемогу Світа! Слава Тобі, Боже! Хай животворна роса впаде на наші землі, Нехай вгамується розбрат, Нехай зникнуть заздрощі й розпалення пристрастей,

Щоб полюбили ми один одного. І, як одне ціле, перебували в Тобі. І допоможи нам знайти примирення. Захисти найменш захищених, Осуши сльози заплаканих, Скріпи віру тих, які сумніваються, Пошли в наші серця любов один до одного, мир і спокій.

Господи! Благослови Україну і всі родини наші. Навчи нас не продавати свою совість ні дешево, ні дорого. Захисти нас від ворогів видимих і невидимих, що хочуть поневолити нас. Дай нам, Боже, жити вільним життям, дай крашу долю нашому народу, дай нам єдність, мир і спокій. Господи! Збережи Україну. Боже, прийми мою молитву. За Україну! За мир і спокій! / 3 раз. Дякую Тобі, Боже, що прихилив небо до битой горем землі нашої України. Дивлюся в небо Твоє і шепочу: Слава Тобі! Амінь.

Учитель. Дякую всім за спільну молитву. Надзвичайно багато є молитов, звернень до Бога за нашу державу, за нашу неньку Україну. Тож пропоную вашій увазі молитву-пісню за Україну «Благослови» (муз. В. Радченко, сл. В. Радченко, В. Крищенко) у виконанні Алли Івашиної (<https://www.youtube.com/watch?v=leB1YYGedzQ>).

Звучить пісня-молитва.

Учитель оголошує про закінчення акції.
ДИСК ІЗ ЗАПИСОМ ПРЕЗЕНТАЦІЇ можна придбати, звернувшись до редакції. 📧

ДОРОГА ДОБРА — ДОРОГА ЛЮБОВІ¹

Сценарій підсумкового заняття з християнської етики в 1 класі

Автор Олена Прадійчук, учитель світової літератури,
російської мови та основ християнської етики Люблинецької
ЗОШ І–ІІІ ст. Волинської обл.

Рекомендації до проведення заходу

1. Зал, у якому проводиться захід, має бути святково оформлений. На видному місці помістити панно-карту «Дорога Добра — дорога Любові»:
 - унизу зображені хлопчик і дівчинка, що стоять на початку дороги, кінець якої — у правому верхньому кутку, перед макетом золотого небесного міста Єрусалима;
 - обабіч дороги (на різній відстані від неї) — символічні «географічні об'єкти» тих християнських цінностей і подій, що вивчалися протягом навчального року: алея Добра, галявина Пам'яті, джерело Божої мудрості, луг Любові, ріка Милосердя, зоря Різдва, пагорб Слави, гора Страждань, печера Воскресіння, поле Душі, озеро Патріотизму, виноградник Працьовитих, стежка Вдячності, сад Прощення, храм Молитви;
 - над дорогою — подвійна веселка, на якій написано «Дорога Добра — дорога Любові». Поруч — білі хмаринки, золоте сонечко.

Це все має означати, що діти стоять на початку свого життєвого шляху, і якщо виберуть ті цінності, яких навчалися протягом навчального року, та будуть плекати їх у своїй душі, то прийдуть колись у небесний Єрусалим.

На столі, застеленому скатертиною, поставити підсвічник, на котрий Любова пізніше поставити запалену свічку.

2. Роль ведучого виконує вчитель основ християнської етики.
3. Ролі Добра, Пам'яті, Знавця Біблії, Любові, Милосердя, Душі, Патріотизму, Працьовитості, Вдячності, Прощення, Молитви виконують

учні-старшокласники. Кожен із цих виконавців має бути у відповідному костюмі й мати напис тієї честоти, роль котрої він грає.

Учитель. Дорогі дітки! Протягом усього навчального року ми йшли символічною дорогою Добра. Урок за уроком, день за днем вчилися бути добрими, співчутливими, милосердними, працьовитими, вдячними, знайомилися з біблійними історіями, котрі розповіли вам про важливі події з життя нашого Спасителя Ісуса Христа, дізнавалися про традиції святкування різних свят у нашій Україні. Кожен із вас, хоч часом було й нелегко, старався якнайбільше навчитися, виховати в собі ті якості характеру, котрі в дітках хоче бачити Бог.

Сьогодні настав час підбити підсумки нашого навчання. Я знаю, що ви дуже любите мандрувати, дізнаватися щось цікаве. Тож пропоную вам здійснити заочну подорож у Країну Добра, згадати все й показати, чого ви навчилися. У кінці свята всіх старанних, уважних, слухняних, активних діток чекає приємний сюрприз, адже ви всі наполегливо готувалися до сьогоднішнього заходу.

Тож у захоплюючу путь дорогою Добра, дорогою Любові! Лише спочатку згадаємо наш девіз:

«Ми будемо йти (тихенько крокують на місці) дорогою добра, щоб лиш любов (продовжуючи крокувати, показують руками контури великого серця) в душі (складають руки на лівій стороні грудей, біля серця) завжди цвіла!»

Учитель. Мабуть, дітки, не помилюся, коли скажу, що вам уже не терпиться дізнатися, що це за такі незвичайні назви на нашій чудовій карті. Впевнена, що ви самі поступово поясните їх значення, адже так багато вже знаєте: ви ж закінчуєте перший клас! Як тільки ви дасте правильну відповідь, до вас завітають приємний гість чи гостя й розкажуть про себе, а ви прочитаєте для них

і всіх присутніх вірші, вивчені вами напам'ять.

Згадуючи ті чи інші «географічні» християнські об'єкти, учитель показує їх на карті.

Спочатку ми пройдемося по затишній алеї Добра, котра так і запрошує кожного відпочити серцем під зеленою кроною дерев! Як ви вважаєте, чому вона має саме таку назву? *(Діти відповідають, учитель коментує кожну відповідь.)*

Ви правильно відповіли, і в нас на святі перший гість — Добро.

Добро.

Ви цілий рік знайомилися зі мною, йшли до мети стежиною крутою. Тепер ви знаєте:

від Бога я прийшло, —

Господь моїм є Джерелом.

У Ньому — ласка, радість і життя, Довготерпіння, світле майбуття.

Ще — милосердя, вірність і любов.

Чиніть добро, щоб ворог не зборов!²

Добро сідає на почесному місці, відведеному для гостей.

Учень.

Людина починається з добра,

Із ласки і великої любові,

Із батьківської хати і двора,

З поваги, що звучить у кожному слові.

Людина починається з добра,

З уміння співчувати й захистити.

Це зрозуміти всім давно пора,

Бо ми прийшли у світ добро творити.

Людина починається з добра,

Із світла, що серця переповняє.

Ця істина, як світ, така стара,

А й досі на добро нас надихає.

Любов Забашта

Учитель. Поруч із алеєю Добра ми бачимо прекрасну галявину Пам'яті, котра радує свіжістю трав і кущів, ніби нагадує, що без неї нам не обійтися. Для чого, дітки, людині пам'ять? Що ми маємо пам'ятати, а що забути? *(Діти відповідають, учитель коментує кожну відповідь.)* Саме так, дітки. Тож Пам'ять уже йде до нас!

¹ Захід подається зі скороченнями, повний текст можна отримати, звернувшись у редакцію

² Автор вступних віршів Добра, Пам'яті, Знавця Біблії тощо — Олена Прадійчук. Автори поезій, які вивчили першокласники, узакані внизу кожного вірша.

Пам'ять.

Запам'ятай, дитино, що в житті
Добро потрібно скрізь чинити,
Любити правду понад все,
З людьми всіма у мирі жити.
Не пам'ятай ти зла, яке колись
Хтось заподіяв, хай навмисне,
А щиро Богу помолись
Й прости провини всі навіки.
Про Бога теж не забувай,
Щоб не спіткнутись на дорозі.
До неба погляд свій звертай,
У радості і у тривозі.

*Пам'ять сідає на почесному місці,
відведеному для гостей.*

Учениця.

РІДНА МОВА

Від Бога — материнська мова,
Від Бога — стежка в білий світ,
Аби людська свята розмова
Дзвеніла щедро з роду в рід.
Молімося народним словом
Святим Господнім Небесам,
Щоб предковічна рідна мова
Наснаги додавала нам.
Про це, дитино, пам'ятай
І все життя не забувай!

Олесь Ундір

Учитель. Праворуч від нашої до-
роги Добра б'є іскристе джерело Божої
мудрості, чисту, освіжаючу воду якого
може пити кожен подорожній, котрий
стомився на шляху. Життєдайна волога
ллється потоком, усім пропонуючи під-
кріплення та підбадьорення.

Хто з вас, дітки, скаже, що є джерелом
Божої мудрості? Чому? *(Діти відповіда-
ють, учитель коментує кожну відповідь.)*
Так, Джерело Божої мудрості — Слово
Боже, одвічне та вічне. Тож запрошуємо
до себе Знавця цієї Книги книг.

Знавець Біблії.

Я змалку пив із Джерела,
Що Словом Божим вічним зветься.
Мене ця Книга привела
До чистоти людського серця.
Читайте Біблію завжди,
Щоб мудрість у житті здобути,
Щоби позбутися біди
І про гріхи навік забути.

Учень.

БІБЛІЯ

Над квітками квітка — то рожа,
Найбільше над водами — море,
А Біблія — Книга то Божа,
В ній Слово пахуче й просторе!
У Біблії Бог розмовляє,
Премудрості в неї безодня
І Слово біблійне безкрає,
Бо в Біблії мова Господня!..

Іван Огієнко

Учениця.

БІБЛІЯ

Книга є на землі,
Зовні схожа на інші,
Та, відкривши її,
Ти збагнеш значно більше.
Бо ця Книга — жива,
Вчить, як треба нам жити,

Її мудрі слова
Здатні серце змінити.
Розповідь всім вона,
Хто створив світ прекрасний,
Голубі небеса,
Золоте сонце ясне.
І у будь-яку мить
Дасть нам мудрі поради:
Як людей всіх любить,
Цінувати й прощати.

Людмила Стебенєва

Знавець Біблії.

Нам Біблія про все розповідає:
Чому пташина навесні співає,
Чому веселка барвами радіє,
Чому вітерець у спеку враз повіє,
Чому лазурне небо — неозоре,
Чому за хмари піднялися гори,
Чому цвітуть у лузі дивні квіти.
Бо є Творець усього в цьому світі!

*Знавець Біблії сідає на почесному
місці, відведеному для гостей.*

Учитель. Як багато чудових вір-
шів ви підготували! Молодці! Але ми
з вами вже наблизилися до завітча-
ного лугу Любові, котрий горнеться
до джерела Божої мудрості. Саме тому
він такий барвистий і захопливий,
і квіти на ньому милують наш зір.

Що ж ви знаєте про любов? Що
це за чеснота? Кого ми маємо лю-
бити? *(Діти відповідають, учитель
коментує кожну відповідь.)* Ви, дітки,
правильно відповідали, і Любов при-
йшла до нас, щоб порадувати своєю
присутністю.

*Любов заходить, тримаючи
запалену свічку, і співає пісню.*

НЕ ЗГАСИ ЛЮБОВ!

Сл. О. Прадійчук

Муз. В. Чермашенцевої

Світ з любов'ю наш Творець створив:
У пільмі розсипав зорі,
Сонечко ласкаве поселив
У блакитнім небі неозорім.

Приспів. Свічку любові не згаси!
Хай в душі твоїй вона палає ясно.
В серденьку своєму пронеси
Ти вогонь любові Божої незгасний.
Без любові річки не було б,
В лузі не цвіла б ромашка,
Літечко не ніжило б теплом,
У гаю не щебетала б пташка.

Щоб любов завжди в тобі жила,
Серцем слухай Божий голос.
Кожну мить плекай зерно добра,
Щоб зростав лиш повнозерний колос.

*Любов ставить свічку
на підсвічник і сідає на почесному
місці, відведеному для гостей.*

Учень.

БОГ МЕНЕ ЛЮБИТЬ

Бог мене любить —
Добре я знаю:
Вітром голубить,
Сонцем ласкає,
Небом привітним
Дивиться в очі,
Барвами літа
Душу лоскоче;
Трави духмяні
Стеле під ноги,
Тихим світанням
Кличе в дорогу,
Світ відкриває,
Помисли будить...
Добре я знаю —
Бог мене любить.

Сергій Рачинець

Учениця.

Любів всіх ближніх, навіть тих,
Хто вас злословить, проклинає,
Бо, знайте, гніватися — гріх:
Від нас Бог милості чекає.
Прощайте тим, хто скривдив вас
І серце змусив заболіти.
За них моліться повсякчас:
Так роблять справжні Божі діти.
Моліться Господу завжди.
Йому в молитві відкриваєте
Свої серця, мов пелюстки.
Скрізь Бога щиро прославляйте!

Олена Прадійчук

НЕ ЗГАСИ ЛЮБОВ!

The musical score is written for voice and piano. It features a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The melody is simple and catchy, with a chorus that repeats. The lyrics are in Ukrainian and are written below the notes. The score includes a voice part and a piano accompaniment part. The lyrics are: 1. Світ з лю-бо-в'ю наш Тво-рець ство-рив: у піль-мі роз-си-пав зо-рі, со-неч-ко лас-ка-ве по-се-лив у бла-кит-нім не-бі не-о-зрим. Приспів: А Сві-чеч-ку лю-бо-ві не зга-си! Хай в ду-ші тво-їй во-на па-ла-є яс-но. В сер-день-ку сво-є-му про-не-си ти во-гонь лю-бо-ві Бо-жо-ї нез-гас-ний.

Учитель. Жаль покидати луг Любо-
вові, та потрібно рухатися далі. Цей
місточок — через повноводну ріку
Милосердя, котра несе свої води
Крайною Добра. Що таке милосердя
і чому його символом виступає ріка?
(Діти відповідають, учитель коментує кожну відповідь.) Справді, чинити
миле серцю людей і є милосердям.
І дуже важливо бути милосердними!
Тож зустрічайте і цього важливого
гостя!

Милосердя.

Я, Милосердя, в це життя
Прийшло з небес, від Бога.
Бо знайте: є в цім світі ті,
Кому потрібна допомога,
Хто серцем зболеним від вас
Хоч слова втішного чекає.
Стареньким, немічним, — усім
Я у житті допомагаю.
Зі мною легше тим, хто світ
І сонце ясне вже не бачить.
Таким я є, як Сам Христос:
Простить нам гріх, навек пробачить.

*Милосердя сідає на почесному місці,
відведеному для гостей.*

Учень.

ПОДАЙТЕ УБОГИМ

Подайте убогим, подайте
нешасним —
Ой, скільки їх в нас розвелось.
Простягнуту руку стрічаю я часто,
Що просить і молить когось.
Подайте убогим...
І вам теж воздасться.
Подайте, хто може подати.
Без люті, бридливості,
всіх нотацій,
Явивши свою благодать.
Ні, будь милосердним
не грішно нітрохи
Хай добрість в душі пророста.
Так хочеться вірити в краще...
А поки
Подайте їм ради Христа.

Вадим Крищенко

Учениця.

Хто поруч з тобою?
Бабуся старенька?
Байдуже їй не минай, поможи.
Води принеси їй з криниці хутенько
І втішне ще слово ласкаве скажи.
А, може, це хлопчик?
Не може ходити:
Недуга страшна вже скувала давно.
Побудь з ним годинку,
гарненько пограйся,
Щоб щастям наповнилось
серце його.
Коли милосердя ти будеш чинити,
То добре ти зробиш Ісусу Христу.
Справжня радість у серці
твоїм буде жити
Й бажання плекати душі чистоту.

Олена Прадійчук

Учитель. Напевно, дітки, ви вже
трішки стомились у путі. Саме час
провести ще одну фізкультхвилинку
і відпочити.

ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА

Учитель. Думаю, дітки, ви не могли
не помітити ось цю яскраву зірку, котра
сяє зразу ж над веселковим перевес-
лом. Адже це — зоря Різдва. Яку подію
в житті людства вона вам нагадала? Яке
значення має вона для людей? *(Діти
відповідають, учитель коментує кожну
відповідь.)*

Знавець Біблії.

Засяяла зоря колись над Віфлеємом,
Щоб не погаснути повік
в людських серцях,
А сьйвом різдвяним невтомно і щоденно
Усім до Господа показувати шлях.
Хоч час летить так швидко і невпинно,
Йому не стерти з пам'яті Різдва.
Прославте щиро Божого ви Сина,
Його народження і правди торжество!

Учень.

У Віфлеємі —
В стайні на сні —
Христос родився
Всім на спасіння!
Люди, радійте,
Христа вітайте,
Божому Сину
Славу віддайте!
Слава на небі
Богу Святому,
На землі спокій
Роду людському!

Учитель. На початку кожного
року люди згадують цю визначну по-
дію — Різдво Христове, вітаючи один
одного. А за різдвяною зорею підно-
ситься пагорб Слави. Спаситель сві-
ту, Ісус Христос, живучи на цій гріш-
ній землі, навчаючи людей правди
Божої, проповідував на пагорбі, на
пагорбі Він преобразився, з пагорба
вознісся на небеса після Свого во-
скресіння.

Знавець Біблії.

Єрусалимські пагорби зелені
Ще не забули подиху Христа,
Ще пам'ятають все, що говорили
Святі Господні праведні вуста.
Ісус навчав, як Богу догодити,
Малих дітей благословляв.
А ще Господь, навчаючи любити,
На пагорбі у славі засіяв.

Учень.

Господь в'їжджав в Єрусалим,
І шлях Йому гіллям встеляли.
Слова і радості, й хвали
У піднебесі скрізь лунали.
Ісуса славили Ім'я
Страждальці, немічні та діти.
— Осанна Богу! — вся земля
Бажала Господа хвалити.

Олена Прадійчук

Учитель. Ісус не тільки навчав лю-
дей, як правильно чинити в житті. Він
ще помер на хресті задля спасіння всіх
людей. І ось ця умовна гора Страждань
нагадує нам про цю важливу подію.

Знавець Біблії.

Господь перетерпів страждання
Заради кожної людини на землі,
Про смерть Його і муки на Голгофі
Дорослі мають знати і малі.

Учень.

Вмирав Христос, а ти не хочеш знати,
Як Його ранив терен із вінця.
За кожен гріх прийде гірка розплата,
Якщо не каємось, нема гріхам кінця.
В житті нам дане право вибирати
Поміж добром і злом щодня й щомить.
Не треба, любі діти, согрішати,
Бо це Христу й сьогодні ще болить.

Автор невідомий

Учениця.

Померкло сонце в синіх небесах,
Від болю аж здригалася земля.
Усіх людей пройняв панічний страх.
Ісус вмирав, щоб дати нам життя.
Спаситель у стражданнях помирав,
Прощаючи з любов'ю кривдників,
Всіх тих, хто Його розпинав,
Хто глузував й любити не хотів.

Олена Прадійчук

Учитель. Від гори Страждань до-
рога веде до печери Воскресіння. Про
яку подію з життя Ісуса нагадує вам,
дітки, ця печера? *(Діти відповідають,
учитель коментує кожну відповідь.)*

Так, Ісус не залишився лежати
мертвим у гробі: Господь воскрес.
І щовесни люди радісно святкують
свято Світлого Христового Воскре-
сіння, вітаючи один одного словами:
«Христос воскрес! — Воістину во-
скрес!».

Знавець Біблії.

Христос помер, але воскрес:
Його не втримала могила.
Цю вістку радісну з небес
Всім людям ангели звістили.

*Знавець Біблії сідає на почесному
місці, відведеному для гостей.*

Учень.

ВОСКРЕСІННЯ

Збагнути те, що сталося, — несила,
Як не збагнути й таїну небес.
На те Він був і є Господнім Сином —
На третій день, написано, воскрес.
Завмерло небо у чеканні втіхи,
Заливши землю сьйвом золотим...
І я сказав душі стражденній тихо:
«Ця мить була одним з найбільших див».

Сергій Рачинець

Учениця.

ЩО СКАЗАТИ ПРО ЛЮБОВ...

Ну, що сказати про любов?
Про неї сказано багато.
Але ось та, котра, розп'ята,
Зійшла з хреста — і з нами знов.
В ній — таїна і відкриття,
Вона уся — мов зірка рання.
У ній нема розчарування,
Прийми її на все життя.

Сергій Рачинець

Учитель. Радіючи світлому Воскре-
сінню Господньому, будемо рухатися

Nº 1(31)/2015

не тільки на словах: воно має бути підтверджене конкретними вчинками.

Прощення.

Коли Ісуса розп'яли
Й пречиста кров з чола стікала,
Він до Отця тоді моливсь.
Свята Любов за всіх благала:
— Прости їм, Отче, гріх оцей,
Що зараз чинять — і не знають.
Ось так і ти: прости й забудь!
Прощати так Господь навчає.

*Прощення сідає на почесному місці,
відведеному для гостей.*

Учень.

Як важко людині, коли не бажає
Вона людям кривди прощати.
Образа, мов камінь, в душі зависає
І погляд увись не дає підіймати.
Як легко людині, коли щирим серцем
Вона всі провини прощає.
Душа, немов квітка, чудова, пахуча,
З любов'ю тоді розцвітає.
Тож щиро прощайте усім, любі діти,
Щоб серце могло розквітати й радіти!

Олена Прадійчук

Учитель. Що б ми не старалися
робити у своєму житті, ми не зможемо
досягти успіху, якщо в щирій молитві
не будемо звертатися до Бога й про-
сити Його благословень. Молитва —
це дихання нашої душі. На нашій карті
вона символічно представлена храмом
Молитви, який розміщений перед са-
мими ворітьми чудесного Небесного
Єрусалима. Адже молитва допомагає
нам долати життєві труднощі і з Божою
допомогою йти вперед, до Небесного
Божого Царства.

Молитва.

Для вас я стану у пригоді,
Коли душа ридає з горя
І світу білого навколо
Ви вже не бачите від болю.
Я вам потрібна щохвилини
Серед життєвих бур і злив.
Хай до Отця прохання линуть,

Щоб Він почув й благословив.
Хай за життя, щасливу днину
І за прожити кожну мить,—
За всі Його благословення
Молитва вдячності звучить.

*Молитва сідає на почесному місці,
відведеному для гостей.*

Учень.

МОЛИТВА ДИТИНИ

Зішли, Боже, ласки
На діток маленьких,
Щоб ми виростили
На потіху неньці.
Май, Боже, в опіці
Всю нашу родину,
Глянь ласкавим оком
Ще й на Україну.

Автор невідомий

Учениця.

ДИТЯЧА МОЛИТВА

Пошли нам, Боже, маленьким дітям,
Щастя, здоров'я на многії літа!
Щоб виростили розумні та сильні!
Чисті душою і серденьком вільні!
Щоб нам світила зіронька волі,
Щоб ми не знали лиха ніколи.

Катерина Перелісна

Учень.

ДИТЯЧА МОЛИТВА

Боже мій Всевишній,
Все в Твоїх руках.
Сонечком смієшся
В синіх небесах.
Бачиш все і чуєш,
Нас прощаєш знов:
Щедро всім даруєш
Ти Свою любов.
Я Твоє створіння —
Ангельське, земне.
Милістю Своею
Огорни мене.
Розкажи, як жити,
Шлях мій освяти:
Я ж такий маленький —
Будь зі мною Ти...

Василь Герасим'юк

Учениця.

МОЛИТВА

Втомлена їду я спатки,
Сон стуляє оченятка.
Добрий ангеле святий,
Тихий сон мені навій.
Коли я що зле зробила,
Наді мною білі крила
Ти, як завше, розпусти,
Все пробач і захисти.

Людмила

Старицька-Черняхівська

Учитель. Ось і підійшла до за-
вершення наша подорож. Як і буває
часто в дорозі, ви вже й стомилися.
Але варто ще звернути нашу увагу на
веселку. Як ви вважаєте, чому на ній
написано «Дорога Добра — Дорога
Любові»? *(Діти відповідають.)*

Справді, коли в нашому серці жи-
тиме справжня любов, тоді ми всім
будемо робити тільки добро. Тож
перед тим, як попрощатися, разом
із нашими гостями виконаємо пісню
«Молитва», щоб Господь щедро бла-
гословив нас у нашому бажанні чи-
нити добро.

МОЛИТВА

Сл. і муз. Н. Багмут

Матінка-земля
В нас одна-єдина,
І одна-єдина
Ненька Україна,
І поля безкраї,
І сади квітучі,
Ріки повноводні
І могуті.

Приспів. Я здійму до неба
Крильця-рученята,
Помолюсь за маму,
Помолюсь за тата,
За сестру і брата,
За усю родину
І за рідну неньку Україну!

Захисти нас, Боже,
Від лихої долі
І роди доволі
Житечка на полі,
Щоб сміялись дзвінко
Діти в кожній хаті,
Щоб були щасливі і багаті.

Учитель. На прощання кожен
із вас отримає яскраві листівки, на
яких написані повчальні вислови.
Нехай вони стануть не лише доброю
згадкою про сьогоднішнє свято,
а й нагадують вам, як потрібно чи-
нити, щоб бути справжніми дітьми
Небесного Отця. І не тільки під час
літніх канікул, а й повсякчас старай-
тесь робити добро. Нехай люблячий
Господь допоможе вам у ваших до-
брих справах! 🍀

МОЛИТВА

УМІННЯ ПРОЩАТИ

Урок для 6 класу

Автор Зоя Говорунець, учитель світової літератури, етики, християнської етики Черкаської ЗОШ І–ІІІ ст. №5

Мета: ознайомити з поняттями «пробачення» та «прощення»; допомогти учням зрозуміти, що прощення є виявом любові; показати, що є спільного та відмінного у пробаченні та прощенні; формувати в характері учнів уміння прощати;

розвивати навички виразного читання, спостереження за літературним та біблійним текстом; розвивати мислення учнів про велич та могутність Творця, про любов до батьків, які навчають любити Бога і ближніх своїх;

виховувати інтерес до дослідження Слова Божого.

Обладнання: презентація до уроку, ілюстрації до текстів Біблії, підручник «Основи християнської етики», Біблія.

Біблійна основа: Мт. 6:15, Ів. 13:34, Лк. 15:11-32, Йон. 1-2, Вих. 19:16-21.

Словничок понять і термінів

- Блудний — той, хто не тримається дому, блукає; той, що має шкідливі гріховні звички.
- Марносластво — хворобливе прагнення повернути до себе увагу, будь-якою ціною викликати захоплення своєю особою.
- Пробачення — добровільна відмова від образи на людину.
- Прощення — добровільна відмова від особистої справедливої помсти в думках, словах, діях.

ХІД УРОКУ

І. Вступна частина

Привітання, налагодження контакту з класом

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. За час навчання в школі ви вже, напевне, відчули, що життя — це не лише радісні й щасливі дні, але й дні труднощів та наполегливої праці. У кого шукати поради, як вчинити у тому чи іншому випадку, як будувати стосунки в сім'ї, колективі? Де черпати мудрість, щоб жити в цьому шаленому світі? На ці запитання спробуємо дати відповідь на сьогоднішньому уроці.

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Робота над змістом понять «прощення» та «пробачення»

Учитель. Багато людей говорять, що мудрість приходить з роками, з досвідом.

— Як ви вважаєте, чи так це? (Так)

— Чи може молода людина бути мудрою? (Так, якщо любить людей, слухає батьків, робить правильний вибір між добром і злом, виконуючи Божі Заповіді, черпає мудрість у Книзі книг.)

— Мудра людина намагається нікого не образити, але життя непередбачуване, якщо все-таки образила, попросить вибачення чи ні? (Так)

А зараз, діти, пограємо в гру, яка називається: «Не біймося просити пробачення». Допишіть слова, щоб речення звучали ввічливо.

...за запізнення...

...за те, що перебію вас...

...залишу на якийсь час...

...надайте мені консультацію.

...як пройти за такою адресою?

Пробачте за нескромне запитання, а ви...

Учитель. Які ж висновки ми можемо зробити? (Якщо ми образили словом або вчинком близьку чи далеку людину, нас не полишає почуття вини, совість докоряє нас. Необхідно, переступивши своє марносластво, егоїзм, гординю, спробувати попросити пробачення в тих, кого образили. Цим ми не принижуємо себе, ми очищаємо свою душу.)

Учитель. Тема нашого уроку «Уміння прощати». А чи знаєте ви, яка різниця між прощенням та пробаченням? Спробуємо разом заповнити таблицю та зробимо висновки (табл. 1).

— Діти, ми читали різні біблійні історії, скажіть, скільки разів слід прощати своїх кривдників? (Апостол Петро підійшов якось до Ісуса Христа і запитав Його: «Господи, скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?» Ісус відповів: «Не кажу тобі до семи раз, але аж до сіддесяти раз по семи!»)

— Діти, а ви вмієте прощати? Чи важко вам попросити пробачення?

2. Виразне читання «Притчі про блудного сина» (Лк. 15:11-32) та її аналіз

Бесіда за змістом прочитаного

- Чим відрізнялося життя двох братів?
- Чи можна сказати, що батько по-різному ставиться до своїх синів, люблячи одного і недолюблюючи іншого?
- Чи правильно вчинив батько стосовно меншого сина?
- Яка фраза, що повторюється двічі, є ключовою у розказаній Христом притчі?
- Як розуміти її зміст?

Табл. 1

Пробачення	Прощення
Пробачення — це норма поведінки.	Прощення — покликання праведної душі.
Пробачення — це добровільна відмова від образи на людину.	Прощення — добровільна відмова від особистої справедливої помсти в думках, словах, діях.
Пробачення — це сестра покаєння.	Прощення — це найбільший дар, який ми отримуємо від Бога, і, приймаючи його, ми теж повинні прощати.

Табл. 2

Батько про- ждає сина в до- рогу	Син на чужині проводить гріхов- не життя	Розтративши гроші батька, син наймається свинопасом	Повернення сина	Батько виходить назустріч синові	Великий бенкет
любов	вибір	жаль	каяття	прощення	любов

Усне словесне малювання

Проілюструйте притчу, підбираю-
чи до кожної ілюстрації ключові слова
(табл. 2).

Робота в групах**Завдання для 1 групи.**

Що відчував молодший син, коли
опинився без грошей на чужині?
(«Піду я до батька і покаюся», — каже
він, тобто відрікається від злоби та
ненависті, а це перший крок до визна-
ння своєї провини. Він зазнав справжніх
страждань і принижень, він готовий
покаятися перед батьком, покорити-
ся йому, стати його слугою...)

Завдання для 2 групи.

Чому образився старший брат?
Як, окрім образи, він міг зреагува-
ти на бенкет з нагоди повернення
молодшого брата? (Старший брат
вважає себе кращим за молодшого,
любить себе більше за ближнього. Він
не вмів і не хоче прощати, він не спо-
внений любові. Його можна назвати
прихованим грішником, можливо, він
такий тому, що не зазнав справжніх
страждань і принижень...)

Завдання для 3 групи.

Як поводить себе батько щодо
обох своїх синів? (В образі батька
Христос показує нам самого Госпо-
да. Він не чекає, коли молодший син
переступить поріг його дому, а сам
біжить йому назустріч. У серці бать-
ка немає осуду. Він допомагає синові
усвідомити свій гріх, знайти силу по-
каятися. Батько показує своє про-
щення поцілунком. Дарує синові но-
вий одяг — символ нового життя.
Старшого сина він також настав-
ляє на путь істинний. А ми повинні
пам'ятати, що прощені самі про-
щають інших. Щоденно Отець вихо-
дить на дорогу і виглядає, чи не по-
вертається блудний син...)

3. Компаративний аналіз «Притчі про блудного сина» та ро- ману Д. Дефо «Життя і незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо»

— Діти, в цьому році ми вже
зверталися до теми «блудного сина».
Згадайте, де і коли? (Вивчаючи твір
Д. Дефо «Життя і незвичайні та ди-
вовижні пригоди Робінзона Крузо».)

— У чому намагався пере-
конати Робінзона його батько?

*(Батьківщину покидають ті, хто
прагне слави або багатства, але
такі люди ніколи не бувають по-
справжньому щасливими.)*

— Як автор передає батькові пе-
реживання? (Він нездужає, прикутий
до ліжка тяжкою хворобою. Говорить
переконливо, але дуже лагідно, вмовляє
не кидатися назустріч бідам, яких легко
можна уникнути. Пробує переконати,
що непослух батькам накликає Божий
гнів, тому така людина не отримує
Божого благословення. Говорячи з си-
ном, батько плаче, голос тремтить
від хвилювання. Обіцяє молитися за
нього, незважаючи ні на що.)

— Які обіцянки і чому дає Робін-
зон під час подорожі? (Коли почалася
буря, він почав пригадувати мудрі по-
ради батьків, їхні сльози і благання,
совість (голос Божий) мучить його.
Перед лицем небезпеки дає клятву,
що після подорожі повернеться до-
дому з покайням, як блудний син. Од-
нак не дотримує обіцянки.)

— Чому герой не повертається
додому? (Робінзон переконаний, що
батьки пробачать йому, він зно-
ву пригадує «Притчу про блудного
сина», в якій милосердний батько на-
казує заколати вгодоване теля, щоб
відсвяткувати повернення дитини
(Лк. 15:20-24) Але Робінзон Крузо не
усвідомлює свого гріха, не готовий до
покаяння. Він не виконує обіцянки пе-
ред Богом, не повертається додому,
навіть нічого про себе не сповіщає.)

— Яку пораду і чому дає Робінзону
батько його приятеля? (Він застерігає
від подальших мандрівок, вважає, що
це Небеса попереджають Робінзона
про майбутнє суворе покарання. Цей
досвідчений моряк нагадує йому долю
Йони, який, незваживши волю Бога, не
поплив у Ніневію (Йон. 1-2).)

— Які висновки ми можемо зро-
бити? (Робінзон не послунав батьків,
порушив їхню волю. Його пересліду-
вали нещастя та невдачі, але сором
заважав повернутися додому.)

— Чого найбільше слід сороми-
тися? (Потрібно соромитися не по-
каяння, а гріха.)

Учитель. Людина, яка грішить,
яка переступає межу, перестає ке-
руватися розумом. Один гріх тягне
за собою інший, а з ними уже дуже
важко боротися. Зло, яке на початку
було невеликим, набуває гігантських
розмірів. Людина втрачає і розум,
і волю, і свободу вибору, і повільно
або швидко прямує до неминучої за-
гибелі.

— Діти, а що Робінзону нагадало
про кару Господню, про відплату за
скоєний гріх? (Під час хвороби він не
міг згадати жодної молитви і тіль-
ки промовляв: «Господи, зжалься наді
мною! Помилуй мене, Боже!» А потім
йому приснився страшний сон: згори,
з великої чорної хмари, весь охоплений
полум'ям, донього спускається незнайо-
мець. Полум'я сліпучо-яскраве, на нього
ледве можна дивитися. Обличчя страш-
не... Коли ноги його торкнулися землі,
вона затряслася, наче від землетрусу,
і повітря спалахнуло блискавкою. Не-
знайомець рушив, ніби збирався вбити
Робінзона. Потім він сказав грізним
і страшним голосом: «Незважаючи
на всі випробування, ти не покаявся,
а тому помри» (Вих. 19:16-21).)

— Що пригадує Робінзон?
(У пам'яті спливають батькові по-
ради, його пророчі слова про те, що
не буде синові Божого благословення,
що обов'язково настане мить, коли
він пошкодує про свої вчинки, але ні-
кому буде допомогти йому.)

— Які слова вигукує Робінзон?
Про що вони свідчать? (У розпачі, від-
чуваючи власне безсилля, Робінзон
вигукує: «Боже, будь моїм захистом,
бо великою є печаль моя». Вони свід-
чать про те, що він усвідомив свої
гріхи, тобто ладен покаятися.)

— Уранці Крузо почувався на-
багато краще. Чи забув він про свої
думки? (Ні, він знову і знову поверта-
ється до них. Дивлячись на спокій-
не море, вперше замислюється над
тим, звідки взялося все навколишнє,
переконується в реальності Бога:
«Це Бог, який створив усе».)

— Який наступний етап його ду-
ховного прозріння? (Він усвідомлює,
яким грішним було його життя, якою
негідною була поведінка. Він відчуває

Табл. 3

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
А	*		*		*				*			
Б		*				*	*	*				*
В				*						*	*	

сором, критично ставиться до себе: «Негідний, ти ще питаєш, що ти зробив? Оглянься назад, на своє життя, сповнене гріха, і спитай краще, чого ти не зробив?»)

— Чи почув Бог щиросердне покаювання «блудного сина»? (Бог завжди чує тих, хто просить пробачення за свої гріхи, усвідомивши їх. У Псалмі 51 сказано: «Жертва Богові — зламаний дух; серцем зламаним та упокореним ти не погордуєш, Боже!» Благання Робінзона були почуті. Разом з ліками для тіла він знаходить Біблію, яка допоможе отримати духовне цілення.)

— Які перші вірші читає в Біблії, наважання розгорнувши її? Як їх розуміє? («Приклич мене в час печалі, і Я визволю тебе, і ти прославиш ім'я Моє» (Пс. 50). Слова глибоко западають у душу, змушують замислитися. Хоча Робінзон продовжує сумніватися у всесильності Бога, вперше за все життя стає навколішки і починає молитися.)

— Робінзон кожний день читає Новий Завіт, до якого важливого висновку він приходять? (Головне — не звільнення від самотності, не повернення до людей, а прощення за гріхи, скоєні протягом життя. Після тривалих роздумів він стверджує: «Звільнення від гріха приносить людині більше щастя, ніж звільнення від страждань».)

Учитель. П'ята заповідь, яку дає Бог через Мойсея на горі Сінай, повчає: «Шануй батька свого і матір свою, і буде тобі добре, і будеш ти довговічним». Знехтувавши порадою батьків, Робінзон Крузо скоїв гріх, який став початком несправедливого життя. Під час хвороби на безлюдному острові відбувається його духовне прозріння, щиросердне покаювання. Бог почув молитви Робінзона і послав йому Біблію. Читаючи її, роздумуючи над нею, він зрозумів, що справжнє щастя людини — не в грошах, а в душевному спокої, який може дати лише спілкування з Богом.

І ви, діти, в своєму житті повинні шанувати батьків, адже вони не порадять лихого, підтримають,

приголублять, навчать любити Бога і ближніх своїх, уникати гріха, робити добро. Тому що всі ми діти, поки живі наші батьки.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

Біблійне лото

Оберіть правильні відповіді та зробіть позначку у відповідній клітинці картки (табл. 3).

1. Пробачення — це...

- а) норма поведінки;
- б) покликання праведної душі;
- в) співчуття.

2. Прощення — це...

- а) милосердя;
- б) покликання праведної душі;
- в) сестра покаювання.

3. Чому людям важко попросити пробачення?

- а) не можуть переступити через гординю;
- б) бояться відповідальності;
- в) стали байдужими.

4. Скільки разів ми повинні прощати своїх кривдників?

- а) сім разів;
- б) сімдесят раз по сім;
- в) завжди.

5. Прощення — це...

- а) найбільший дар, який ми отримуємо від Бога, приймаючи його, ми теж повинні прощати;
- б) відмова від образи на людину;
- в) справедлива помста.

6. Чому блудний син пішов від батька?

- а) йому погано жилося у батька;
- б) хотів кращого життя;
- в) був упевнений у собі.

7. Що блудний син знайшов у світі без милосердного батька?

- а) багатство;
- б) бідність;
- в) щастя.

8. Що примусило блудного сина повернутися до батька?

- а) голод і безпритульність;
- б) необхідність покаятися;
- в) потреба у грошах.

9. Як зустрів милосердний батько блудного сина?

- а) з великою щедрістю;
- б) вороже;
- в) стримано.

10. До чого веде непослух?

- а) до беззаконня;

- б) до гріха;
- в) до гордині у ставленні до Бога і до ближніх.

11. На долю якого біблійного героя схожа доля Робінзона Крузо?

- а) царя Соломона;
- б) пастушка Давида;
- в) блудного сина.

12. Яким було життя Робінзона Крузо протягом восьми років після того, як він покинув батьківську оселю? Знайдіть неправильну відповідь.

- а) забув всі настанови батька;
- б) усвідомив свої гріхи, був ладен покаятися;
- в) жодного разу не замислився над своєю поведінкою;
- г) не мав жодної уяви про Божий страх у небезпеці, не славив Творця, позбувшись її;
- д) спілкувався з людьми, які були байдужі до віри;
- е) ніколи не замислювався над тим, що всі нещастя в житті — це кара Бога за гріхи, за нечесливий спосіб життя;
- є) не прагнув добра, не усвідомлював зла;
- ж) навіть те, що пощастило врятуватися лише йому одному, не наштовхнуло його на роздуми про Бога, який збурив йому життя;
- з) дбав лише про свій тілесний комфорт.

«Продовжте речення»

Сьогодні на уроці ми:

— ознайомилися з...

— дізналися про...

— зробили висновки про...

V. Підсумок уроку. Оцінювання дітей

Учитель. Діти, ви зрозуміли із сьогоднішнього уроку, що справжнє щастя людини — не в грошах і не в славі, а в душевному спокої, який може дати лише спілкування з Богом, щира молитва до Творця.

VI. Домашнє завдання

Читати та аналізувати притчу про блудного сина.

Написати міні-твір про те, як важко (або легко) просити в когось пробачення, усвідомивши свою провину.

ДИСК ІЗ ЗАПИСОМ ПРЕЗЕНТАЦІЇ УРОКУ можна придбати, звернувшись до редакції. 📄

ВІРА І СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Виховний захід для 9 класу

Автор Віра Гребень, учитель-методист української мови та літератури Білоцерківської спеціалізованої школи І–ІІІ ст. № 13 з поглибленим вивченням французької мови Київської обл.

Мета: розглянути й проаналізувати такі проблеми сучасності, як екологічні катастрофи, суїцид, евтаназія, новітні хвороби; ознайомити учнів з християнським поглядом на ці проблеми; показати, що безвихідних ситуацій не буває, що віруюча людина ніколи не залишається наодинці зі своїми проблемами — вона завжди може сподіватися на милість і підтримку Господа;

сприяти вихованню в учнів оптимістичного, життєстверджуючого погляду на світ, терпимості, милосердя, уважного ставлення до оточуючих людей;

сприяти удосконаленню вмінь дискутувати, самостійно знаходити необхідний матеріал і доречно його використовувати.

Обладнання: підбір слайдів, ватман, маркери, роздавальні картки, запис пісні Марічки Бурмаки «Не бійся жити» та музики Й. С. Баха.

ХІД ЗАХОДУ

1. Вступне слово вчителя

2. Основна частина

Сторінка І. Екологічні катастрофи

Перегляд відеосюжету «Екологічні катастрофи»
під музику Й. С. Баха.

Учитель. Господь подарував нам світ, де є все необхідне для людини, усе, щоб наситити не лише тіло, а й душу. Велич краси Божого творіння вражає нас не менше, ніж велич розгніваних стихій. Та все частіше ми дізнаємося про те, як цунами, повені, землетруси, вулкани знищують те, що таке миле людині, позбавляючи її краси, домівки чи навіть життя.

Наші «екологи» підготували невеличке повідомлення про екологічні катастрофи останніх років, їм слово.

«Екологи». Наводять приклади екологічних катастроф у світі та в Україні за останні 3-5 років.

Учитель. Статистика вражає, чи не так? Але екологічні катастрофи з'явилися не в ХХ ст. Щоб зрозуміти причину цього явища, звернемося до Біблії: «І будуть землетруси великі та голод, та помір місцями, і страшні та великі ознаки на небі» (Лк. 21:11).

«Теологи». Масштабні катастрофи у Старому Завіті ми зустрічаємо неодноразово. Це і сірчаний дощ на Содом і Гоморру (Бут. 13:13; 19:24-28), і 10 кар на Єгипет (Вих. 7-12), але найбільшою світовою катастрофою був Всесвітній потоп (Бут. 6:5-8, 7:11, 19-23).

Учитель. Отже, людство було знищено через гріховність, розбрат, пияцтво, безвір'я. Чим же сьогодні накликає ми гнів Божий, що маємо стільки екологічних катастроф? (Очікувані відповіді:

«Історики». За те, що ми забули свою історію, свою віру, за втрачені культурні та матеріальні цінності, за зруйновані храми...

«Екологи». За те, що ми робимо з нашою природою, за вирубані ліси, за забруднені атмосферу і світовий океан, за те, що живемо одним днем...

«Медики». За аборти, бо ми мали б втопитися у крові ненароджених немовлят, за спроби клонувати людину...

«Психологи». За нашу самозакоханість, егоїзм, захоплення магією та окультизмом. За відхилення від віри, від моральних цінностей, за спроби самогубства. За сучасну бездуховну, розбещену, малограмотну молодь...

«Тинейджери». А до чого тут молодь? Як можна вірити в того, кого немає? Якби Бог, якого ви, християни, сповідуєте, справді існував, то у світі не було б стільки страждань, хвороб, воєн, що калічать і знищують рід людський. То де ж Отець Небесний? Де Його любов?

Учитель. Що ж, питання поставлено. Чому Господь допускає у світі стільки страждань? Хто винен у цьому? Відповідь на це питання ви мали змогу підготувати раніше, подивимось, що вам вдалося знайти.

«Теологи». «Бо Господь, кого любить, того Він карає... Коли терпите кару, то робить Бог вам, як синам. Хіба є такий син, що батько його не карає? Усяка кара в теперішній час не здається потіхою, але смутком, та згодом для навчених нею приносить мирний плід праведності» (Євр. 12:6-11).

«Історики». Святитель Василь Великий пише: «Всяке випробовування посилається від Бога, щоб попередити породження істинних лих. Бо і тілесні страждання, і зовнішні лиха направлені на приборкання гріха. Руйнування ж міст, землетруси, паводки, загибель військ, всяке знищення багатьох людей, що буває від землі і моря, чи повітря, чи вогню, чи якої б то не було причини, бувають для того, щоб уцотливити тих, що залишилися, бо Бог всенародні гріхи уцотлиблює всенародними карами».

«Екологи». Ми знайшли в журналі «Рятуйте наші душі», № 10 за 2005 р. замітку «Гнів Божий» такого змісту. «Гігантська катастрофа, що спіткала США, пов'язана з ураганом «Катріна», призвела до повного знищення американського міста Новий Орлеан. Відомий євангеліст Мікаел Маркевідж, співробітник Білого дому при Клінтоні, зазначає «дивний збіг», який полягає в тому, що Новий Орлеан було стерто з землі напередодні запланованого там параду статевих збоченців під назвою «Південний декаданс». Потоп нахлинув на місто саме в той день, коли на свій парад збиралися вийти аж 125 тисяч содомітів. Варто також зазначити, що до знищення міста злочинність у ньому була в 10 раз вища, ніж в Америці загалом...»

Учитель. Ми не можемо так категорично говорити про всіх людей, що загинули від стихії, але певний висновок зробити можемо. Сформулюйте і запишіть висновок самостійно.

(Можливий варіант: **«Причиною екологічних катастроф можемо вважати гріховність людського роду, його беззаконність, блуд, лукавство, злобу та безбожність».**)

Сторінка II. Самогубство

Учитель. Сучасний світ готує кожному безліч випробувань. Це і хвороби, і матеріальні негаразди, і особисті трагедії... Кожен по-своєму вирішує ці проблеми. Але зустрічаються й ті, хто не хоче боротись і вирішує заховатись від проблем у смерті. Це самогубці. Чи справді це вихід, і як до цього ставиться Церква, нам допоможуть розібратись «теологи» та «психологи», а підсумувати наші роздуми попросимо шкільного психолога.

«Психологи». До самогубств схильна молодь, що страждає на депресивні розлади.

- Депресія — це складний клінічний синдром. Її основним симптомом є втрата можливості отримувати задоволення від тих речей у житті, які раніше приносили щастя.
- Людину опановує безнадійність, провина, самоосуд та роздратування.
- Помітно слабшає активність.
- У таких людей часто бувають порушення сну або втома, яка знаходить хвилями, головні болі, болі в боці або животі.
- Вони постійно відчувають свою небажаність, гріховність та непотрібність.

«Тинейджери». Нам здається, що депресія тут ні до чого. До суїциду призводять не довготривалі роздуми, а раптові рішення, викликане стресом. Наприклад, сварка з батьками, нещасливе кохання, погана оцінка...

«Психологи». І замість того, щоб спробувати вирішити проблему, ви, як страуси, голову в пісок, і «нічого не знаю, нічого не чую». Самогубці, на нашу думку, — боягузи, які не здатні подивитись у вічі проблемі.

Учитель. Запросимо до розмови «теологів», які готували відповіді на запитання «тинейджерів».

«Тинейджери». Чому виникають самогубства?

«Теологи». Найголовніша причина самогубств — язичницький погляд на світ, думка про те, що після смерті людина не існує, ніби смерть — знищення. Невіруючий у безсмертя не цінує свого життя на цьому світі, тому що не бачить у ньому сенсу, це життя, на його думку, лише тваринне.

«Тинейджери». Як судить самогубця Церква?

«Теологи». Не можна відспівувати чи поминати в храмах самогубця. Ті обставини, що людина перейшла в загробне життя без примирення з Церквою, що померла без сповіді та причастя, уже дають підстави на те, щоб відмовити їй у відспівуванні і поминанні.

«Тинейджери». Чому збільшується кількість самогубств?

«Теологи». Усе частіше в сучасному світі ми позбавляємо себе спокою духа й отруюємо своє існування особливим піклуванням про зовнішній добробут. Звідси — паніка, збуджений стан, крайня напруженість нервів і, головне, — відсутність віри й страху Божого. Тому збільшується число душевнохворих, знервованих, схильних до самогубства.

Учитель. А яке ваше ставлення до самогубців? (Відповіді учнів.) Уявімо, що хтось із ваших друзів перебуває в депресивному стані, світ йому немилий, проблем багато. Що ви йому порадите?

Робота в групах. Учні складають поради друзеві. Зачитують і передають «психологам» для обробки.

Учитель. Поки наші психологи оброблять і запишуть на ватмані всі пропозиції, пропоную послухати пісню Марійки Бурмаки «Не бійся жити».

Учні слухають пісню і переглядають слайди «Світ навколо нас». «Психологи» вивішують «Поради друзеві». Учні записують їх у зошити.

Сторінка III. Хвороби

Учитель. Однією з причин, що штовхають людей на самогубство, є невиліковні хвороби. Про них готували повідомлення «медики».

«Медики». Найпоширенішими хворобами сучасного світу є СНІД та онкологічні захворювання. За 20 років від СНІДу померло понад 25 млн людей. Четверте місце СНІД займає серед усіх причин смертності людей. Близько 70 тис. людей в Україні мають ВІЛ. Понад тисячу мешканців України померли від СНІДу. Найбільше хворих у Дніпропетровській, Одеській, Донецькій та Миколаївській областях. Існують ще такі хвороби людства як наркоманія та алкоголізм, які також щороку забирають тисячі людських життів.

Учитель. Так, хвороб багато. А чому ми хворіємо?

«Тинейджери». Не дотримуємось гігієни, не миємо рук...

Учитель. І що тепер робити? До кого звертатись? (Слайд «Упізнай себе».) Чи погоджуєтесь ви з думкою «тинейджерів», що хвороби від не обачності? (Відповіді учнів.)

Учитель. Коли в нас міцне здоров'я, ми витрачаємо його на різні справи житейської суєти, нам ніколи подумати про душу. Коли ж ми захворіли, то отримуємо можливість оцінити свій душевний стан. Усе частіше запитуємо: за що мені такі страждання? Це самопізнання й самовипробування дуже важливе й необхідне для кожного християнина. Хвороби загартовують, очищають і укріплюють наші душі. Крім того — це спосіб приборкати наші пристрасті. Ось як про це говорять святі отці.

«Теологи». «Тож блаженна людина, яку Бог картає, і ти не цурайсь Всемогутнього кари: бо Він рану завдасть і перев'яже, Він ламає й вигоюють руки Його!» (Йов 5:17-18).

«Хвороба трапляється з допущення Божого. Коли Бог захоче, подасть тобі здоров'я. А якщо захоче далі випробовувати тебе, будь вдячним, як Йов благословляв Бога, і отримаєш від Христа велике заспокоєння. Будь великодушним і терпеливим» (Авва Пахомій).

«Як золото, розпалене вогнем, очищається від іржі, так людина, що терпить хвороби, очищається від своїх гріхів» (Св. Нифонт).

Учитель. Один лікар, проаналізувавши безліч людських дол, з якими зустрічався в ході своєї лікарської практики, визначив наступні причини хвороб:

- покарання людині за її гріхи;
- ліки від наступного гріхопадіння згідно з охоронним промислом Божим;
- як наслідок батьківських гріхів;
- спроба через тілесні страждання збільшити скорботу, яка очищає, загартовує і спасає душу людини;
- засіб упокорення людини, що сповнює життя своє життєвими пристрастями.

Учитель. Розглянемо деякі види хвороб і причини їх виникнення.

Робота з роздавальними матеріалами.

Отже, можемо сформулювати і записати висновок:

Гріх — причина й початок усіх хвороб. Тому паралельно зі зверненням до лікаря, потрібно ретельно шукати гріхи в душі — насамперед, гордість і пристрасті; покайтись, причаститись. Це ліки, з якими результат лікарської допомоги значно покращиться.

Сторінка IV. Евтаназія

Учитель. Добре, якщо ми знаємо, що хвороба посилається Господом для нашого спасіння. А тому перетерпіти, пройти до кінця шлях очищення ми повинні заради самих себе. Але наші сучасники не вміють терпіти, не хочуть стійко переносити хворобу, а воліють легкого переходу у вічність. Тому й постає питання про евтаназію.

«**Тинейджери**». Але це ж і справді вихід. У серіалі «Лікарська таємниця» розглядалося це питання. Думаю, що евтаназія — це сучасний прояв гуманізму, який здійснюється з любові до ближнього, щоб позбавити його страждань.

Учитель. А от Церква категорично проти. Ніхто крім Господа не може вирішувати, коли кінець земного життя тієї чи іншої людини, і лише Він може припинити страждання. Тому евтаназія — це пряме порушення шостої заповіді: не вбий. А прагнути евтаназії — це грішити помислами самогубства. А що нам скажуть лікарі?

«**Медики**». Доки в хворому жеврітиме хоч найменша іскорка життя, доки не зафіксували основні ознаки смерті, лікар зобов'язаний усіма можливими засобами боротися за життя людини. Це наш обов'язок. Крім того, якщо легалізують евтаназію, медицина припинить розвиток, бо навіщо шукати ліки від страшних хвороб, коли можна просто зробити укол...

Учитель. Щоб виправдати лікарів, було складено навіть зміст заяви. Ось деякі рядки з неї: «...Якщо коли-небудь я отримаю травму, несумісну з життям, або захворію на невиліковну хворобу з розвитком критичного стану, і якщо лікарі встановлять, що я помру незалежно від того, проводитимуть лікування чи ні, даю вказівку штучного відтермінування моєї смерті не проводити...» Ваше ставлення? (Відповіді учнів.)

Тож робимо висновок і записуємо: «**Евтаназія — гріх проти шостої заповіді Божої. Кожен має пройти свій земний шлях до кінця**».

Дай Боже ні нам, ні нашим близьким ніколи не зазнати тих проблем, про які ми тут говорили. Але ми повинні були розглянути ці питання, адже перш ніж робити висновки й певні кроки в житті, слід розглянути проблему з усіх сторін, і з позиції віри також.

3. Заключна частина

Учитель. Наскільки б розвиненою не здавалася наша цивілізація, усі ми — лише творіння Божі. Відхід людей від

Бога та Його закону веде спочатку до деградації моральної, а потім і фізичної. Однак, що б з нами не трапилося в житті, пам'ятаймо, ми ніколи не залишаємося на самоті зі своїми проблемами. З нами завжди Господь, який навчає, інколи наказує, як турботливий батько, але безмежно нас любить, намагається достукатися до наших сердець і завжди готовий урятувати від усіх нещасть, інколи навіть від нас самих.

Що б не трапилося з тобою у цьому неспокійному світі, пам'ятай, що наш захист, наше заспокоєння, наші ліки, наш порадник, наш порятунки — у Господі нашому Ісусі Христі!

СПОВІДЬ

Я не вмю голосно молитись,
Не навчилась, Господи, прости.
Дай до Тебе думкою пролитись,
Тиху сповідь в серці принеси.
В біготні безглуздій і поспішній,
Як і всі, чиню вселенський гріх.
Порятуй нас, Господи Всевишній,
Не від сатани, від нас самих.
Лаємось, гризем кого попало,
Все пахаєм, як перед кінцем,
Лижем п'яти тим, хто править балом,
І плазуєм перед гаманцем.
Схаменіться, сестри і братове!
Ми ж коліньми на майдані літ
Витоптали поле барвінкове,
Виламали калиновий цвіт.
Порубали гордості коріння,
Бо живем одним-єдиним днем,
Погубили в зародку насіння,
Що ж ми завтра, Господи, пожнем?
Я молитись голосно не вмю.
Боже, ради віри і краси,
Ти від нас спаси для нас калину
І барвінок, Господи, спаси!

Лідія Гольонко

ДИСК ЗІ СЛАЙДАМИ ДО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ можна придбати, звернувшись до редакції. 📄

ПОНЯТТЯ МОЛИТВИ ЯК СПІЛКУВАННЯ ХРИСТІЯНИНА З БОГОМ¹

Урок для 11 класу

Автор Ганна Самолюк, учитель основ християнської етики
Заводської ЗОШ І–ІІІ ст. Чортківського р-ну Тернопільської обл.

ХІД УРОКУ

I. Вступна частина Організаційний момент

Учитель запалює свічку й промовляє молитву.

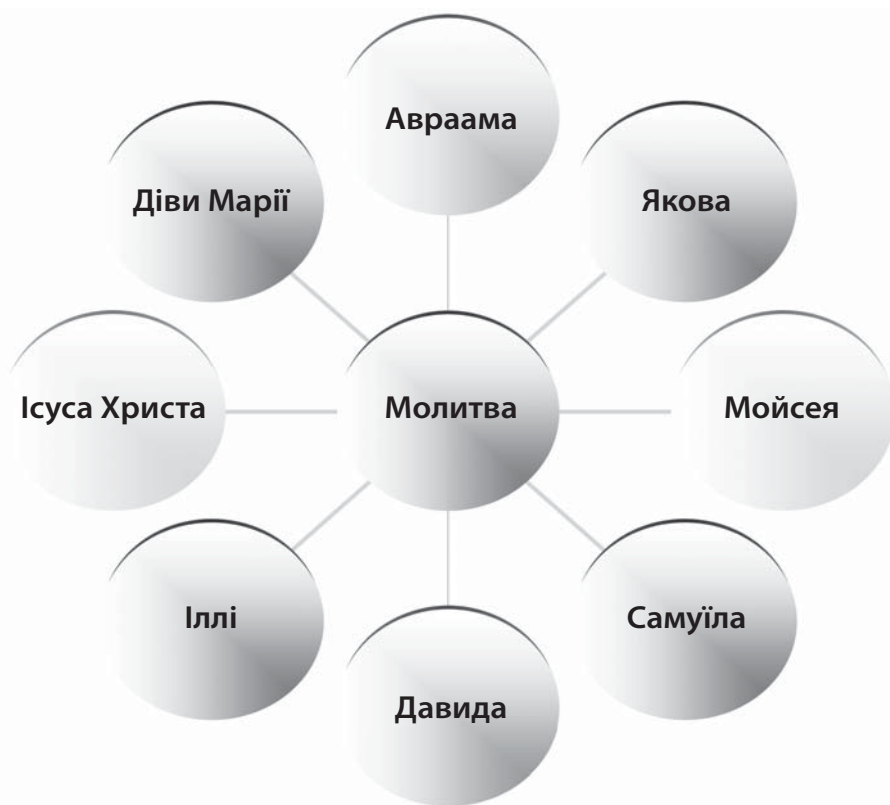
Прийди, Святий Духу, прийди.
Відкрий наші серця і душі, будь
у кожному слові, кожній думці та
прагненні до дії. З'єднай нас у любові Ісуса Христа. Амінь.

II. Активізація навчальної діяльності

На початку уроку ми помолилися, тож спробуймо встановити:

1. Що таке молитва? (Молитва — це розмова з Богом, це піднесення душі людини до Господа.)
2. Що сказано у Святому Письмі про молитву? (І група учнів повинна була проаналізувати Святе Письмо, вибрати висловлювання, які стосуються молитви.)

¹ Урок подається зі скороченнями, повний текст можна отримати, звернувшись у редакцію.

Група дослідників Святого Письма (зачитують і коментують)

- «Передусім, отже, благодаю, щоб відбувалися прохання, молитви, благання, подяки за всіх людей» (1 Тим. 2:1)¹.
- «Коли ж комусь із вас мудрості бракує, нехай просить у Бога, який дає всім щедро й за це не докоряє, — і вона йому дасться» (Як. 1:5).
- «...треба молитись завжди й не падати духом» (Лк. 18:1).
- «Просіть, і дасться вам; шукайте, і знайдете; стукайте, і відчинять вам» (Мт. 7:7).
- «Моліться без перерви. За все дякуйте: така-бо воля Божа щодо вас у Христі Ісусі» (1 Сол. 5:17-18).
- «Ні про що не журіться, але в усьому появляйте Богові ваші прохання молитвою і благанням з подякою» (Флп. 4:6).
- «Знов істинно кажу вам: "Коли двоє з вас згодяться на землі просити що б там не було, воно буде дано їм моїм Отцем Небесним"» (Мт. 18:19).

3. Що говорять святі церкви про молитву? (ІІ група учнів повинна була знайти висловлювання святих про молитву.)

Група дослідників висловлювань святих про молитву (зачитують і коментують)

¹ Тут і далі в уроці використані тексти з Біблії в перекладі І. Хоменка.

- «Бог подає нам деякі речі, от хоча б початок віри, навіть тоді, як не просимо Його. Зате інші речі, як от витривалість, подає тільки тим, що моляться» (Св. Августин).
- «Молитвою люди отримують те, що Бог споконвіку забажав дати їм» (Св. Григорій).
- «Молитва виєднує всяке добро та визволяє від усякого зла» (Св. Бонавентура).
- «При помочі молитви людина здатна збудувати собі твердиню» (Св. Лаврентій Юстиніан).
- «Молитва — це могутня зброя, оборона, пристань і скарг. Хто користується цією могутньою зброєю, той не зазнає смерті, полишає землю, входить до неба і проживає з Богом» (Св. Іван Золотоустий).
- «Молитва подобається Богові, отримує, чого просить, перемагає ворогів і змінює людей» (Св. Лаврентій Юстиніан).
- «Молитва нищить всякі шкідливі речі» (Св. Августин).

III. Мотивація навчальної діяльності

— Як ви розумієте ці висловлювання? (Відповіді учнів.)

— Чому люди моляться? (Відповіді учнів.)

Саме тому на сьогоднішньому уроці поговоримо про внутрішню потребу молитви, спробуємо

встановити, як молитва впливає на душевний стан людини.

IV. Повідомлення теми уроку

Отже, тема сьогоднішнього уроку: «Поняття молитви як спілкування християнина з Богом».

V. Вивчення нового матеріалу

Бог невтомно закликає кожну людину до таємничої зустрічі з Ним. Молитва супроводжує всю історію спасіння як взаємне прикликання Бога й людини.

Молитва Авраама (Бут. 18:1-3). Спочатку Авраам просить про народження сина. А коли він отримує обітницю й вирушає в дорогу, його серце цілком підпорядковується слову, він слухає Бога. Лише пізніше з'являється скарга, яка нагадає Богові його обітницю. Таким чином, із самого початку виявляється один із аспектів драми молитви — випробування віри.

Молитва Якова (Бут. 32:25-30). Перед зустріччю з Ісаком Яків цілу ніч бореться з «кимось» таємничим, який відмовляється назвати своє ім'я, але благословляє перед тим, як покине на світанку. Це символ молитви як боротьби у вірі й перемоги витривалості.

Молитва Мойсея (Вих. 13:1; 14:1,26; 32:30-32). Мойсей часто і довго розмовляє з Богом, сходячи на гору, щоб послухати Його й звернутись із проханням. Він не молиться за себе, але молиться за народ. Це молитва заступництва, яка є прообразом заступництва єдиного Посередника — Ісуса Христа,

Молитва Самуїла. Хлопчик Самуїл навчився від своєї матері Анни «як стояти перед Господом», а у священника Елі, як слухати слово Боже: «Говори, Господи, бо слуга Твій слухає» (1 Сам. 3:9-10). Пізніше він також пізнає ціну й вагу заступництва: «Не дай мені згрішити проти Господа, щоб перестав я молитися за вас і наставляти вас на добру й просту дорогу» (1 Сам. 12:23).

Молитва Давида. Давид — у найвищій мірі цар «за серцем Божим», пастир, який молиться за свій народ і від його імені. Його покірність волі Божій, хвала і каяття, записані в Псалмах, стали взірцем молитви для багатьох поколінь.

Молитва Іллі. «Ревна молитва праведника має велику силу» (Як. 5:16-18). Після молитви Іллі Бог повертає життя дитині вдови, зводить вогонь із неба, на три роки припиняє дощ, а потім знову посиляє його, звершує багато різноманітних чудес, що демонструють Божу силу

і могутність. У пустелі Ілля, як Мойсей, ховається в печері й перебуває там, доки перед ним не пройде таємнича Присутність Бога.

Із зустріччєю наодинці з Богом пророки черпають силу для свого посланництва. Їхня молитва — це слухання Слова Божого, іноді суперечка, скарга, завжди каяття й заступництво.

Молитва Діви Марії. «Величає душа моя Господа і дух мій радіє в Бозі, Спасі моїм...» (Лк. 1:46-55). Марія звеличує Господа, визнає Його всемогутність, всевладдя та милосердя до народу.

Отже, молитва — це злет людської думки й душі до Бога, це безмежна віра й довіра Творцеві, надія, що Він допоможе. Розмова з Ним іноді є криком людської душі, відчаю, тривоги й болю. Найчастіше в таких випадках людина щось просить, благує в Бога для себе чи своїх близьких. І дуже часто забуває подякувати за те, що має. Тому впродовж дня треба декілька разів звертатися до Неба, дякуючи за те, що маємо, і, навіть за те, чого не маємо.

ВЕЧІРНЄ СОНЦЕ, ДЯКУЮ ЗА ДЕНЬ

Вечірнє сонце, дякую за день!
Вечірнє сонце, дякую за втому.
За тих лісів просвітлених Едем
І за волошку в житі золотому.
За твій світанок, і за твій зеніт.
І за мої обпечені зеніти.
За те, що завтра хоче зеленіть,
За те, що вчора встигло оддзвеніти.
За те, що можу, і за те, що мушу,
Вечірнє сонце, дякую за всіх,
Котрі нічим не осквернили душу.
За те, що завтра жде своїх натхнень,
Що десь у світі кров ще не пролита.
Вечірнє сонце, дякую за день,
За цю потребу слова, як молитви.

Ліна Костенко

Бесіда

1. Які види молитов ви знаєте?
(Відповіді учнів.)

Учні об'єднуються в чотири групи
й упродовж 3 хв. складають молитву:

- I група — молитву прослави,
- II група — молитву подяки,
- III група — молитву перепрошення,
- IV група — молитву прохання.

Відтак кожна група зачитує свою молитву.

Випереджувальне завдання.

Учні читають заздалегідь підібрані літературні молитви

ПОДЯКА

За спокій у серці, за радість спасіння,
За мир і блаженство в Ісусі Христі,
За пахощі весен, за барви осінні
Я Бога прославлю в моєму житті.

За місто чудове, що в небі чекає,
За сповнення Духом, за нові пісні.
За Кров Заповіту, що з Богом єднає,
Що Він є зі мною, що Він є в мені.

І скільки ще зможу в цім світі прожити,
Мене Своїм словом Ти, Боже, веди.
Я буду співати, я буду хвалити,
Я буду з Тобою, Спасителю, завжди.

Юрій Вавринюк

Дякую, Боже, за день прожитий,
За хліб насущний, нами спожитий,
За теплий ранок і день погожий,
За все, що маю, дякую, Боже!

Дякую, Боже, що дав мені нині
Бачити сонце і небо синє,
Чути пташині співи чудові
І день прожити в Божій любові.

Дякую, Боже, за радість і муки,
За теплі зустрічі і за розлуки,
За розуміння і нерозуміння,
За мої болі і терпіння.

І за дітей Тобі дякую, Боже,
За таких щирих, гарних і гожих,
За моїх друзів і недругів нині,
Дякую щиро, Боже єдиний.

МОЛИТВА (перепрошення)

Милості, а не суду.
Прощення, а не кари.
Боже, прости мені!
Боже, прости безпечність,
втрапи мої чвари,
Все, що гниє в душі.

Тихим подихом вітру
ніжно прийди у душу,
Не говори в огні!
В бурі не йди до мене.
Гріх свій відкрити мушу,
Те, що в тягар мені.

Милості, а не кари.
Хоч і прожив я всує.
Вірю в любов Твою.
Знаю — Ти мир даруєш
В душу слабку мою.

Неба, чистого неба!
Милості бачу руку —
Ти всі гріхи прости!
Ти все узяв на Себе,
Ти заплатив за муку,
І до життя — воскресив!
Юрій Вавринюк

МОЛИТВА (прохання)

Ісусе мій, навчи Тебе любити,
І дай мені пізнати Твою волю,
Вкажи дороги, по яких ходити,
Щоби з Тобою поєднати долю.
Ісусе мій, навчи мене молитись,
Всім серцем із Тобою говорити,
На людські пересуди не дивитись,
За зле і добре їх благословити.

Ісусе мій, навчи мене прощати,
Навчи і друзів, й недругів любити,
Гірких образ і слів не пам'ятати,
А за каміння — хлібом заплатити.

МОЛИТВА ОПТИНСЬКИХ СТАРЦІВ

Господи, дай мені зустріти з душевним спокоєм усе, що принесе мені цей день. Дай мені цілковито віддатися на волю Твою святу. На всяк час дня цього в усьому настав мене і підтримай мене, Господи. Які б я не дістав звістки, навчи мене приймати їх зі спокійною душею і твердим переконанням, що на все Свята Воля Твоя. У всіх ділах моїх і словах керуй думками моїми і почуттями. У всіх непередбачених випадках не дай мені забути, що все Ти посилаєш. Навчи мене просто і мудро ставитись до всіх людей, нікого не ображаючи, ані засмучуючи. Господи, дай мені силу перенести втому і всі події цього дня. Керуй моєю волею і навчи мене молитись, вірити, надіятись, терпіти, прощати і любити.

Господи, навчи мене жити,
Щоб я не змарнував часу,
Щоб не говорив без потреби,
Щоб не дивився безцільно в стелю,
Щоб не гуляв цілий день,
Щоб не їв без кінця.
Навчи мене, прошу,
Що є час на навчання
І час на розваги.
Є час, щоб допомогти мамі,
І час для друзів і подруг.
Є час на молитву
І час на спання.
Є час, щоб забруднитися,
І час, щоб умитися.
Навчи мене не марнувати часу.
Щоб я не став з порожніми
руками перед Тобою
Коли забереш мене з цього світу.

2. Як потрібно молитись? (Відповіді учнів.)

Умови доброї молитви

- **Пора:** найкраще мати постійну годину щоденно, щоб можна було зосередитись.
- **Час:** повинен бути таким, щоб можна було не поспішати і «насититись» спілкуванням з Богом (20–30 хв.).
- **Місце:** щоб була тиша і можливість зосередитися.
- Просити речей, що важливі для спасіння.
- Молитися покірно.
- Задовольнятися звичайними ласками і не домагатися надзвичайних. Молитися з довірою. Молитися витривало.
- Молитися щиро.

— За кого треба молитись? (Відповіді учнів.)

— Де потрібно молитись? (Відповіді учнів.)

— Скільки потрібно молитись?
(Відповіді учнів.)

Молись в день радісного щастя
І в час важких незгод — молись.
Молись, коли грозять нещастя,
Як маєш сумніви — молись.
Молись, коли ти кривду знаєш,
Як в небезпеці ти — молись,
Молись, молись аж до могили,
Чи йдеш, чи їдеш ти кудись.
Молися ревно в час спокуси,
Як переможеш, дякуй ти.
Молись, молись і без вагання
Іди в молитві до мети.

3. Хто навчив апостолів, а потім
і нас молитись? Якою молитвою? (Ісус
Христос. Молитва «Отче наш». Ко-
роткий аналіз молитви.)

Молюсь Тобі, мій Боже, з сонцем ясним
В порогах сяйних раннього світанку,
Молюсь Тобі, коли під сяйвом красним
Земелька-мати будиться зо спанку.
Молюсь Тобі, коли квітки маленькі,
Мов ароматами зітхають, дишуть.
Молюсь Тобі, коли вітри легенькі
Пестливо віттями дерев колишуть.
Молюсь Тобі, коли лан колосистий,
Хвилюючись на сонці доспіває,
Молюсь Тобі, коли вже смерк тінистий
На тихе поле-нивовьку спливає.
Молюсь Тобі, коли пташка маленька
З вечірнім дзвоном пісню
шле в поклоні.

Молюсь Тобі, коли вже ніч легенька
Колише все до сну на своїм лоні.
Молюсь Тобі, коли вогненні зорі
Таємно в безгомінній далі сяють.
Молюсь Тобі, коли хмарки прозорі
Край місяця сріблястого дрімать.
Молюсь Тобі, всім

серцем щохвилини
Й душа моя пісні Тобі співає.
Молюсь Тобі молитвою дитини,
Що тихо руки у мольбі складає.

4. Які є рівні молитви? (Молитва
тілесна (словом), молитва розумом
(думкою), молитва серцем, молитва
споглядання.)

Випереджувальне завдання

Напередодні учні класу, об'єд-
нані в чотири групи, отримали за-
вдання:

1 група — дослідити Книгу Псал-
мів, порівняти з псалмами у творчос-
ті українських поетів;

2 група — дослідити творчість
Т. Шевченка, знайти твори, у яких го-
вориться про молитву та проаналі-
зувати їх;

3 група — дослідити твор-
чість українських поетів, знайти
твори, у яких говориться про мо-
литву або поезії-молитви, проаналі-
зувати їх;

4 група — відшукати молитви
про Україну та український народ.

Група дослідників Книги Псалмів

Псалми є шедевром старозавітної
молитви. Вони невіддільно містять два
компоненти: особистий і спільний.
Псалми охоплюють усі періоди історії:
пригадують уже здійснені Божі обітниці
і плакають надію на прихід Месії.

Слово «псалом» грецького похо-
дження, воно означає спів у супро-
воді музичного інструменту. З єврей-
ської Книга Псалмів — книга хвали.

Псалми можна назвати сумою
старозавітного богослов'я, поданою
в ліричній та дидактичній формі. Вони
від початку до кінця пройняті думкою
про Бога.

Це найулюбленіша книга Старо-
го Завіту багатьох поколінь людей,
у якій вміщено 150 псалмів, покладе-
них на музику для богослужіння. Голо-
вний автор псалмів — ізраїльський
цар Давид (у заголовках 73 псалми
приписуються йому), іншими авто-
рами були Асаф (12 псалмів), сини
Кореєві (11), Соломон (2), Мойсей (1),
Ефам (1) і невідомі автори (50).

Псалми мали великий вплив на
творчість українських поетів: Т. Шев-
ченка, Лесі Українки, Л. Костенко та ін.

19 грудня 1845 р. у В'юниці під
Переяславом, гостюючи в приятеля
Степана Самойлова, Шевченко ви-
вершив поетичний цикл «Давидові
псалми». Десять псалмів (1, 12, 43,
52, 53, 81, 93, 132, 136, 149) у пере-
співі Шевченка — це ніби невелич-
кий Псалтир, що обіймає все багат-
ство й розмаїття Книги Псалмів.

Ці десять є не лише високохудож-
німи переспівами давніх релігійних
гімнів та молитов, а й Шевченковими
заповідями рідному народові. «Дави-
дові псалми» Тараса Шевченка — пе-
редусім гімн Богові.

Псалом новий Господеві
І новую славу
Воспоєм чесним собором,
Серцем нелукавим;
Во Псалтир і тимпані
Воспоєм благая,
Яко Бог кара неправих,
Правим помагає (псалом 149).

Стародавнє місто Єрусалим сим-
волізує в Шевченка Україну, яку він
ніколи не забуде на чужині. А свою
тернисту Голгофу він передчуває і пе-
редбачає у 22-му псалмі.

І коли тебе забуду,
Ієрусалиме,
Забвен буду, покинутий
Рабом на чужині.
І язик мій оніміє,
Висохне, лукавий,
Як забуду пом'янути
Тебе, наша славо.

Національна слава, велич та хрис-
тиянська віра хвилюють молодого по-
ета, і заради відродження цієї слави
й віри, заради відродження України
звертається він до Бога:

Колись Бог нам верне волю,
Розіб'є неволю, —

вірить Шевченко, але коли? На
кого надіятися? На одного лише
Бога? Духовно знесилений, демора-
лізований народ чекає віщого знака
від Бога, його благословення на ви-
зволнення. І поет, як і біблійний Давид,
буквально вимагає:

...Встань же, Боже,
Вскую будеш спати,
Од сльоз наших одвертатись,
Скорби забувати!

Відтворюючи пафос Давидових
псалмів, Шевченко запитально роз-
мовляє з Господом, закликає Його
звернути Свій погляд на гноблений
народ, який не відчуває сил, аби
піднятися з колін і здобути волю.

Смирилася душа наша,
Жить тяжко в оковах!
Встань же, Боже, поможи нам
Встать на ката знову.

Завершується цикл псалмом
149-м — своєрідним гімном радос-
ті, викликаній визволенням із вави-
лонського полону. Перський цар Кір
у 538 р. до Р. Х., завоювавши Вави-
лон, дозволив євреям повернутися
на рідну землю. Вони повернулися,
щоб відновити власну державу й від-
родити свою віру.

Псалом новий Господеві
І новую славу
Воспоєм чесним собором,
Серцем нелукавим...

У творчості Лесі Українки та Ліни
Костенко також переспівані псалми.
Джерелом натхнення до вірша Лесі
Українки «Як Ізраїль дістався ворогам
у полон...» став 137 псалом. Ліна Ко-
стенко у своїй творчості використала
псалом 1, 16, 22.

Група дослідників творчості Т. Шевченка

Перечитуючи поезії Шевченка,
ми бачимо, що саме його вірші дали
нам чудові християнські глибоко-
духовні за змістом поезії-молитви,
із яких висвічується до нас чисти-
ми гранями душа поета. Читання
Святого Письма для Шевченка мало
суспільно-етичне значення. М. Дра-
гоманов називав поета «біблійцем»,
бо «зробити філософію Святого
Письма своєю філософією — це

Християнські поняття та уявлення у творах Т. Шевченка

Усіх віршованих творів у «Кобзарі»	218
Кількість поем, в основі яких лежить біблійний сюжет	7
Кількість творів, у яких наявні довгі поетичні молитви (у деяких творах кілька молитов)	17+10 псалмів
Кількість творів, у яких є вислови «молитися», «Бога благати»	150
Кількість творів, у яких є вислів «перехрестився» (автор-оповідач або персонаж)	20
Кількість творів, де є вислови «Господа благати», «Бога благати»	Кілька десятків
Кількість творів, у яких мовиться про Святе причастя	6
Кількість разів уживання в «Кобзарі» слова «Бог», у тому числі й «Ісус Христос»	600

може тільки справжній поет-біблієць, яким був Т. Шевченко.

Група дослідників творчості українських поетів

Кажуть, що поети складають молитви, коли страждає народ, коли не має спокою серце, коли це є великою внутрішньою потребою. Це особливо відчули ті, чиє життя, як яскравий метеор, спалахнуло, освітило все сьняним блиском і згасло. Це поети-борці: Олег Ольжич, Марко Антіоха, Богдан-Ігор Антонич, Василь Стус. Вони, як і всі ті, кому в таборах смерть не раз зазірала у вічі, знали, відчували на собі силу молитви. Недарма в народі кажуть: «Молитва мур ламає».

«Молитва» Марка Антіоха присвячена пам'яті невідомої М. Т., яка очевидно була розстріляна.

Господи, в день Твого
гніву неспинного
Дай мені мужність і віру в небесне,
Дай чути в шепоті саду звірино
Царство Ісусове Христовоскресне.
О, пам'ятаю, розкинувши косами,
Впала вона під рукою ворожою.
Вкрито її сніговими покосами...
Я усій расі звірячій загрожую!
Господи Боже, не можу молитися, —
Кров її, кров — борозною глибокою...
Господи, Господи...
Сніг і вітри над моєю отчиною...
Боже, цю чашу розбою бездомною
Дай мені взяти рукою залізною
Й пити з одчаю каменоломного.
Вірю я, Боже, ватаги Богданові
Поруч з тобою у сонмі архангелів.
Господи, Ти у хвилину останню
З них надішли мені
смертного янгола.
Дотик його — і безодня відкрилася
І, як дощем, шепотить серафимами.
Там перед світлом благаючим
криласом
Очі її над вогнями і димами.
Господи, Господи...
Вірую, мій Отче, в спокою
державному
Мудро Ти судиш і мудро розмірюєш:
У життєвому потоці безправному
Кожного нагло питаєш: «Чи вірує?»
Вірую, Господи! Вірую! Вірую!

Тілом усім, перейнятим уявою!
Кожен увійде, хто ляже офірою,
В царство пресвітлеє, золотоглавеє.
Господи, Господи...

Жанр молитви зустрічаємо і в поетичних творах Купчинського, автора стрілецької поезії. Він створив «Молитву матері». У ній тривога за долю сина, безмежна любов до нього, благання до Господа, щоб оберігав її дитину на тяжких дорогах війни.

Я БУДУ МОЛИТИСЯ

Молилася матінка старенька
До Господа Бога,
Як синові стелилася на війну дорога.
«Неси, Боже, вражу кулю
Понад мого сина,
Най не гине серед поля єдина дитина!
Хто закриє мені очі,
Старечії очі,
Як він кров'ю молодого
Земельку толоче?
Хорони його, Небесний,
Від лихої долі,
Не дай смерті приступити
В лісі ані в полі!
А я буду молитися,
А я буду коритися
Твоїй Божій волі.

Група дослідників молитов про Україну та український народ

Всевишній Боже, світу Володарю,
Прийми молитву, мого серця спів:
До стіп Твоїх складаю щирю дяку,
Що українцем Ти мене створив.
І що така велика і багата
Моя земля рідна, немов рай,
За те, що я героям стався братом,
Що, як вони, кохаю рідний край.
За те, що Ти народові моєму
Ніколи щедрих ласок не скупив,
Що дав йому чарівну нашу мову,
Чарівну пісню, наче диво з див.
Не опускай його з Своєї власті,
Йому на власній допоможи землі
Здобути кращу долю і покласти
Вінець нев'ялий слави на чолі.
Моїй душі дай, Боже, твердість криці,
Будь сторожем думок і справ моїх,
Зроби, щоб честі рідної землиці
Поганим вчинком я не сплямив ввік.

VI. Узагальнення і систематизація знань

Бесіда

1. Коли найчастіше люди моляться? Чому? (Відповіді учнів.)
2. Коли ви молитесь? (Відповіді учнів.)
3. Чому нам треба молитися? (Відповіді учнів.)
 - Тому що Бог створив нас.
 - Тому що Бог — Отець.
 - Тому що Він перший нас полюбив.
 - Тому що світ — Божий.
 - Тому що ми — Його народ.
 - Тому що Богові є за що дякувати щодня...

Андрей Мадей

4. На основі цитати зі Святого Письма скласти молитву: Сирах. 41:13; Пр. 22:23; Пс. 25:10; Пс. 119:140.

Учень запалює свічку.

Горить свіча
і випікає серце
її вогонь...
і серце
скапує сльозами
в пригорщі долонь...
нема від серця сліду —
тільки світло —
яскраве й тепле,
наче подих свічки...
горить свіча...
а, може, то
Душа?..

Учитель (промовляє слова і роздає на згадку листівки).

Коли тобі важко — помолись до Ісуса, і Він зніме тягар із твоєї душі.

Коли тобі сумно — помолись до Ісуса, і Він розрадить тебе.

Коли на душі неспокій — помолись до Ісуса, і Він утихомирить бурю у твоєму серці.

Коли стоїш на роздоріжжі — помолись до Ісуса, і Він покаже правильний шлях.

Коли тобі радісно — помолись до Ісуса, нехай Він порадіє з тобою.

Коли серце переповнює любов — помолись до Ісуса і віддай йому часточку своєї любові.

Молитва

VI. Домашнє завдання.

Скласти молитву. 📖

МАМИНА ВТІХА І РОЗРАДА

Урок для підлітків (13-15 років)

Автор Світлана Філіпчук, проект «Суперкнига»
МГО «Асоціація милосердя «Еммануїл»

Мета: знати біблійну історію про Єву, розвивати в учнів поважне ставлення, вдячність до матері, виховувати вміння виявляти дієву любов до мами у вчинках та словах.

Наочність: Святе Письмо, завдання на картках для групової роботи.

Біблійна основа: Бут. 4:1-16.

Ключовий вірш: «Як когось його ненька втішає, так вас Я потішу...» (Іс. 66:13).

Словник понять і термінів: любов, повага, вдячність.

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого та Нового Заповіту. — К.: УБТ, 2002. — 1375 с.
2. Клімашевський С. 10 заповідей: оповідання та притчі для катехиз і проповідей. — Львів: Свічадо, 2006. — С. 88.

ХІД УРОКУ

Вітання та налагодження контакту з дітьми

Учитель. Добридень, хлопці і дівчата! Сьогодні на уроці ми будемо говорити про жінку, про матір. Звісно, про нашу маму, а також про одну біблійну жінку, яка...

Повідомлення теми та мети уроку

Учитель. Про кого? — Спробуйте здогадатися з моїх підказок. Отож...

— Вона пила найчистішу воду, яка будь-коли була на нашій планеті.

— Вона не була народжена.

— Вона мала ім'я, яке в перекладі означає «життя».

— Це ім'я дав їй її чоловік.

— Вона — праматір усіх людей.

— Як звуть цю біблійну героїню?

Отож, запишемо в зошит тему уроку «Мамина втіха і розрада».

Актуалізація знань

Учитель. У якій біблійній книзі можна прочитати історію про Єву?

— Як і ким вона була створена? (Вона була останнім Божим творінням.)

— У чому полягала спокуса Єви?

— У чому полягала відповідальність Єви в процесі гріхопадіння? (Вона розпочала розмову зі змієм, переінакшила на свій лад Боже повеління (порівняти Бут. 2:16-17 з Бут. 3:3), засумнівалася в словах Бога, розвинула в собі бажання незалежності та непокори, зі спокушеної стала спокусницею.)

— Якими були наслідки гріхопадіння для людей і для землі?

Мотивація теми і проблеми

Учитель. Перший чоловік і перша жінка — Адам і Єва — перша сім'я. Внаслідок гріхопадіння вони втратили

рай, і були зруйновані всі зв'язки, що єднали світ із Богом. Майбутнє стає безрадіним і непевним. Оскільки на сьогоднішньому уроці ми сконцентруємо свою увагу на образі Єви, її материнських якостях, то розгорніть Біблію і прочитаємо Бут. 4:1-16.

Читати біблійний текст можна кількома способами:

- 1) читає учитель, 2) читають учні по черзі. Опісля за допомогою коротких запитань переказують прочитане.

Виклад нового матеріалу

Бесіда за біблійним текстом. Апеляція до життєвого досвіду учнів. Застосування біблійних істин у практичному житті.

— Ураховуючи, що Єва — перша жінка, опишіть її материнство. (Оскільки перші люди втратили зв'язок із Богом через гріхопадіння, то вони не знали, як виховувати й наставляти дітей.)

— Як ви думаєте, якими були почуття матері, коли один син убив іншого? Чи могла вона вберегти Каїна від братовбивства?

— Розкажіть про свої стосунки з братами і сестрами (якщо у вас є брати та сестри). Чи доводиться вашій мамі спостерігати між вами суперечки, образи, непокору, суперництво? Наведіть конкретні приклади. Як ваша мама (чи людина, яка її замінює, якщо в класі є діти-сироти) поводить у таких ситуаціях? Що вам радить?

— Чи може ваша мама примусити вас чинити благочестиво стосовно ваших братів і сестер? Яка роль мами у ваших стосунках?

— Як ви вважаєте, які думки і почуття наповнюють серце матері, коли вона спостерігає за зростанням її дітей?

— Зважаючи на біблійну історію про Єву, подумайте й опишіть хвилювання і турботу вашої мами стосовно своїх дітей.

— Як ви можете любити свою маму дієвою любов'ю?

Вивчення ключового вірша

Ключовий вірш роздрукований або написаний на дошці.
«Як когось його ненька втішає, так вас Я потішу...» (Іс. 66:13).

Учитель. Наші мами часто втішають нас, коли ми розчаровані й ображені, коли стомлені й боїмося за своє майбутнє. Але є Той, хто, добре знаючи і розуміючи материнське серце, може бути близьким нам щомиті. Божа втіха досконала, Його спокій дарує впевненість у майбутньому. І недаремно пророк порівнює в цьому вірші матусину втіху і Божу.

Мама — найрідніша людина на землі, яка завжди зрозуміє і втішить нас, а Бог у Своїх обітницях, що

записані в Біблії, дарує нам небесну милість і надію. Запишіть ключовий вірш у зошит, вивчіть його напам'ять.

Закріплення знань, розвиток навичок

Учитель. У Біблії є надзвичайна книга, яка описує молитви, хвилювання, почуття людини до Бога, роздуми над сенсом життя, страждань. Книга надії. Книга Божої втіхи і розради. Книга обітниць. Упевнена, що ви її знаєте і багато з ваших мам черпають із неї сили і натхнення. Це Книга Псалмів. Зараз у групах ви вивчатимете уривки з псалмів і спробуєте застосувати їх до власного життя.

Робота в групах

Учні об'єднуються в групи по четверо, отримують картки і розмірковують, як Божі обітници в псалмах можуть допомогти їм у житті, у стосунках із мамою, батьком, іншими членами родини.

«Господь — моє світло й спасіння моє, кого буду боятись? Господь — то твердиня мого життя, кого буду лякатись? Одного прошу я від Господа, буду жадати того, щоб я міг пробувати в Господньому домі по всі дні свого життя, щоб я міг оглядати Господню приємність і в храмі Його пробувати! Бо Він заховає мене дня нещастя в Своїй skinії, сховає мене потаємно в Своєму наметі, на скелю мене проведе!» (Пс. 26:1, 4-5).

«Свої очі я зводжу на гори, звідки прийде мені допомога, мені допомога від Господа, що вчинив небо й землю! Господь стерегтиме тебе від усякого зла, стерегтиме Він душу твою, Господь стерегтиме твій вихід та вхід відтепер аж навіки!» (Пс. 120:1-8).

«Чого, душе моя, ти сумуєш, і чого ти в мені непокоїшся? Май надію на Бога, бо я Йому буду ще дякувати за спасіння Його, мого Бога!» (Пс. 41:7-12).

«Господи, пристановищем нашим Ти був з роду в рід! Навчи нас лічити отак наші дні, щоб ми набули серце мудре!» (Пс. 89:1-17).

«Помилуй мене, Боже, з великої милості Твоїї, і з великого милосердя Свого загладь беззаконня мої! Обмий мене зовсім з мого беззаконня, й очисти мене від мого гріха, бо свої беззаконня я знаю, а мій гріх переді мною постійно. Серце чисте створи мені, Боже, і тривалого духа в моєму нутрі віднови» (Пс. 50:1-21).

Підбиття підсумків уроку

Учитель. Сьогодні на уроці ми пригадали біблійну історію про праматір усіх людей Єву, порозмірковували над її материнськими хвилюваннями та турботами, побачили, що подібне відчувають і наші мами. Закінчити хочу історією, яка трапилася з відомим американським письменником Марком Твенном.

Якось Марк Твен отримав листа: *«Коли мені було вісім років, я захоплювався своєю мамою. Мені видавалося, що вона знає все. Тепер мені тринадцять, і мені видається, що вона зовсім мене не розуміє. Вона цілковито відстала від життя. Не розуміє молоді, не має сучасних поглядів на життя. Що мені робити?»*

На це письменник відповів так: *«Мій юний друже! Я чудово тебе розумію. Поки мені було менше десяти, я також захоплювався своєю мамою. Потім, коли мені було від п'ятнадцяти до сімнадцяти — усе змінилося.*

Поль Гюстав Доре. Смерть Авеля. Бут. 4:8-9

Я вважав, що моя мама не має багатьох знань, що вона багато чого не розуміє, що її важко витримати. Усе змінилось, коли мені було близько двадцяти. Я помітив, що мама розвивається, що з нею цікаво розмовляти, адже вона багато знає. Минуло ще кілька років, і я з подивом зауважив, що моя мама в багатьох справах орієнтується краще, ніж я, або ж настільки добре. Тепер мені тридцять сім років. І, повір мені, я щоразу більше прошу поради й утіхи в матері. Тому, мій юний друже, озбройся терпінням. Сподіваюся, що з часом і ти подібно думатимеш про свою маму. Може, вона розвиватиметься, але в старшому віці це нелегко! Однак ти неодмінно досягнеш зрілості!»

Домашнє завдання

Виготовити власноруч листівку, або ж приготувати інший приємний сюрприз для мами.

Прочитати їй псалом, разом поміркувати над його обітницями.

Момент вдячності

Учитель із учнями спільно можуть помолитися за своїх мам, назвавши під час молитви кожен свою маму на ім'я, подякувати Небесному Отцеві за любов та доброту мами. 🙏

ЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК

Мовно-літературна гра для 9-10 класів

Автор Людмила Коваль, учитель української мови та літератури
Рівненської вечірньої ЗОШ II–III ст.

Мета: поглибити й узагальнити знання учнів з української літератури та християнської етики, розвивати навички сприймання інформації на слух, самостійної роботи, аналізу та узагальнення, виховувати повагу до духовних надбань народу.

Міжпредметні зв'язки: українська мова та література, християнська етика, історія.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступ

Ведучий. Двадцять перше століття. Століття, у якому кипить науково-технічний прогрес та вирує нова інформація. А де ж конденсується духовна енергія народу? У мові, у слові. Мова несе в собі генетичну пам'ять народу, його віру й культуру.

Є особлива музика у Слові,
Вона луна з якихось вищих сфер,
Бо суть душі народної у мові
Кристалізується — віки і дотепер.

Віталій Іващенко

Гострою проблемою в сучасному світі є зниження рівня духовності суспільства. А духовність, як ми знаємо, допомагає кожній людині стати особистістю, а нації — нацією. А звідки ж черпати ті мірила духовності? Безперечно — з Біблії.

Біблія є пам'яткою найдавнішої писемності людства. Це найвідоміша книга, яка існує вже понад три тисячі років і перекладена 1829 мовами. Яскраві біблійні образи й мотиви надихали й надихають письменників і художників, композиторів і архітекторів на створення чудових творів. Тих, хто не читав цієї книги, стає все менше. Людина не може вважати себе освіченою, якщо вона не має уявлення про Біблію.

Однак Біблія є не лише високохудожньою книгою, джерелом духовних істин. Знайомство з Біблією передбачає дещо більше, ніж ознайомлення з її текстом. Це, насамперед, зустріч із її Автором. Бог, Який подарував нам Своє записане Слово (Біблію) і Своє втілене Слово (Сина Божого Ісуса Христа) вказує всьому людству й кожній людині зокрема дорогу спасіння. Так, при всіх наших досягненнях, звиягках і творчих здобутках ми залишаємося творінням Божим, яке після гріхопадіння наших прабатьків потребує покаяння й духовного відродження. Це усвідомлювали ті, кого ми називаємо світочами української літератури, тому в їхніх творах так часто використовуються біблійні сюжети й пропагуються християнські цінності.

Сьогодні ми перевіримо, наскільки добре ви знаєте Біблію та українську літературу.

Представлення журі

Гейм I. Представлення команд

Журі оцінює презентацію команд. Максимальна кількість балів — 5.

Гейм II. «Далі, далі...»

Команді необхідно дати якнайбільше правильних відповідей на запитання. На роздуми дається не більше 30 секунд. Якщо команда не знає відповіді, то швиденько каже: «Далі». Правильна відповідь — 1 бал.

Запитання для першої команди

1. Праведний чоловік, який урятувався під час потопу. (Ной)
2. Зупинка голосу під час читання. (Пауза)
3. Короткий, влучний оригінальний вислів, що зробився усталеним. (Афоризм)
4. Гора, на якій Господь дав Заповіді Божі. (Сінай)
5. Місто, де проходили дитячі роки Ісуса. (Назарет)
6. Усна народна творчість. (Фольклор)
7. Повчальна алегорична оповідь, за допомогою якої Ісус навчав про Царство Небесне. (Притча)
8. Розмова однієї особи. (Монолог)
9. Великий пісенно-розповідний народний твір переважно героїчного змісту. (Дума)
10. Країна, у яку втекла Пресвята родина, коли дізналася про загрозу життю Ісуса. (Єгипет)
11. Влучний вислів, афоризм чи прислів'я на початку літературного твору. (Епіграф)
12. Остання книга Святого Письма. (Апокаліпсис)

Запитання для другої команди

1. Архангел, який приніс Пречистій Діві Марії благу вістку. (Гавриїл)
2. Старовинний ляльковий театр в Україні. (Вертеп)
3. Протяжне проказування, що наближає декламацію до співу. (Речитатив)
4. Чоловік, який переслідував християн, а потім навернувся до віри й став апостолом. (Павло)
5. Наймудріший цар. (Соломон)
6. Ліричний твір, покладений на музику. (Пісня)
7. Короткий влучний народний вислів повчального змісту. (Прислів'я)
8. Розмова двох осіб. (Діалог)
9. Художнє перебільшення. (Гіпербола)
10. Гора, на якій розіп'яли Ісуса. (Голгофа)
11. Перша книга Святого Письма. (Буття)
12. Символ Святого Духа. (Голуб)

Гейм III. «Заморочки з діжки»

Ведучий пропонує членам команд по черзі виймати фішки, номер яких відповідає номеру запитання. За кожну правильну відповідь команда отримує 3 бали. Якщо у команди немає правильної відповіді, питання передається іншій команді.

Завдання: назвати твір та його автора.

1. Пам'ятка літератури, у якій висвітлено історію східних слов'ян та князівської влади, зображено утвердження

- християнства на Русі та виникнення слов'янської писемності. (*«Повість временних літ», чернець Нестор*)
2. Твір відомого письменника, у якому історія біблійного пророка та єврейського народу пов'язана з історією українців. (*Іван Франко, поема «Мойсей»*)
 3. Одна із балад відомого українського поета, у якій героїня, не зазнавши щастя в коханні, перетворюється на дерево. (*Тарас Шевченко, «Тополя»*)
 4. Твір про трагічну долю жінки-покритки, яку спокусив російський офіцер, а батьки вигнали з дому (*Тарас Шевченко, поема «Катерина»*)
 5. Alegоричний твір відомого українського письменника, у якому зображено переслідування перших християн римським імператором Нероном. (*Тарас Шевченко, поема «Неофіти»*)
 6. Твір відомого українського поета про матір Ісуса Христа. (*Тарас Шевченко, поема «Марія»*)
 7. Роман українського письменника, у якому розповідається про життя селян напередодні і під час реформи 1861 р. та головним героєм якого є стихійний неусвідомлений бунтар, що згодом стає на чолі банди головорізів. (*Панас Мирний, роман «Хіба ревуть воли...»*)
 8. Соціально-побутова повість відомого українського письменника, у якій показано життя селянської сім'ї з усіма її сварками, суперечностями та короткочасними примиреннями. (*Іван Нечуй-Левицький, «Кайдашева сім'я»*)

Гейм IV. «Ти — мені, я — тобі»

Члени команди ставлять суперникам три запитання, на які ті мають відповісти протягом хвилини. Правильна відповідь — 2 бали.

Гейм V. «Темна конячка»

Командам пропонують запитання на логічне мислення, швидкість. Правильна відповідь — 2 бали.

1. Назвіть біблійні вислови, які стали крилатими. (*Не хлібом єдиним. Умивати руки. Тернистий шлях. Одним миром мазані. Перекувати мечі на рала.*)
2. Пояснити значення популярних слів-екзотизмів: *мамаліга, мечеть, аул, сакля, чорба, харам, лепта.*
3. Назвіть гебраїзми в українській мові. (*Алілуя, амінь, геєна, манна, хам, херувим, сатана тощо.*)
4. Назвіть іменники, які утворилися від числівників. (*Десяток, третина, двійка, чверть, одиниця, сімка, дев'ятка.*)
5. Яке з небесних світил фігурує в численних українських фольклорних та літературних творах як «зіронька вечірня»? (*Планета Венера.*)
6. Назвіть твори Т. Шевченка, у яких використано біблійні образи й мотиви? (*«Давидові псалми», «Ісаія. Глава 35», «Царі», «Неофіти», «Тризна».*)
7. Бабуся князя Володимира, одна із перших християнок у Київській Русі. (*Княгиня Ольга.*)
8. Який із біблійних епізодів використовується українцями для пояснення плям на місяці? (*Переказ про вбивство Каїном свого брата Авеля з Книги Буття.*)

Підбиття підсумків. Слово журі

Ведучий. Ось і закінчився наш виховний захід. Учасники команд мали змогу перевірити свої знання. Сподіваємося, що ця гра розширила ваш кругозір і викликала бажання більше читати, набувати нові знання, пізнавати світ і осягати істину.

Закликаємо вас частіше звертатися до Біблії — невичерпного джерела мудрості. Святе Письмо дасть вам неоціненні настанови для життя, а також допоможе краще розуміти твори української та світової літератури, з якими ви будете знайомитися надалі. 🍀

БІБЛІЯ І ХАБАРНИЦТВО

Урок розробили:
Сергій Гула, голова національного Руху
«Ні хабарництва! Я не даю
і не беру хабарів!» (м. Київ)
та Ганна Самолук, учитель основ

християнської етики Заводської ЗОШ І–ІІІ ст. Чортківського р-ну Тернопільської обл.

Мета: поглибити знання учнів про хабарництво як ганебне явище сучасного суспільства та гріх проти Господа Бога; на прикладі текстів із Біблії показати ставлення Бога до хабарництва; виховувати в учнів прагнення протидіяти хабарництву як злочину проти Бога, суспільства й самої людини; формувати морально-етичні цінності: правдивість, чесність, справедливість; розвивати навички роботи зі Святим Письмом, любов до Божого Слова, бажання жити згідно з Божими Законами.

ХІД УРОКУ

I. Привітання Молитва до Святого Духа

II. Актуалізація опорних знань Бесіда за запитаннями

1. Які заповіді стоять на сторожі власності людини?
2. Які гріхи проти заповіді «Не кради» вам відомі?
3. Як ви розумієте терміни «хабарництво», «хабар»?

Хабар — гроші або інші матеріально цінні речі, котрі даруються посадовій особі для її стимулювання діяти в інтересах особи, що передає їх.

Хабарництво — підкуп впливової особи для досягнення особистої вигоди чи користі.

Хабарництво — одержання службовою особою, а також давання їй хабара з метою одержання певних вигід протизаконним порядком.

4. Чи поширене хабарництво в Україні?

III. Мотивація навчальної діяльності

Останні дослідження найповажнішої світової організації з питань протидії корупції «Transparency International» показали дуже невтішну ситуацію для України. Рівень хабарництва та корупції в нашій державі є одним із найвищих у світі. Ми займаємо 144 місце серед 177 країн, що на одному рівні із: Нігерією, Центральною Африканською Республікою і Папуа Новою Гвінеєю.

У нас сформувалося хабарне середовище. Багато з нас звикли давати та брати хабарі. Ми звикли так вирішувати справи й проблеми. І що найгірше — ми виправдовуємо хабарництво!

IV. Постановка проблемного запитання

А як ставиться Бог до хабарництва та хабарників? Чи Він є толерантним до нього та знаходить виправдання цьому явищу?

V. Повідомлення теми уроку: «Біблія і хабарництво»

VI. Вивчення нового матеріалу А. Сприймання інформації

Досліджуючи Біблію, можна знайти вірші, де Бог говорить про хабарництво та хабарників. Пропоную здійснити мандрівку сторінками Святого Письма.

Робота в групах

Учні об'єднано в шість груп. Учитель підходить до кожної групи. Представник групи витягає аркуш, на якому написано посилання на уривок Святого Письма. Члени групи протягом 5-7 хв. повинні знайти відповідну цитату, обговорити, а потім представник групи виступає з напрацьованою інформацією. Члени інших груп після виступу можуть ставити запитання або уточнювати інформацію, додавати свої коментарі.

I група

«А хабара не візьмеш, бо хабар осліплює зрячих і викривляє слова справедливих» (Вих. 23:8).

Це був час, коли Бог навчав Свій народ жити по-новому, жити як вільні, цивілізовані люди, даючи низку настанов, які є в 23-му розділі Книги Вихід. І серед важливих попереджень Бог зробив акцент на хабарництві, заповівши, щоб ніхто хабара не брав (а отже, і не давав), бо він осліплює зрячих та нівелює справедливість.

II група

«Безбожний таємно бере хабара, щоб зігнути путі правосуддя» (Пр. 17:23).

У цьому вірші речі чітко названо своїми іменами: хабарник є безбожником! Безбожником є той, хто дає хабар, і той, хто його бере. Не буває хабарника, який приймає хабара, без того, хто його дає. Отже, однаково грішить і той, хто бере хабара, і той, хто дає! Разом — вони нищать правду і справедливість. Разом вони повстають на Божі заповіді та Його правду. Разом постануть перед страшним судом.

III група

«Збори безбожних спустошені будуть, а огонь пожере дім хабарника: він злом вагітніє, й породить марноту, й оману готує утроба його...» (Йов. 15:34-35).

Є покарання за хабарництво для того, хто дає і бере хабара! Його ймення буде знищено — бо він думає про зло і його породжує! Той, хто виношує в собі гріх хабарництва, не отримає вічного, а оманливу марноту. Вогонь може все знищити ще за життя хабарника тут на землі, або ж душа його буде мучитися в пеклі.

IV група

«Цар утримує край правосуддя, а людина хабарна руйнує його» (Пр. 29:4).

Так, своїми діями, коли даємо і беремо хабара — ми руйнуємо будь-які позитивні перетворення в нашій країні. Часто прогресивні нововведення та закони руйнуються саме хабарництвом. «Завдяки» хабарам: мажор вбиває дітей на дорозі, «відкупившись» 200-ма гривнями від працівників ДАІ та суддів; лікар, який учора був студентом і клав у заліковку гроші — сьогодні «забуває» хірургічні ножиці в животі хворого після операції; суддя засуджує бідну, невинну людину, бо багатий, злочинський «рішало» дав судді гроші за ухвалення «правильного» рішення...

V група

«Несправедливого чинять в суді за хабар справедливим, а праведність праведного усувають від нього...» (Іс. 5:23).

Саме хабарництвом ми ліквідуємо чесні та справедливі суди. Із винуватого робимо невинного, а невинний стає винуватим. Ми стимулюємо до того, щоб панувало зло та неправда! Ми самі вибираємо зло, відкидаючи добро. Хабарництво руйнує підвалини всього суспільства.

VI група

«Коли мудрий кого утискає, то й сам нерозумним стає, а хабар губить серце» (Екл. 7:7).

Хабарництво руйнує не тільки підвалини всього суспільства. Хабар знищує саму людину! Знищує її ество, знищує її серце! Це сказав Бог! Хабарем людина забруднює свою душу,

втрачає образ Божий, виявляє непослух до свого Отця Небесного. І цим заслуговує на покарання.

Учитель. Ці приклади можна продовжувати ще багато. Уявіть, ще це не всі тексти з Біблії про хабарництво. Очевидно одне, Бог негативно ставиться до хабарництва і дуже суворо буде судити тих, хто дає, та тих, хто бере хабарі. Варто визнати, що саме ми, громадяни України, сформували таке середовище. І саме нам його й змінювати. Бог цього очікує від нас! Нам потрібно протидіяти хабарництву, якщо ми хочемо замешкати в Царстві Божому.

Прочитаємо текст із Біблії:

«Затривожились грішні в Сіоні, і трепет безбожних обняв... Хто з нас мешкати буде при вічному огнищі? Хто ходить у правді й говорить правдиве, хто брідиться зиском насилля, хто долоні свої випорожнює, щоб хабара не тримати, той перебуватиме на високостях, скельні твердині його недоступна оселя, його хліб буде даний йому, вода йому завжди запевнена! Твої очі побачать Царя в Його пишній красі, будуть бачити землю далеку» (Іс. 33:14-17).

Бесіда за запитаннями

1. Чому затривожились грішні в Сіоні?
2. Хто зможе оселитися в Царстві Небесному?

Б. Уточнення та узагальнення інформації

Бесіда за запитаннями

1. Перед ким людина несе відповідальність за свої вчинки, зокрема, за хабарництво?
2. Чи є хабарництво зневагою Господньої Заповіді?
3. Чи законні дії з передачі чи прийому хабара в Україні?
4. Якими державними законами передбачено покарання за злочин хабарництва? (Кримінальним кодексом)
5. Чи ми можемо протидіяти хабарництву? Яким чином?

Ми можемо протидіяти вже сьогодні. Ми можемо почати з себе: перестати давати й брати хабарі.

Долучаймося до національного Руху «Ні хабарництву! Я не даю і не беру хабарів».

Підписуймо Декларацію безхабарності й разом будуймо нову, Божу Україну!

VII. Домашнє завдання

Написати твір-роздум «Нова Україна — держава без хабарництва».

Молитва «Отче наш»

НА ПЕРЕКРЕСТІ КУЛЬТУР

Я виріс у невеликому місті Кременець на Заході України. Цей районний центр відомий своїми давніми архітектурними пам'ятками. Тут і руїни замку на горі, і комплекс єзуїтського колегіуму XVIII ст., і колишній ботанічний сад із муром, і безліч інших давніх будівель.

А в центрі міста височить Миколаївський собор, збудований у XVII ст. у стилі козацького (або як ще казали — мазепинського) бароко.

Таке розмаїття архітектурних і культурних пам'яток викликало в мене зацікавлення історією як свого краю, так і України загалом. Знаючи, що Кременець був досить великим центром польської культури, і в ті давні часи був розташований углибині Речі Посполитої і аж ніяк не був козацьким краєм (маю на увазі географію, а не силу духу), я зацікавився: яким чином і з яких таких причин у центрі міста виріс собор у стилі, власне, козацького бароко? Що змушувало тогочасних людей, перебуваючи під владою, що негативно ставилася до козаччини і будь-яких згадок про неї, збудувати церкву саме в мазепинському стилі?

Почати, мабуть, потрібно з того, що в козацьку добу церква була рушієм і центром не лише духовного життя українців, а й національних та культурних зв'язів. Вона одна залишалась тим інститутом, що захищав знедолених, заступався за них, ніс освіту в маси й підтримував національну самоідентифікацію українців. Саме тому одним із видів боротьби із усім українським було тотальне окатоличення населення (з польського боку) і постійний тиск та розмови про приєднання до Московського патріархату (з боку Російської імперії). Тому й усі найбільші культурні та освітянські здобутки тієї пори (а це період у два століття) пов'язані із церквою і церковними діячами того часу. За умов загострення національних та соціальних протиріч, коли всі почуття проходили через церковне життя, спалахує гострий інтерес всіх прошарків населення до сакральної культури, до Божого Слова. Розпочинається «...надзвичайно важливий у культурному відношенні процес: міська культура, якою була християнська культура за часів Русі, спускається з міста «вниз», трансформуючи традиційну народну культуру»¹.

Слід зазначити, що Україна тоді (як і зараз) перебувала на кордоні двох культур — західної і східної, тому відчувала вплив як однієї, так і іншої. Це проявилось у живописі та гравюрі, літературі та друкарстві. Проте насамперед цей вплив відобразився в тогочасній архітектурі.

Назва стилю «бароко» (за найпопулярнішою версією тлумачення) походить від португальського «perrola barroca», що означає «перлина неправильної форми». Цей стиль характеризують примхливі форми, щось навіть чудернацьке. Химерність ліній, складні динамічні форми, проте — ошатність і велика вибагливість до цілісності композиції — ось характеристики цього стилю. Витвори мистецтва в цьому стилі вирізняються великим декором (в основному з рослинними мотивами — квіти, листя, пагони), а архітектура — різноманітними арками, сходами, позолотою, ліпниною та карбуванням.²

Саме завдяки тому, що наша країна розміщена на перетині різних культур, і з'явився унікальний новий стиль того часу, який називали українським, або козацьким бароко. Увібравши в себе кращі ідеї західної цивілізації, він застосував їх у тогочасному українському контексті, утворивши новий вид як архітектурної форми, так і цілого культурного пласту. І це не просто поєднання впливів пізнього Ренесансу, раннього Просвітництва та різних реформаційних течій, а системна взаємодія в епоху Гетьманської держави спадщини Київської Русі, греко-православної та греко-католицької культур, фольклорних традицій українського етносу, культурних надбань східнослов'янських народів та протестантського світу.

Проте пізніше його називали «мазепинським бароко» на честь Івана Мазепи, котрий був гетьманом України з 1687 по 1709 рр. У часи його гетьманщини, за сприяння самого Мазепи, з'являється найбільше шедеврів барокової архітектури. Із великого переліку побудованого за кошт гетьмана для прикладу можна згадати: Троїцьку Надбрамну церкву, Успенський собор і Церкву всіх Святих над Економічною брамою в Києво-Печерській Лаврі, корпус Києво-Могилянської Академії, Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові, дзвіницю та мури Софіївського монастиря в Києві. А взагалі, кількість відбудованих і новозбудованих по всій Україні храмів, зведенню яких сприяв чи виділяв кошт гетьман, уражає.

За такий великий вплив на культуру того часу стиль козацького бароко почали називати «мазепинським», незважаючи на шалене очорнення імені гетьмана імперською владою Росії. Таким чином люди віддали шану тому, хто хотів піднести культуру свого народу на найвищий рівень.

Мазепа розумів, що ми несемо відповідальність перед Богом за ту землю, на якій живемо, і ця віра стимулювала його підносити християнські чесноти й цінності серед народу. Ні, він не був вірцем цих чеснот, радше — мудрим і хитрим політиком, дуже багатою людиною, що хотіла жити на своїй квітучій землі. Проте він розумів — лише віра в Бога та розуміння того, що ти даси звіт за те, як ти жив на цій землі подарованим тобі життям, може допомогти людині вижити навіть у хвилини найсуворіших випробувань. Бо тільки в Бога ми можемо знайти розуміння своєї життєвої мети. А це розуміння приходить тоді, коли весь народ починає поважати Бога, шукає справжньої поборності й постійно чує про важливість Божих Заповідей.

¹ Попович М. В. Нарис історії культури України. — К., 1998.

² Дані взяті із відкритої електронної енциклопедії Вікіпедія, сторінка — Мазепинське бароко.

Мазепа й сам так жив — розбудовував, зміцнював, давав можливість розвиватись і квітнути на дорученій йому Україні. І саме це штовхнуло його піти проти молодого російсько-го царя Петра I, який у гонитві за перемогою над таким же молодим шведським королем Карлом XII залишив Україну сам на сам із польським військом (таким чином зламавши угоду 1654 р.) і просив Мазепу застосувати тактику спаленої землі³ перед шведським військом. І Мазепа, що довгі роки будував і плекав рідний край, просто не витримав і відмовився виконувати наказ російського царя, ставши, таким чином, для нього «зрадником».

Ми знаємо відповідь Петра — каральна експедиція в Батурин, за спиною в козацького війська, і знищення 6000 населення, разом із жінками, старими й дітьми, знищення міста та спалення унікальних архітектурних пам'яток, як у місті, так і навколо. Це була чітка й свідомо акція залякування всіх тих, хто не захоче підкоритись волі російського монарха.

Проте від сумної сторінки історії нашого краю повернімося до предмета нашої розмови. Доба Мазепи характеризується надзвичайним розвитком усіх галузей мистецтва: архітектури, різби, малярства, граверної орнаментики, прикладного мистецтва. Тогочасні меценати українського мистецтва — гетьман і козацька старшина — виявляли «великий хист до будовання камінних церков, ніби просячи Бога простити їм не завжди чисті шляхи, якими вони здобули свої багатства».

По всій Лівобережній Україні Мазепою було споруджено 14 і оновлено 20 церковних храмів. Але попри значне багатство Мазепи, він один не зумів би забезпечити такий величезний розвиток храмового будівництва й створити цілу епоху в українській архітектурі. Зводячи величезну кількість церков і маючи незаперечний вплив на теренах України, гетьман мотивував інших багатих людей свого часу розбудовувати, покращувати або ж будувати нові церкви й монастирі в себе в обійстях. За визначенням сучасного історика Н. Яковенко, саме в цю добу «культура в Україні» перетворилася на «українську культуру»⁴.

Козацтво, як передовий клас того часу, розповсюджувало цю культуру сакральної архітектури по всій Україні. Адже захопившись ідеєю західного світу щодо пошуків нових форм релігійних переживань, українці винайшли свій унікальний стиль, що характеризував мораль, чесноти й дух тієї епохи. Наприклад, однією з особливостей козацьких соборів була відсутність чіткого вираження фасадів: вони однакові з чотирьох боків, повернуті водночас до всіх частин світу, до всіх присутніх на площі. Демократичність козацького п'ятиверхого собору не заважає йому бути й виразником суто барокового світовідчуття, зокрема складного відчуття неподільної єдності кінцевого і безкінечного.

У козацьких соборах втілено ірраціональний образ світу. За своєю внутрішньою сутністю український козацький собор органічно вписується в картину духовних шукань європейського бароко. Зеленого та блакитного кольору бані соборів прикрашені золотом або обліплені, як небо, золотими зірками. Із середини підкупольний простір також світиться й сяє, як небо вдень, а вночі наповнюється глибокою темрявою. Козацькі собори стали втіленням народної мрії про небо на землі.

Приклад Мазепи надихнув багатьох інших можновладців та полкову старшину того часу зайнятися меценатством. Полковники Миклашевський, Розумовські, Лизогуби; а ще — Кочубей, Дунін-Борковський, Манієвський, Коровченко, Миревич,

Терчик, Сулими, Думитрашко та інші будували своїм коштом величаві храми й веліли наліплювати на стінах своїх маєтків власні герби; малярі виконували портрети меценатів (їх також часто розміщували на стінах будівель), гравери вирізували величезні гравюри. Таким чином розбудовувалися міста Київ, Чернігів, Переяслав, Суми, Харків, Ніжин та ін.

Однією з ознак тогочасного престижу була наявність фамільного монастиря. У часи найбільшого економічного піднесення XVII — початку XVIII ст. заможна козацька старшина могла опікуватись не одним монастирем. Сам Мазепа опікувався і Київським Софіївським, і Вознесенським, Микільським, Братським, Глухівським, Успенським, Вознесенським у Переяславі та іншими монастирями. Звісно, можна сказати, що такий вид меценатства дуже схожий на вшанування свого егоїзму. І це так. Проте ми повинні зважати на настрої того часу: у піклуванні за храмами, книгами, живописом та іншими видами мистецтва багато хто із освічених людей того часу бачив насамперед збереження християнських цінностей українців і втілення їх у видимі форми тогочасної культури. Відомий дослідник історії нашої культури Тит Геврик⁵ зауважував: «Усередині тридцятих років (XX ст.) сили централізації та русифікації дивилися на ці барокові будівлі як на втілення або сховище українських національних почуттів, якими б пасивними вони не були в той час. Ці будівлі були в очах влади (і в радянській термінології) свідками існування українських буржуазно-націоналістичних настроїв»⁶.

Увесь цей пласт архітектурного спадку свідчить не лише про бажання зберегти культуру. Він ще раз засвідчує, що в часи війн, бунтів і потрясінь люди починають, зрештою, розуміти, що їхнє життя й існування як народу залежить, найперше, від Бога. Адже лише Він може дати майбутнє для спрагнених, і з Його Іменем вони можуть звершувати величні речі, що на межі життя, і створювати шедеври культури, які переживуть не одне покоління.

Пам'ятки цієї доби відкривають бажання людей увіковічити лицарів доби Хмельницького, показати те, чого може досягти людина в пошуках своєї свободи, покладаючись на Бога. Гідність людини завжди залежить від Бога. Для всіх наступних поколінь ці видимі знаки релігійної архітектури стали не просто згадками минувшини, а символами духу, надії та відваги, котрі впливали із щирої віри в Бога.

А ще, дивлячись на ці пам'ятники мистецтва нашого народу, розумієш, що в переломні моменти історії душа людини підсвідомо рветься в Небо й відчуває — лише там можна знайти відповіді на всі ті негаразди й запитання, які виникають у головах людей, що живуть у скрутні часи. Ці запитання можуть бути висловлені й утілені по-різному. Але, у який би спосіб не була втілена та побожність, оте почуття Неба і Бога, яке наповнює людей у буремні часи, не залишає байдужим. І навіть через три століття, дивлячись на храми у стилі козацького бароко, ловиш себе на думці, що всі ці споруди всіма своїми лініями спрямовують твій погляд у небо — туди, де перебуває Господь, Творець усього існуючого, від Якого залежить життя кожного індивіда, народу, країни й усього суцього на землі.

Олег Блощук,

*магістр теології, викладач народних звичаїв, свят та обрядів,
пастор євангельської християнської церкви «Скеля», м. Рівне*

³ Геврик Тит (нар. 13 липня 1936, Дрогобич) — український архітектор та історик. Дійсний член Української вільної академії наук в Нью-Йорку, дійсний член і голова мистецтвознавчої секції Наукового товариства ім. Шевченка у США, колишній головний архітектор Пенсільванського університету (Філадельфія, США), громадянин США. Сьогодні він живе й працює в Києві як консультант розробок відомого проекту «Мистецький арсенал».

⁶ Утрачені архітектурні пам'ятки Києва. — Нью-Йорк, 1987.

³ Тактика спаленої землі — це тактика, коли, відступаючи перед ворожим військом, руйнують усю інфраструктуру населених пунктів, знищують продовольство і, якщо вдається, вивозять населення. Роблять усе для того, щоб атакуючі не мали можливості поповнювати запаси продовольства.

⁴ Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. — К.: Генеза, 1997.

ШКОЛА СТОСУНКІВ

Загальна інформація

«Міцна сім'я — міцна держава», «Сім'я — основна клітина суспільства». Ці та інші подібні гасла загальновідомі і їх істинність не потрібно доводити. Без міцних і щасливих сімей Україна не зможе стати могутньою та впливовою державою.

У країні, яка себе поважає, одним із фундаментальних, найважливіших пріоритетів розвитку повинна бути сімейна політика. На превеликий жаль, за весь час незалежності в Україні не було й немає послідовної сімейної політики. Фінансову допомогу при народженні дитини, самотнім матерям та деяку іншу матеріальну підтримку ми не вважаємо сімейною політикою, а елементом соціальної політики, яка ніяк не впливає на якість сім'ї. Сімейна політика повинна формуватися з двох складових. Перша — це економічна складова, і друга, що і є головним — це морально-духовно-етична складова. В Україні ж упродовж 23 років ситуація відпущена на самоплив і ніким не контролюється. Ціннісні орієнтири молоді не формуються.

Сімейна політика повинна стати національною стратегією країни, розглядатися в контексті національної безпеки та реалізовуватися через окреме Міністерство сім'ї і молоді в тісній взаємодії та співпраці з іншими профільними міністерствами, політиками, науковцями, громадськими організаціями, конфесіями та працівниками ЗМІ. Участь у цьому процесі відкрита для всіх.

Кожна епоха має свої виклики і свої завдання. Існують унікальні знаки часу, які ніколи не повторюються. Виклик сьогодення — це сім'я та збереження незалежності!

Якою є українська сім'я на сьогоднішній день? Найперше, вона є неповною. Поняття сім'ї викривлене. Тривалий час на сім'ю і сімейні цінності відбувається потужний і руйнівний наступ.

Вирішуючи ці виклики сучасності, необхідно починати з морального виховання на прикладі побудови стосунків. Упродовж років незалежності України нашій молоді не показується, у чому полягає краса сімейних стосунків, логіка й пріоритети їх побудови. Формування ціннісних орієнтирів співгромадян повинно базуватися на основах духовності, українських традиціях та на багатій науковій спадщині нашого суспільства.

Для того щоб людина почувала себе цілісною гармонійною особистістю, вона повинна мати змогу реалізувати себе в різних життєвих напрямках. Нами розроблено програми, які допомагають людині в чотирьох основних складових життя. А саме:

- 1) уміння будувати стосунки й створити повноцінну щасливу сім'ю;
- 2) оволодіння знаннями й уміннями для того, щоб бути хорошим батьком чи мамою;
- 3) життя, в основі якого лежить віра в Бога;
- 4) доброчинність.

У 2011 р. Всеукраїнський благодійний фонд «Сім'я» ініціював проведення Парламентських слухань на тему «Інститут сім'ї в Україні: стан проблеми та шляхи вирішення». У результаті прийнятих Верховною Радою рекомендацій Кабінетом Міністрів у квітні 2012 р. було дано доручення Міністерству освіти і науки, молоді та спорту розробити навчальну програму «Сімейні цінності» для шкільної освіти. Ця програма розробляється, але залишається потреба в її глибокому змістовному наповненні.

15 травня 2013 р. Урядом прийнято Державну цільову соціальну програму підтримки сім'ї на період до 2016 р. Принциповою відмінністю цієї Програми від тих, які діяли раніше, є комплекс заходів із підготовки до життя в подружжі.

Для повноцінної реалізації цієї програми Міністерством соціальної політики разом із Всеукраїнським благодійним фондом «Сім'я»:

- 1) розроблено та затверджено програми навчання спеціалістів з підготовки молоді до подружнього життя;
- 2) розроблено навчально-методичний посібник для фахівців, які впроваджуватимуть програми підготовки до подружнього життя.

Проте в державному бюджеті на 2015 р. не передбачено фінансування цього напрямку діяльності, тому без державної підтримки залишається:

- 1) презентація програми підготовки молоді до подружнього життя в регіонах України;
- 2) проведення навчання регіональних фахівців, які будуть готувати молодь до подружнього життя;
- 3) впровадження програми (сприяння та координація у відкритті відповідних міських та районних центрів підготовки);
- 4) проведення низки заходів, спрямованих на популяризацію започаткованих ініціатив (у т. ч. створення необхідної відеопродукції, телепрограм тощо).

Таким чином, враховуючи, з одного боку, відсутність державного фінансування, а з іншого, необхідність негайного впровадження зазначеної ініціативи, вбачається доцільним реалізовувати модель функціонування сімейної політики за рахунок всебічної організаційної підтримки та коштів грандодавців та бізнесу.

Мета проекту

Створення моделі функціонування сімейної політики на прикладі діяльності Школи стосунків у м. Києві.

Проект виконує ВБФ «Сім'я» у співпраці з НаУ «Острозька академія», Міністерством соціальної політики України, християнськими церквами України, громадськими організаціями та об'єднаннями.

Основні завдання

1. Забезпечити впродовж 03.2015–12.2016 рр. функціонування 19 навчальних програм за 4 напрямками діяльності (стосунки — 8 програм, батьківство — 8 програм, основи християнської віри — 1 програма, благодійність — 2 напрямки) для 1500 учасників, мешканців м. Києва.
2. Презентувати впродовж 2015 р. у 20 регіонах України програму підготовки молоді до подружнього життя та сприяти її впровадженню (зокрема відкриттю міських та районних центрів підготовки до подружнього життя) для 1000 державних службовців, відповідальних за реалізацію Державної соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р.
3. Підготувати на базі Школи стосунків 50 тренерів за 1,5-річною програмою навчання для подальшої праці з молоддю та сім'ями (спеціалізація — соціальний працівник, сімейне консультування).

4. У перші місяці виконання проекту забезпечити створення сайту, бредінгу, друк інформаційних буклетів та плакатів. Підготувати сценарій рекламного відеоролика.
5. Забезпечити Школу стосунків усіма необхідними технічними, навчально-методичними, аудіо- та відеоматеріалами.
6. Здійснити соціологічні дослідження з учасниками програм на предмет їх ефективності з метою отримання наукової аргументації щодо необхідності впровадження цих програм в освітній галузі України як основного елементу формування державної сімейної політики.
7. За допомогою ЗМІ та реклами привернути увагу широких верств суспільства до важливості впровадження молодіжних та сімейних програм, в т. ч. підготовки молоді до подружнього життя як найдієвішого інструменту на шляху поліпшення становища сім'ї та відповідального батьківства в Україні.

Опис діяльності Школи стосунків та анотація програм *Успішні в стосунках — успішні в житті!*

А. Базова школа створена для всіх бажаючих. Програми Школи стосунків навчають формувати в собі погляди й переконання, які забезпечують міцні й надійні взаємовідносини в парі, між батьками й дітьми та в оточенні.

Б. Школа тренерів готує ведучих семінарів, лідерів спільнот і сімейних консультантів.

І. СТОСУНКИ (побудова стосунків)

1. Курс підготовки до життя в подружжі

Програма включає в себе 12 занять різної тематики. На цих заняттях учасники мають можливість глибше усвідомити основні принципи, на яких має базуватись міцна сім'я. Цей курс діє в м. Києві з 2007 р. й отримав сотні позитивних відгуків від учасників.

Курс дає можливість нареченим:

- краще пізнати одне одного;
- обговорити й обдумати основні теми, які стосуються природи й сутності подружжя та родинного життя;
- побачити й визначити роль сім'ї у житті держави;
- осмислити значення духовності в житті людини та подружжя;
- без поспіху прийняти остаточне рішення.

2. Подружній семінар (1 день)

Авторська програма дає можливість кожній подружній парі (незалежно від часу спільного життя в подружжі):

- осмислити сутність і зміст життя в подружжі;
- відкрити для себе ті грані й аспекти любові, які, можливо, до сьогоднішнього дня не були поміченими;
- усвідомити значення духовності в житті подружжя;
- почути про особливості подружнього діалогу;
- дізнатися про роль, вплив і значення прощення в житті людини й подружжя.

Якщо між чоловіком і дружиною панують любов і злагода, то світло такого подружжя поширюється на все оточення, а насамперед на дітей, що має велике значення в їхньому подальшому житті. Подібні аргументи та безліч свідчень переконливо доводять необхідність цієї програми.

3. Подружній семінар (виїзний, 3 дні)

Реколекції (час віднови, осмислення, відкриття, можливість корекції, зміни, переімення своєї поведінки або

ставлення до чогось, до когось або себе самого) для подружніх пар проводять у міру формування груп бажаючих.

Розраховані на всі без винятку подружжя, незалежно від «стажу» подружнього життя.

Такі реколекції мають на меті скерувати сімейну пару на розвиток подружніх взаємин, поліпшення взаєморозуміння та ще раз дають можливість глибше осмислити зміст їхнього шлюбу (святого таїнства подружжя). Під час реколекцій кожна подружня пара може пережити свіжість почуттів, поглибити чи відродити взаємну любов, проаналізувати свої стосунки з погляду християнської суті подружжя.

4. Спільнота «Подружні зустрічі» та 5. Молодіжна спільнота

Раз або два рази в місяць відбуваються тематичні зустрічі на тему стосунків у подружжі та благодійних акцій. Мета таких зустрічей — допомогти зосередити свою увагу на тому чи іншому сімейному питанні, обдумати його, проаналізувати ступінь його актуальності у своєму житті, у своїй сім'ї на нинішньому етапі. Кожна подана тема ґрунтується на вченні Біблії, соціологічних дослідженнях, особистому та професійному досвіді психологів та інших фахівців. Учасники, прослухавши тему, мають можливість обговорити її між собою, а також у малих групах, у які об'єднується аудиторія після лекції. Проводять тематичні зустрічі різні фахівці, зокрема подружні пари.

6. Вечори для закоханих

Авторська програма дає можливість особам, які будують стосунки:

- дізнатися про основи побудови міцних і надійних взаємовідносин;
- усвідомити різницю між любов'ю та закоханістю, а також наслідки, до яких призводить незнання цієї різниці;
- побачити, у чому полягає мистецтво спілкування;
- зрозуміти, як взаємне пізнання та різні аспекти зрілості закладають і підтримують міцний фундамент стосунків;
- осмислити, які життєві орієнтири та цінності забезпечують мир, спокій і впевненість у щоденному сімейному житті.

Відгуки слухачів можна прочитати за посиланням www.bukovynski.com

7. Методи розпізнавання плідності (семінар)

Плідність — це дар, яким треба вміти користуватися. Подружня пара повинна свідомо ставитися до плідності. Погане розуміння власного організму призводить до того, що багато подружніх пар живуть у постійній тривозі перед незапланованою вагітністю. Інші ж вимушені страждати від того, що не можуть дочекатися бажаної дитини. А можливо, справа лише в тому, що і ті, й інші неспроможні правильно вибрати оптимальний час для зачаття.

Науково доведено, що лише протягом кількох днів місячного циклу можливе зачаття дитини. Організм жінки демонструє певні ознаки, які дозволяють точно виділити плідний і неплідний період у кожному менструальному циклі, тобто дні, найбільш сприятливі для зачаття дитини, і період, коли зачаття неможливе.

Отримані знання дадуть шанс успішного зачаття дитини у випадках з обмеженою плідністю та своєчасної діагностики жіночих хвороб. Методи розпізнавання плідності не змінюють фізіологічних процесів, не стимулюють

і не пригнічують плідність. Зникає страх перед незапланованою вагітністю. Інтимні стосунки зберігають свою природність.

Пізнання власного біологічного ритму, у якому плідність обмежена лише кількома днями в кожному циклі, дає подружжю змогу свідомо й відповідально виключити в ці дні статеву близькість (якщо не планується зачаття) або, навпаки, успішно використати їх при плануванні вагітності.

II. БАТЬКІВСТВО (виховання дітей)

1. «Сім секретів ефективного батьківства» (семінар)

Батьки і діти — це те, що нерозривно пов'язано, починаючи із зачаття й закінчуючи смертю. Батьківство — це дар, обов'язок і відповідальність! Що значить бути батьком? Як узгодити погляди батьків і потреби дітей?

Цю програму можна вважати орієнтиром серед безлічі поглядів, стилів поведінки, уявлень про стосунки батьків і дітей. Досвід показує, що навіть невелика кількість часу, проведеного над роздумами за темою програми, сприяє встановленню гармонійних взаємовідносин між батьками і дітьми.

2. «Стань ближче» (семінар)

Одноденна програма здійснюється на базі семінару «Сім секретів ефективного батьківства». Відмінність полягає в уникненні посилань на біблійні тексти та у відсутності аналізу впливу стосунків між батьком і матір'ю на виховання дітей.

3. Тато — син (подорож)

Організація кількадечних подорожей батька та сина в літні та зимові пори року. Час, проведений удвох, залишає незабутні враження та результати, які надзвичайно позитивно впливають на стосунки тата і сина та на майбутні стосунки у власній сім'ї ще неповнолітнього, на цей момент, сина.

4. Тато — донька (семінар)

Це унікальна можливість, яка дозволяє осмислити особливості відносин між батьком і донькою. Суть програми «тато — донька» досить проста: у підлітковому віці дівчина зустрічається з проблемами довколишнього світу, який є доволі складним для сприйняття молодого людиною. Низка соціологічних досліджень твердить, що донька у підлітковому віці значно краще вчиться у школі, виконує свої обов'язки та будує взаємини з ровесниками, якщо батько її цінує та підтримує у кожній життєвій ситуації.

5. Клуб татусів

Формується на базі батьків, які пройшли семінарське навчання «Сім секретів ефективного батьківства» або «Стань ближче» та виявили бажання зустрічатися, принаймні один раз у місяць, з іншими татами, які прагнуть бути кращими у вихованні своїх дітей.

6. Підготовка до пологів (курси)

Підготовка до пологів з урахуванням різних рівнів (психологічного, фізичного, духовного, інтелектуального). Ви здобудете знання та вміння, необхідні під час пологів. Насамперед потрібно звільнитися від негативних уявлень, які побутують сьогодні. Пологи слід розуміти не як страждання, а як відповідальну працю заради народження дитини. Дізнавшись, що відбувається з дитиною під час її народження, ви зможете допомогти їй пройти шлях до світу так, щоб досягнути гармонії та спокою й запобігти можливим ускладненням і дискомфорту малюка.

7. Вебінари

Презентуються програми Школи стосунків, що дає можливість потенційним учасникам визначитися з вибором бажаної програми. Також передбачено презентації нових програм.

III. Інші програми

Курс «Альфа»

Цей курс дає можливість більше осмислити й поглибити християнську віру. Він відповідає потребам кожної людини знайти сенс і мету життя. Курс «Альфа» — це можливість зібратися разом, учитися один в одного, ділитися один з одним і поглиблювати свої знання і любов до Ісуса Христа. Приналежність до якоїсь конфесії значення не має.

Реабілітація військових

Окремі програми реабілітації воїнів, які брали участь у військових діях. У співпраці з військовими капеланами української та американської армій.

Піклування про вдів

Програми підтримки вдів, чоловіки яких загинули під час військових дій на сході України, та їхніх дітей.

Клуб творчих ініціатив

«Роби з нами, роби як ми, роби краще за нас!» У гаслі клубу відображено сутність його діяльності. Сучасна молодь і суспільство в цілому має потребу в позитивних прикладах. Кожен, хто відчуває бажання й потребу щось творити в цьому світі, зможе себе повноцінно реалізувати в Клубі творчих ініціатив.

IV. Очікувані результати

1. Кількість розлучень в учасників Школи стосунків буде щонайменше на 50 % меншою порівняно з середньостатистичним показником в Україні.
2. Презентації в регіонах України будуть сприяти відкриттю понад 450 центрів підготовки до життя в подружжі в містах України, що дасть можливість кожному бажаному прослухати відповідний курс.
3. Розпочнеться процес підвищення престижу сім'ї та посилення ціннісних орієнтацій населення на сімейний спосіб життя.
4. Розпочнуться процеси, які практично сприятимуть зменшенню проявів насильства в сім'ї, попередженню соціального сирітства, збільшенню кількості сімей, у яких виховується двоє та більше дітей, тощо.
5. Координація центрів підготовки до життя в подружжі забезпечить створення потужного всеукраїнського руху «Україна за сім'ю».
6. Ця робота, яку засвідчать відповідні соціологічні дослідження, забезпечить формування моделі сімейної політики України.
7. Буде укладена програма для впровадження в шкільну програму життєво необхідної дисципліни «Сімейні цінності».
8. 50 тренерів зможуть охопити відповідними програмами понад 50 000 учасників на рік.
9. У результаті виконання проекту Школа стосунків вийде на самоопитність і більше не потребуватиме спонсорської фінансової підтримки. 🙌

Адріан Буковинський,
д-р філософії, президент ВБФ «Сім'я»,
керівник проекту «Школа стосунків»

Чи моя хата Не скраю?

Не бійся ворогів — у найгіршому випадку вони можуть тебе вбити. Не бійся друзів — у найгіршому випадку вони можуть тебе зрадити. Бійся байдужих — вони не вбивають і не зраджують, але тільки з їхньої мовчазної згоди існує на землі зрада й убивство (Бруно Ясенський).

Кожний із вас, напевно, знайомий із відомим зображенням трьох мавп, одна з яких закриває очі, друга вуха, а третя — рот. Це зображення має філософське значення й символічно передає зміст східної мудрості: «Якщо я не бачу зла, не чую про зло й нічого не говорю про зло, то я захищений від нього». Але цікаво, що в сучасному суспільстві цей символ розуміють дещо по-іншому — «відчуження від усього й байдужість до всього». Часто можна зустріти це зображення на листівках, футболках, чашках, у вигляді статуеток.

На мою думку, це зображення яскраво ілюструє внутрішній стан сучасного суспільства. З появою Інтернету, гаджетів, соціальних мереж разом із усіма безсумнівними плюсами прогресу до нас прийшли і його негативні впливи. Навушкини у вухах, очі невідривно прикуті до екранів планшетів, ноутбуків, телефонів — саме такий образ постає в уяві, коли думаю про підлітків XXI ст. «Мовчазні діти» дуже зручні батькам, тому що зазвичай удома тихо, ніхто їх не турбує, не ставить складних і незручних запитань, але за цим видимим спокоєм назріває проблема, виростає покоління душевно паралізованих людей, які живуть у вигаданому світі й абсолютно байдужі до реалій життя. Вони не бачать людей похилого віку в транспорті, яким потрібно поступитися місцем, вони не чують благання про допомогу, вони не вітаються при зустрічі в під'їзді. Їхній світ стерильно вичищений від реальних проблем і активно заповнений віртуальними, які можна вирішити без особливих зусиль усього лиш одним клацанням мишки або ж дотиком пальця.

Як би хотілося так легко змінювати те, що відбувається... одним «кліком»... Але в реальному житті все зовсім по-іншому. І ми це гостро відчуваємо особливо останнім часом.

Війна прийшла на нашу землю неочікувано. Вона сколихнула українське суспільство, що звикло до миру

й розміреного способу життя. Ми опинилися віч-на-віч зі страшною руйнівною силою зла. Від такого раптового удару частина суспільства начебто прокинулася від довгого сну. І на превелику радість ми переконалися, що приказка, якою описують українців — моя хата скраю, я нічого не знаю — не стосується всього суспільства. Виник потужний волонтерський рух із забезпечення армії й переселенців, змушених утікати від військової агресії «братнього» народу. Особливо зворушливо дивитися, як ці події вплинули на дітей. Вони дарують малюнки військовим, плетуть маскувальні сітки, виймають уміст власних скарбничок, щоб допомогти тим, хто вдень і вночі, ризикуючи життям, захищає нас. Але це лише **частина** суспільства й **частина** дітей. Інша ж частина українців ще глибше застромила навушки у вуха й продовжує жити так, начебто нічого не відбувається. Влучно зазначив Святослав Вакарчук: «Україна поділена зовсім не на тих, хто хоче йти на Схід чи на Захід. Україна поділена на тих, хто хоче кудись йти, і на тих, хто нічого не хоче». Ті, хто нічого не хоче, живуть так, начебто немає війни, тисяч поранених і вбитих, начебто лихо, що спіткало рідну землю, ніяк їх не стосується. І можливо, це найкращі учні в школах і вузах, але чи будуть вони найкращими громадянами нашої країни? Чи будуть вони хорошими синами й дочками для своїх батьків? Вірними друзями? Надійними чоловіками й дружинами і люблячими батьками?

Війна, як шторм, збурила весь бруд і сміття, що прижився в нашій християнській країні. Вона виявила справжні цінності кожної людини, змусила зазирнути в глибину власної душі. Усе, що ми завзято будували на піску, розвалилося під натиском проблем. І ми йдемо знову в храми, молимося й усією душею відчуваємо, що без Божої сили, без Христа в серці нам не вижити, не вистояти. Без любові до Бога немає любові до ближнього, без любові до ближнього немає любові до Бога. Саме любов до Бога й ближнього спонукує людей до відчайдушних учинків, до самопожертви, до подолання невимовних труднощів. Вона повертала хлопців під кулі на Інститутській за пораненими друзями. Вона стояла, молячись на колінах, у центрі Донецька й терпіла знущання й побої. Вона вже рік під «градами», «ураганами», «смерчами» захищає нас від настання військового хаосу на всій території країни. Людина з вірою в серці перетне межу можливого, пройде через

нерозуміння й невдячність, через страх і перешкоди. Так ішов Христос, до тернового вінка й хреста. І так живуть справжні християни. Вони хочуть більшого. І вони ніколи не скажуть: «Моя хата скраю». Не за словами й приналежністю до якоїсь деномінації, а за ставленням до навколишнього судитиме нас Господь: «Був нагий — і Мене зодягли ви, слабував — і Мене ви відвідали, у в'язниці Я був — і прийшли ви до Мене» (Мт. 25:36).

Але як можна вплинути на людей, які «нічого не бачать, нічого не чують, нічого не говорять»? Є один дуже дієвий спосіб. У Євангелії від Марка описана історія про чотирьох небайдужих, які принесли до Христа паралізованого чоловіка. Вони не могли пробратися до Ісуса через скупчення людей. Але вони настільки вірили, що Христос може допомогти, що розібрали дах будинку й спустили паралізованого через отвір у стелі прямо до ніг Ісуса. Вони дуже хотіли вплинути на життя свого приятеля й щиро вірили, що саме Ісус може йому допомогти. Їхня віра й очікування цілком виправдалися — життя паралізованого відтоді повністю змінилося. Він пішов додому здоровим і тілом, і душею. Справжня віра робить людей відважними, творчими й сміливими. І ще вона обов'язково впливатиме на життя тих, хто в цьому має потребу. **Часто саме віра й жертовність інших змінює життя душевно паралізованих.**

Тому ведіть своїх друзів, учнів, колег до Христа, щоб їхнє серце ожило. Щоб очі побачили світ в іншому світлі, побачили тих, кому боляче й важко, кому страшно й самотньо. Після зустрічі з Христом люди обов'язково змінюватимуться.

Замість висновку хочу поділитися історією невідомого автора про те, наскільки важливо мати відкриті очі й небайдуже серце.

Одного разу, коли я був ще новачком у старших класах, я побачив хлопця з мого класу, який крокував додому зі школи. Його звали Марк. І здавалося, що він тягне на собі всі книги й підручники, які тільки мав. Я ще подумав: «І чого це він несе всі свої книжки додому в п'ятницю? Якийсь дивак!!!» У мене самого були гарні плани на вихідні (футбольний матч із друзями завтра після обіду), тому я знизав плечима й пішов далі.

Але раптом помітив ватагу хлопців, що бігли просто до Марка. Вони вибили всі книги в нього з рук і штовхнули так, що він упав, а його окуляри відлетіли далеко вбік. За мить хлопці, регочучи, побігли далі. Марк підвів голову, і я побачив у його очах такий сум, що моє серце защеміло.

Коли я підійшов ближче, він повзав по траві, розшукуючи свої окуляри. Я вручив йому його окуляри й сказав: «Ці хлопці ще шмаркачі. Зачекай, вони ще отримають своє від життя». Він подивився на мене й сказав: «Привіт, спасибі!». І на його обличчі з'явилася широчезна усмішка, одна з тих, якими висловлюють щире вдячність.

Я допоміг йому зібрати книжки й запитав, де він живе. Виявилось, що недалеко від мене і що він

зовсім недавно перейшов у нашу школу з приватної. Марк виявився класним хлопцем, я запросив його пограти в футбол з моїми друзями, і він погодився. Ми провели разом вихідні, і чим ближче ми знайомилися, тим більше він подобався мені й моїм друзям теж.

У понеділок ранком я побачив Марка знову з величезною пакою книг і запитав: «Друже, ти, напевно, хочеш натренувати м'язи, тягаючи купи книг!» Він лише всміхнувся й простягнув мені половину книг.

Протягом наступних чотирьох років ми були найкращими друзями. Закінчуючи школу, мріяли про продовження навчання в коледжі. Марк вирішив стати лікарем, а я — займатися футбольними справами.

Настав день випуску. Марк, якому доручили підготувати прощальну промову від нашого класу, помітно хвилювався, але мав неперевершений вигляд. Він належав до числа тих хлопців, хто реально знайшов себе в старших класах. Йому дуже пасували окуляри, і я знав, що всі дівчата обожнюють його (і навіть іноді трішки ревнував).

Щоб заспокоїти друга, я поплескав його по спині й сказав: «Давай, великий хлопче, все буде добре!!!» І на його обличчі з'явилася така знайома мені вдячна усмішка.

Відкашлявшись, він розпочав: «Закінчення — це час сказати «спасибі» всім тим, хто допоміг тобі пройти через усі ці роки. Твоїм батькам, учителям, рідним, можливо, тренерів, але особливо... друзям. Я хочу сказати, що стаючи для когось другом, ви робите найкраще, що тільки можна зробити. І прикладом цього є моя життєва історія».

Я дивився на свого друга й не міг повірити, що він розповідає історію про те, що відбулося того дня, коли ми зустрілися вперше. Виявляється, він запланував учинити самогубство в ті вихідні. Тому й витягнув усе зі своєї шафки в школі, щоб мамі не довелося це згодом забирати, і потягнув усі свої речі додому.

Розповідаючи, Марк був дуже серйозним і лише один раз злегка всміхнувся мені. «На щастя, я врятований. Мій друг урятував мене від огидної речі». У залі була повна тиша, коли найпопулярніший хлопець у школі розповідав про найслабший момент свого життя.

Я бачив його батьків, які дивилися на мене й всміхалися тією ж вдячною усмішкою. Тоді я усвідомив одну важливу істину. Ніколи не недооцінюйте сили своїх дій. Одним маленьким жестом ви можете змінити чиєсь життя в кращий або гірший бік.

Бог помістив нас поруч, щоб ми могли впливати одне на одного різними способами. Друзі — це як ангели, які піднімають нас на ноги, і коли трапляються якісь неприємності з нашими крилами, нагадують, як злетіти! 🕊

Наталія Педченко,
виконавчий директор Асоціації місіонерських
церков євангельських християн України

БІБЛІЯ в кожному школу!

«Біблія. Ми бажаємо, щоб вона була в кожного» — це гасло Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія», доброчинної організації, основною метою якої є сприяння розвитку християнської освіти та культури в Україні.

БФ «Східноєвропейська місія» розпочав діяльність у 2007 р. на Донеччині й упродовж 8 років здійснив багато різноманітних доброчинних заходів із метою відродження морально-етичної спрямованості людей, розповсюдження ідей загальнолюдських цінностей, добра, милосердя й щирості.

2009 р. фонд отримав дозвіл від Донецької обласної державної адміністрації на проведення благодійної акції «Комплект християнської літератури — у кожному школу області». Волонтери фонду розвезли понад 215 000 книг у 1153 шкільні бібліотеки Донецької області. У 2010 — 2013 рр. з дозволу обласних адміністрацій таку ж акцію провели в Івано-Франківській, Рівненській, Полтавській, Львівській та Луганській областях.

2013 р. фонд отримав статус Всеукраїнської організації.

Основні напрямки діяльності Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»:

- видавнича діяльність;
- освітянські програми в навчальних закладах України;
- культурно-просвітницькі заходи;
- проект дитячих таборів: організація морально-виховних заходів, занять із рукоділля, спортивно-оздоровчих заходів у таборах України.

Нині «Східноєвропейська місія» готова безкоштовно надати комплекти християнської літератури для бібліотек загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, інтернатів тощо для допомоги педагогам, які бажають використовувати ці книги в позакласній та виховній роботі. Кожен комплект літератури також буде корисним додатковим матеріалом у викладанні предмета «Основи християнської етики» та інших предметів духовно-морального спрямування. Усі запропоновані книги носять позаконфесійний характер, а в їхній основі закладені християнські цінності. Література може бути надана українською або російською мовами.

До складу кожного комплексу для шкільної бібліотеки входять:

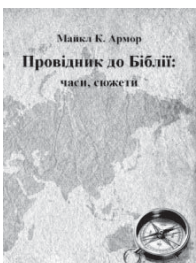
Біблія для юних читачів

Книга призначена для дітей 7-10 років. Вона містить 92 біблійні історії, що оживають завдяки веселим та яскравим ілюстраціям. Це достеменні оповідання про те, як склалися стосунки між Богом та людиною. Книга допоможе дитині зробити перший крок у захопливий світ Біблії.

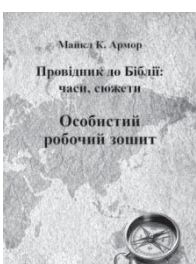
Біблія для тебе

Книга є збіркою біблійних оповідань, викладених у певному історичному та хронологічному порядку, з коментарями, поясненнями та ілюстраціями. Для дітей старшого шкільного віку, а також дорослих читачів.

Провідник до Біблії. Часи, сюжети

Довідкове видання, що пояснює біблійні теми та сюжети школярам та дорослим, які цікавляться Біблією, але ще не мали можливості її вивчати. Ретельне дослідження основних персонажів та подій Біблії викладено тут у цікавій і доступній формі. Для дітей старшого шкільного віку.

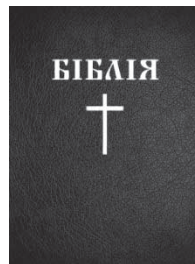
Провідник до Біблії. Робочий зошит

Книга є додатком довідкового видання «Провідник до Біблії. Часи, сюжети» та містить практичні завдання, вправи, контрольні запитання та ключі відповідей. Для дітей старшого шкільного віку, а також широкого кола читачів.

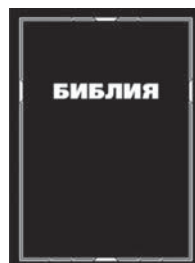
Уроки виховання характеру

Збірка з десяти практичних уроків, які розглядають десять позитивних якостей характеру людини. До складу уроків входять приклади, вправи, головоломки, практичні завдання, запитання тощо. Для дітей середнього шкільного віку, а також широкого кола читачів.

Біблія (укр. мовою)

Видання містить канонічні книги Святого Письма Старого та Нового Завіту в перекладі проф. Івана Огієнка.

Синодальна Біблія (рос. мовою)

Видання містить канонічні книги Святого Письма Старого та Нового Завіту в Синодальному перекладі.

Біблія сучасний переклад (рос. мовою)

Видання містить канонічні книги Святого Письма Старого та Нового Завіту в сучасному перекладі.

Квіти для мам

Прийшла весна — пора духмяних квітів, сонячних зайчиків і світлих свят. У квітні ми святкуємо Світле Христове Воскресіння, у травні — День мам. Час підготуватись до свят. Пропоную опанувати техніку квілінгу і виготовити листівку з використанням скручування паперових стрічок.

Для листівки нам знадобляться:

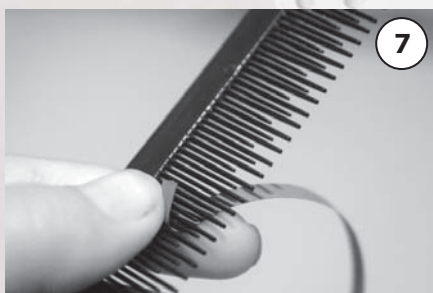
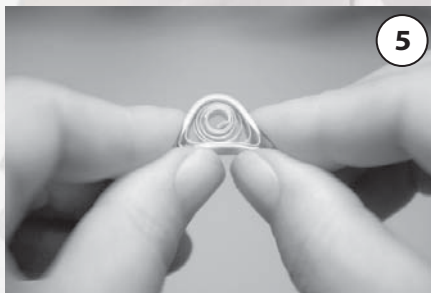
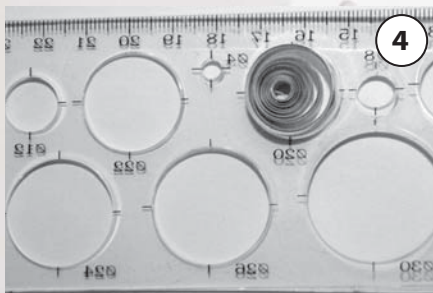
- цупкий папір для основи листівки (бажано акварельний папір);
- смужки паперу червоного та зеленого кольорів для квілінгу довжиною 30-45 см, шириною 3-5 мм;
- інструмент для квілінгу (можна замінити саморобними інструментами);
- лінійка для квілінгу;
- гребінець з рідкими зубцями;
- клей ПВА;
- акварельні олівці або акварель.

ХІД РОБОТИ

1. Підготувати інструменти для скручування ролів (елементів квілінгу). Якщо у вас є спеціальні пристосування — це добре. Однак їх можна замінити саморобними. Для цього можна взяти дерев'яні палички з тупим кінцем і зробити з тупого кінця надріз канцелярським ножом.
2. З червоного паперу скрутити роли на паличці.
3. Обережно зняти рол і приклеїти кінчик.
4. Розпустити рол до діаметра 2-4 см і склеїти.

5. Сформувати рол у вигляді тюльпана. Для цього потрібно руками затиснути рол у двох місцях.
6. Стиснути нижню частину рола. Ми отримали тюльпан.
7. Приступаємо до листків. Нам знадобиться гребінець із рідкими зубцями. Промисловість пропонує нам професійні гребінці, але підійдуть і звичайні. Листки формуємо у вигляді петельок.
8. Смужку протягнути між зубцями в будь-якому місці й перегнути. Кінець стрічки пропустити через зубці 1 см гребінця й повернутись на місце, з якого починали петельку. Зробити кілька таких петельок, вершину постійно переміщувати на 1-2 зубці вгору.
9. Кінчик приклеїти й сформувати листок. Для цього стиснути петельку з обох боків.
10. Деталі готові, починаємо підготовку тла. На папері для листівки акварельними олівцями або фарбами намалювати траву й квіти. Промальовувати деталі не потрібно. Цей малюнок буде тлом для квілінгу. Якщо використовуєте акварельні олівці, пройдіться мокрим пензликом по малюнку, він стане схожим на живопис фарбами.
11. Приклеюємо листки.
12. Приклеюємо стебла для квітів.
13. Приклеюємо квіти й надпис у кутку.
14. Листівка готова! Але не забудьте її підписати. 📝

Матеріал підготувала **Сніжана Дужук**

Квіти для мам

10

11

12

13

14

Роботи Сніжани Дужук та Ірини Гончар

Передплатити часопис «Слово вчителю» на II півріччя 2015 року можна в будь-якому поштовому відділенні України.

Передплатний індекс — 99864

Адреса редакції: а/с 116, м. Рівне, 33028, тел.: 0362-63-79-76; slovo@hopetopeople.org